

Gemeente
West
Maas en
Waal

PROGRAMMA BEGROTING 2023 -2026

Raadsbehandeling: 2 november 2022

INHOUDSOPGAVE

Inhoudsopgave	2
Aanbieding aan de raad	3
Vaststellingsbesluit	5
Leeswijzer	6
Deel 1 - Programma's	8
Programma 1 - Wonen, werken en recreëren	9
Programma 2 - Maatschappelijke zaken	13
Programma 3 - Fysieke leefomgeving	17
Programma 4 - Burger, bestuur en veiligheid	20
Programma 5 - Bedrijfsvoering	22
Algemene dekkingsmiddelen	25
Recapitulatie van baten en lasten	27
Deel 2 - Paragrafen	28
Paragraaf Lokale Heffingen	29
Paragraaf Weerstandsvermogen	43
Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen	52
Paragraaf Financiering	57
Paragraaf Bedrijfsvoering	62
Paragraaf Verbonden partijen	70
Paragraaf Grondbeleid	79
Deel 3 - Financiën	85
Algemeen	86
Kaders en uitgangspunten	87
Financieel meerjaren perspectief	89
Overzicht van baten en lasten	97
Overzicht van incidentele baten en lasten	100
Structureel begrotingssaldo	102
Geprognosticeerde balans	103
EMU saldo	104
Deel 4 - Bijlagen	105
Bijlage 1 - Overzicht personeel en organisatie	106
Bijlage 2 - Overzicht vaste activa	107
Bijlage 3 - Meerjaren investeringsplan	108
Bijlage 4 - Overzicht reserves en voorzieningen	110
Bijlage 5 - Risicoregister	113
Bijlage 6 - Samenstelling college van burgemeester en wethouders	119
Bijlage 7 - Kerngegevens	121
Bijlage 8 - Taakvelden	122
Bijlage 9 - Lijst met afkortingen	128
Bijlage 10 - Algemene uitkering	132
Bijlage 11 - Stand van zaken amendement	134

AANBIEDING AAN DE RAAD

We bieden de Programmabegroting 2023 en de meerjarenbegroting 2024-2026 aan. Deze begroting is opgesteld binnen de kaders die u bij de vaststelling van de Voorjaarsnota 2022 hebt bepaald. Financieel uitgangspunt voor de opstelling van deze Programmabegroting is het in de Voorjaarsnota gepresenteerde financieel meerjarig beeld. Door uw raad is bij de vaststelling van de Voorjaarsnota een aantal amendementen aangenomen. De uitwerking vindt u in bijlage 11 van deze Programmabegroting.

Alle bekende ontwikkelingen tot en met 1 september 2022 zijn verwerkt. Informatie die na deze datum bekend werd komt in de Najaarsnota 2022. In de Programmabegroting zijn meerdere financiële ontwikkelingen verwerkt. De grootste ontwikkelingen in 2023 (vanaf € 50.000,-) zijn:

Bedragen x € 1.000

	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Amendement - Eenmalige verruiming armoederegeling	-125 N	0 V	0 V	0 V
Avri - Begroting 2023-2026	114 V	114 V	114 V	114 V
Energielasten - uitkomsten nieuwe aanbesteding	-54 N	-59 N	-63 N	-67 N
Kapitaallasten 2023-2026	167 V	-5 N	-10 N	105 V
Meerjareninvesteringsplan 2023-2026	114 V	33 V	20 V	-77 N
Omgevingswet - Verlaging legesopbrengst	-150 N	-150 N	-150 N	-150 N
OZB-niet woning	-102 N	-104 N	-106 N	-108 N
Verbeterplan ICT	-500 N	-500 N	-500 N	-500 N
Wegen - Onderhoud Wegen	-94 N	-94 N	-94 N	-94 N
WMO - Hulp bij het huishouden	-225 N	-230 N	-236 N	-241 N

*Over deze onderwerpen volgt nog een raadsvoorstel

Een onderbouwing van deze (en andere) financiële ontwikkelingen staat in deel 3 van deze Programmabegroting. Op basis van de huidige inzichten ziet het meerjarenperspectief er als volgt uit:

Bedragen x € 1.000

Financieel meerjarenperspectief ontwikkeling	2022	2023	2024	2025	2026
Saldo					
Programmabegroting 2022-2025	629 V	331 V	321 V	518 V	674 V
Wijzigingen tot Najaarsnota 2021	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V
Najaarsnota 2021	611 V	533 V	617 V	706 V	706 V
Wijzigingen na Najaarsnota 2021	-102 N	-101 N	-101 N	-101 N	-101 N
Wijziging tot voorjaarsnota 2022	-466 N	-395 N	-395 N	-395 N	-395 N
Structurele effecten jaarrekening	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V
Voorjaarsnota 2022	-992 N	-334 N	310 V	757 V	-531 N
Wijzigingen tot Programmabegroting 2023 (incl. meircirculaire 2022)	463 V	1.207 V	658 V	1.428 V	461 V
Stand voor opstellen Begroting	144 V	1.241 V	1.410 V	2.914 V	814 V
Financieel effect Begroting	-10 N	-1.142 N	85 V	-561 N	-640 N
Eindstand na vaststelling Begroting	134 V	99 V	1.495 V	2.353 V	175 V

P&C-cyclus

De planning en control cyclus ziet er voor het begrotingsjaar 2023 als volgt uit:

- Voorjaarsnota 2022 (raadsbesluit 7 juli 2022)
- Programmabegroting 2023 - 2026 (raadsbesluit 2 november 2022)
- Najaarsnota 2023 (planning raadsbesluit december 2023)
- Jaarrekening 2023 (planning raadsbesluit juli 2024)

Indeling van het document

Alle documenten uit deze planning en control cyclus hebben dezelfde opzet om de vergelijkbaarheid zo groot mogelijk te maken.

Deel 1 bevat de Programma's

In dit deel staan per programma de algemene doelen, het geldende beleidskader, de voorgenomen activiteiten en de kosten.

Deel 2 bevat de Paragrafen

In dit deel zijn de verplichte paragrafen opgenomen die u inzicht geven in 7 belangrijke thema's,

Deel 3 bevat de financiën

In dit deel staan de kaders en uitgangspunten voor het maken van de Programmabegroting. Ook wordt het financieel meerjarenperspectief getoond. Hierin zijn alle bekende mutaties verwerkt en toegelicht.

Deel 4 bevat de bijlagen

In dit deel staan de bijlages die van belang zijn voor het lezen en begrijpen van deze Programmabegroting.

Besluitvorming

Wij zien als college uit naar de voorbereidingsronde op 20 oktober 2022.

Uiteraard bent u vooraf in de gelegenheid om technische vragen te stellen.

Vervolgens zal de formele behandeling van deze Programmabegroting 2023 plaats vinden in uw raadsvergadering van 2 november 2022.

Wij vertrouwen op een constructief overleg met uw raad.

Hoogachtend,

BURGEMEESTER EN WETHOUDERS VAN WEST MAAS EN WAAL,

De gemeentesecretaris,
P.G. (Perry) Arissen

De burgemeester,
V.M. (Vincent) van Neerbos

VASTSTELLINGSBESLUIT

Gemeente
West
Maas en
Waal

Onderwerp:

Vaststelling Programmabegroting 2023 en
Meerjarenbegroting 2024-2026

Nr. "invullen door griffier"

De Raad van de gemeente West Maas en Waal,

Gezien het voorstel van Burgemeester en Wethouders, d.d. 27 september 2022, nr.

Gelet op artikel 191 van de Gemeentewet.

BESLUIT:

- 1) De Programmabegroting 2023 en de meerjarenbegroting 2024-2026 vast te stellen.
- 2) De investeringskredieten over 2023 volgens het meerjarig investeringsplan vast te stellen (€ 3.084.000).

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering op 2 november 2022.

DE RAAD VAN DE GEMEENTE WEST MAAS EN WAAL,

De griffier,

De voorzitter,

C. (Elles) Jansen-Bouwman

V.M. (Vincent) van Neerbos

LEESWIJZER

Inleiding

De programmabegroting is opgebouwd uit vier delen.

Deel 1 Programma's

Deel 2 Paragrafen

Deel 3 Financiën

Deel 4 Bijlagen

Hieronder wordt kort aangegeven welke informatie de vier delen bieden.

Deel 1 - Programma's

Van doel naar actie

Per programma is in beeld gebracht:

- Doelstelling van het programma
- Bijhorende gewenste maatschappelijke effecten
- Concrete activiteiten

De doelstelling is uitgewerkt met het beschrijven van effecten die we na willen streven. Vervolgens wordt dit concreet gemaakt met activiteiten. Per activiteit is aangegeven wat precies de bedoeling is en wanneer dit gereed moet zijn.

Gemeentelijke kaders

De programma's zijn thematisch opgebouwd uit verschillende beleidsvelden. Met beleidsnota's wordt periodiek het beleid geactualiseerd. Per programma wordt in beeld gebracht welke beleidsnota's op dit moment werkzaam zijn.

Indicatoren en kengetallen

Waar relevant worden beleidsindicatoren, effectindicatoren en kengetallen uitgewerkt. Beleidsindicatoren vergelijken onze gemeente met landelijke en provinciale informatie. Effectindicatoren en kengetallen worden gebruikt om de ontwikkeling in beeld te brengen over een aantal jaren.

Wat mag het kosten?

Per programma wordt in beeld gebracht welke lasten en baten voor de komende jaren verwacht worden. Steeds bij het opstellen van nieuwe P&C-documenten worden de budgetten geactualiseerd en bijgesteld op basis van nieuwe prognoses.

Deel 2 - Paragrafen

In dit deel zijn de volgende (verplichte) paragrafen opgenomen:

- Lokale heffingen
- Weerstandsvermogen en risicobeheersing
- Onderhoud kapitaalgoederen
- Financiering
- Bedrijfsvoering
- Verbonden partijen
- Grondbeleid

Lokale heffingen

In deze paragraaf geven wij de ontwikkelingen met betrekking tot ons belastinggebied weer. Per heffing geven wij aan wat het beleid is en op welke wijze het tarief tot stand is gekomen. Ook geven wij inzicht in de (geraamde) opbrengsten.

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

In deze paragraaf brengen wij onze risico's in beeld. Het weerstandsvermogen geeft inzicht in de financiële gezondheid van de gemeente. Het geeft aan in welke mate de gemeente in staat is om financiële risico's op te vangen.

Onderhoud kapitaalgoederen

Deze paragraaf geeft inzicht in onze kapitaalgoederen. De kosten van het onderhoud van onze wegen, openbare verlichting, riolering en water, groen en gebouwen vormen een substantieel deel van de begroting.

Financiering

In de financieringsparagraaf bespreken wij de specifieke beleidsvoornemens respectievelijk de uitvoering van het beleid op het gebied van treasury.

Bedrijfsvoering

De bedrijfsvoering betreft de processen binnen onze gemeentelijke organisatie om de beleidsdoelstellingen te kunnen realiseren, sturen en beheersen. Bedrijfsvoering bestaat traditioneel uit de onderdelen personeel, informatisering, automatisering, communicatie, organisatie, financiën en huisvesting.

Verbonden partijen

De gemeente werkt vaak samen met andere partijen om bepaalde doelen te bereiken. Als deze samenwerking in een bestuurlijke en financiële vorm wordt gegoten, spreken we van een verbonden partij. In deze paragraaf lichten wij deze partijen, hun beleidsdoelstellingen en activiteiten en de hiermee gemoeid zijnde gemeentelijke bijdragen, nader toe.

Grondbeleid

Het grondbeleid heeft een grote invloed op en samenhang met de realisatie van doelstellingen op het gebied van Ruimtelijke Ordening en Volkshuisvesting, Verkeer en Vervoer, Cultuur, Sport en Recreatie en Economische Zaken. Het gaat om grote belangen in diverse disciplines. Daarnaast heeft het grondbeleid een grote financiële impact. De resultaten op grondexploitaties zijn dan ook van groot belang voor de financiële positie van onze gemeente.

Deel 3 - Financiën

Hier schetsen wij de financiële ontwikkelingen, kaders en uitgangspunten. Ook geven wij inzicht in het financiële beeld voor de komende jaren. Bovendien nemen wij de op grond van de BBV verplichte onderdelen op, zoals de geprognosticeerde balans, het EMU-saldo en de incidentele baten en lasten.

Deel 4 - Bijlagen

Tot slot nemen wij in dit deel de volgende relevante bijlagen op:

- Bijlage 1 - Overzicht personeel en organisatie
- Bijlage 2 - Overzicht vaste activa
- Bijlage 3 - Meerjareninvesteringsplan
- Bijlage 4 - Overzicht reserves en voorzieningen
- Bijlage 5 - Risicoregister
- Bijlage 6 - Samenstelling college van burgemeester en wethouders
- Bijlage 7 - Kerngegevens
- Bijlage 8 - Taakvelden
- Bijlage 9 - Lijst met afkortingen
- Bijlage 10 - Overzicht algemene uitkering uit het Gemeentefonds
- Bijlage 11 – Stand van zaken amendement

DEEL 1 - PROGRAMMA'S

PROGRAMMA 1 - WONEN, WERKEN EN RECREËREN

ALGEMEEN

Omschrijving

Dit programma omvat de beleidsvelden woningbouw, bedrijvigheid en werkgelegenheid, recreatie en toerisme en vergunningverlening, toezicht en handhaving.

Doelstelling

Een aantrekkelijke vitale gemeente om in te wonen, werken en recreëren met een goed voorzieningenniveau.

Gemeentelijke kaders

Beleidsstuk	Jaar
Reclamebeleid	2008
Woonwagenbeleid	2010
Structuurvisie Buitengebied	2010
Landschapsontwikkelingsplan	2011
Welstandsnota	2012
Visie Leefbaarheid Kernen	2013
Regionale detailhandelsvisie	2014
Beleid internet winkels	2014
Visie vrijetijdseconomie 2015-2018	2015
Structuurvisie dorpen 2025	2015
Nota kostenverhaal	2015
Nota Economische Zaken 2016-2019	2016
Regionaal Ambitiedocument Regio Rivierenland 2016-2020	2016
Regionale woonagenda	2016
Woonvisie 2016-2020	2016
Herijking Regionaal programma Bedrijventerreinen (RPB)	2016
Structuurvisie Recreatie Concentratiegebieden	2017
Toetsingskader woningbouw (2e tranche)	2018
Dorpskwaliteitsplan West Maas en Waal	2019
Uitvoeringsprogramma visie leefbaarheid kernen 2030	2020
Nota grondbeleid 2020	2021
Verordening startersleningen 2021	2021
Omgevingsvisie buitengebied	2021
Regionaal uitvoeringsprogramma Rijk van Maas en Waal (RUP)	2021
Verordening hoorcommissie Ruimtelijke ontwikkeling 2021	2021
Beleidsvisie zonne-energie	2021

Ontwikkelingen

De ontwikkelingen op het gebied van het Rijksbeleid, zoals de aanpak van stikstof, versnelling van woningbouw, opvang statushouders, bouwen voor eigen inwoners. Deze ontwikkelingen hebben invloed op de activiteiten, zoals bijvoorbeeld de uitvoeringsagenda woonvisie, de verdere ontwikkeling van de omgevingsvisie en het nog te ontwikkelen programma vitaal platteland.

WAT WILLEN WE BEREIKEN?

1. Iedereen kan in onze dorpen komen en blijven wonen.
2. Leefbaarheid van de dorpen behouden.
3. Economische groei realiseren en lokale werkgelegenheid bevorderen.
4. Aanwezige natuurwaarden en landschappelijke elementen behouden en mogelijk versterken.

WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

Activiteiten	Realisatie
1. Iedereen kan in onze dorpen komen en blijven wonen	
<i>Leningen Svn (woonvisie)</i>	
Toelichting: Met het verstrekken van diverse soorten leningen stimuleren we inwoners om in onze gemeente te komen wonen, of hier langer te blijven.	
<i>Uitvoeringsprogramma vitaal platteland</i>	2023
Toelichting: In de Omgevingsvisie Buitengebied zijn voor de zes belangrijkste thema's voor het buitengebied ambities en keuzes voor de verschillende deelgebieden vastgelegd. Deze ambities behoeven op een aantal onderwerpen verdere uitwerking en verdieping. Dit leggen we vast in het Programma Vitaal Platteland.	
<i>Realisatie projecten uitvoeringsagenda woonvisie</i>	2030
Toelichting: Projecten en beleid ter stimulering van de bouw van woningen, met name in de categorieën sociale huur en betaalbare koop. Voorts de uitvoer van de andere speerpunten uit de woonvisie.	
3. Economische groei realiseren en lokale werkgelegenheid bevorderen	
<i>Uitwerken economische visie</i>	2023
Toelichting: Onder andere opstart- en onderzoekskosten.	
<i>Cofinanciering routeprogramma</i>	2023
Toelichting: De uitvoering van de (door)ontwikkeling en kwaliteitsverbetering van alle recreatieve routes in onze provincie gaat van start.	
<i>Regionaal projectfiche agribusiness</i>	2025
Toelichting: Vitaliseren van het platteland door agribusiness te koppelen met recreatie en toerisme. Hiermee versterken we de bekendheid en imago van de streek.	
<i>Uitvoeringsprogramma visie (Vrijtijds)economie tot 2025 en verder</i>	2025
Toelichting: Na het vaststellen van de visie wordt het uitvoeringsprogramma gezamenlijk met ondernemers opgesteld.	
4. Aanwezige natuurwaarden en landschappelijke elementen behouden en mogelijk versterken	
<i>Ontwikkeling Hanzeland Maasbommel</i>	2024
Toelichting: Wij volgen de ontwikkelingen proactief. Dormio en Uiterwaarde hebben een plan gepresenteerd en op 12 maart 2019 is het college akkoord gegaan met het principeverzoek.	

<i>Rivierenprojecten</i>	2028
<p>Toelichting:</p> <p>De volgende rivierprojecten zijn of worden in 2022 in procedure gebracht:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Meanderende Maas: dit geeft een aantal uitvoeringstaken voor de periode 2022-2028 (bijvoorbeeld bakenbomen en fietspad; hiermee is rekening gehouden in de meerjaren raming) • Het project SF beton is losgekoppeld van Meanderende Maas en hier zal een afzonderlijke procedure voor gelopen worden. • UWDH: het project Vonkerplas is buiten dit project gelaten. • Project Dormio: Naar verwachting start de procedure in 2022; realisatie afhankelijk van de procedure • Het project Over de Maas wordt naar verwachting dit jaar juridisch en economisch opgeleverd. Binnen dit projectgebied is begonnen met de aanleg van de brug over de Veerweg in Alphen. Naar verwachting wordt deze in 2022 opgeleverd en daarmee is het project afgerond. 	

5. Bouwgrondexploitaties	
<i>Het Leeuwse Veld - Beneden-Leeuwen (G.086) (Project in samenwerking met derden)</i>	2025
<p>Toelichting:</p> <p>Er is een plancapaciteit van 330 woningen beschikbaar voor deelgebied A. Voor het Leeuwse Veld West, deelgebied C zijn er nog 106 woningen beschikbaar. De gemeente heeft verkoopovereenkomsten met ontwikkelaar gesloten, die voor eigen risico en rekening het project ontwikkeld. De totale oppervlakte voor deelgebied A bedraagt 71.585 m², hiervan is op 31-12-2021 68.719m² (95%) gerealiseerd en financieel afgewikkeld. De gemeente ontvangt naast een vergoeding voor de gronden en gemeentelijke kosten een bijdrage per m² uitgegeven grond. In het project komen sociale huurwoningen, starterswoningen, middelduur en dure koop en vrije kavels. Voor deelgebied E/F zijn ruim 200 woningen voorzien. Met betrekking tot dit plangebied is een overeenkomst met de ontwikkelaar afgesloten, die leidt tot extra opbrengsten.</p>	

BELEIDSINDICATOREN

Beleidsindicator	Jaar meting	Landelijk	Provincie	WMW	Begroting 2023
Economie					
Funciemenging (in %)	2021	53,3	53,4	45,5	45
Vestigingen van bedrijven (aantal per 10.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar)	2021	140,5	129,7	147,4	148
Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Stedelijke Vernieuwing (VHROSV)					
Demografische druk (in %)	2021	70,1	73,7	70,8	71
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden (in €)	2021	733	740	859	948
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden (in €)	2021	810	800	872	948
Nieuw gebouwde woningen (aantal per 1.000 woningen)	2021	8,7	7,9	10,7	10

KENGETALLEN

Kengetal	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Aantal overnachtingen	150.446	135.000	135.000	135.000	135.000	135.000

WAT MAG HET KOSTEN?

Bedragen x € 1.000

Exploitatie	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Totaal lasten	-7.802 N	-5.934 N	-4.891 N	-4.777 N	-4.434 N	-4.436 N
Totaal baten	7.753 V	3.629 V	2.246 V	2.222 V	1.874 V	1.869 V
Saldo van dit programma	-49 N	-2.305 N	-2.645 N	-2.554 N	-2.560 N	-2.567 N

PROGRAMMA 2 - MAATSCHAPPELIJKE ZAKEN

ALGEMEEN

Omschrijving

Dit programma omvat ondersteuning, welzijn, onderwijs, sport, cultuur, zorg en sociale voorzieningen.

Doelstelling

Alle inwoners zijn zelfredzaam, doen mee in de samenleving en werken samen aan sociale samenhang en leefbaarheid.

Gemeentelijke kaders

Beleidsstuk	Jaar
Subsidieverordening basisbibliotheek West Maas en Waal	2007
Accommodatiebeleidsplan Maatschappelijke knooppunt in elke kern	2009
Verordening inrichting antidiscriminatievoorziening gemeente West Maas en Waal	2010
Kadernota Positief Integraal Jeugdbeleid	2011
Visie Leefbaarheid Kernen/Koers 2030	2013
Kadernota Passend Onderwijs	2013
Verordening Individuele studietoelage Participatiewet	2015
Verordening cliëntenparticipatie Participatiewet West Maas en Waal	2015
Verordening verrekening bestuurlijke boete bij recidive	2015
Verordening cliëntenparticipatie Werkzaam	2016
Kadernota cultuur 2017-2020 'Cultuur is geen kunst'	2016
Beleidsplan participatie KP4	2016
Verordening tegenprestatie Participatiewet	2016
Verordening individuele inkomensvoorslag West Maas en Waal	2017
Algemene subsidieverordening Gemeente West Maas en Waal	2017
Verordening loonkostensubsidie Participatiewet	2017
Advies- en verbeterplan sluitende aanpak voor mensen met een psychische kwetsbaarheid	2017
Regionaal Beleidsplan GGZ Beschermd Wonen Maatschappelijke Opvang	2017
Beleidskader Harmonisatie Kinderopvang en Peuterspeelzaalwerk	2018
Lokaal sociaal akkoord 2018-2021	2018
Beleidskader Lokaal Onderwijsbeleid 2018-2022 'Verdiepen en verbreden'	2018
Beleidsnota onderwijsachterstandenbeleid	2018
Afstemmingsverordening participatiewet IOAW en IOAZ West Maas en Waal 2018	2018
Tarievenverordening voor welzijnsaccommodaties in de gemeente West Maas en Waal	2019
Nota vereenvoudiging minimabeleid en bijzondere bijstand 2020	2019
Verordening Jeugdhulp & Maatschappelijke ondersteuning 2020	2019
Meerjarenstrategie GGD 2020-2023	2020
Meerjarenbeleidsplan Werkzaam 2020-2023	2020
Beleidsplan schuldhulpverlening 2021-2024	2020
Verordening beslistermijn schuldhulpverlening	2021
Regioplan Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang Nijmegen & Rivierenland	2021
VVE-beleid (onderdeel van onderwijsachterstandenbeleid)	2021
Regioaanpak 'Huiselijk geweld en Kindermishandeling'	2021
IHP (Integraal Huisvestingsplan)	2022
Verordening onderwijshuisvesting West Maas en Waal 2022	2022
Verordening bekostiging leerlingenvervoer	2022
Nadere regels Maatschappelijke ondersteuning West Maas en Waal	2022
Nadere regels Jeugdhulp West Maas en Waal	2022

Ontwikkelingen

Steeds meer huishoudens en ondernemers in Nederland ondervinden de gevolgen van de torenhoge inflatie. Landelijke maatregelen om de effecten te dempen, zullen niet voor iedereen toereikend zijn. Op dit moment hebben velen al moeite met het betalen van vooral de energierekening (of verwachten dat binnenkort te krijgen). Ook de andere kosten voor levensonderhoud zijn flink gestegen. Dit alles heeft voor ons gevolgen. Wij verwachten een toenemend beroep op de bijzondere bijstand, ons minimabeleid en de schuldhulpverlening.

WAT WILLEN WE BEREIKEN?

1. Jeugd en jongeren (tot 23 jaar) op een verantwoorde manier laten opgroeien, vergroten van ontwikkelkansen en zorg dragen voor een zinvolle vrijetijdsbesteding.
2. Vergroten van de zelfredzaamheid van onze inwoners (Inwoners wonen zo lang mogelijk zelfstandig in een door henzelf gekozen omgeving).
3. Goede gezondheid en verantwoorde levensstijl van onze inwoners.
4. Bevorderen actieve en passieve deelname/betrokkenheid aan de samenleving met versterking van de eigen kracht en samenkracht in de nulde lijn.
5. Voorzieningenniveau dat bijdraagt aan de leefbaarheid in de 8 dorpen.

WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

Activiteiten	Realisatie
1. Jeugd en jongeren (tot 23 jaar) op een verantwoorde manier laten opgroeien, vergroten van ontwikkelkansen en zorg dragen voor een zinvolle vrijetijdsbesteding	
<i>Uitbreiding IKC</i>	2023
Toelichting: Er is sprake van een structureel ruimtegebrek in het Kindcentrum in Beneden-Leeuwen. In het Integraal (onderwijs) Huisvestingsprogramma West Maas en Waal (IHP WMW), dat begin 2022 is vastgesteld, is de doelstelling opgenomen dat in 2023 een structurele oplossing is gevonden voor het al bestaande en oplopende ruimtegebrek. Daarnaast moet op zo kort mogelijke termijn worden voorzien in een tijdelijke oplossing. De raad heeft in juli 2022 besloten een voorbereidingskrediet van € 170.000 beschikbaar te stellen om deze tijdelijke en structurele oplossing in kaart te brengen.	
<i>Jeugd: Opgroeien in een kansrijke omgeving</i>	2026
Toelichting: Integraal jeugdbeleid ontwikkelen gericht op preventie, bewustwording van middelengebruik en stimuleren van activiteit en positie.	
3. Goede gezondheid en verantwoorde levensstijl van onze inwoners	
<i>Lokaal preventieakkoord</i>	2023
Toelichting: Met het lokaal preventieakkoord zetten we met partners in op lokale gezondheidspreventie en uitdagingen op het gebied van levensstijl en gezondheid. Vanuit het Nationaal Preventieakkoord wordt ingezet op het terugbrengen van overgewicht, roken en problematisch alcoholgebruik. Deze speerpunten zijn overgenomen in het lokaal preventieakkoord en de uitvoering hiervan is gestart in 2022. Vanuit het Rijk is er voor 2022 en voor 2023 een uitvoeringsbudget van € 10.000 beschikbaar.	
<i>Lokale inclusie agenda</i>	2025
Toelichting: In juli 2016 heeft Nederland het VN-Verdrag rechten voor mensen met een handicap (verder: VN-Verdrag) geratificeerd. Met de ratificatie van dit VN-Verdrag is aan de Jeugdwet, Wmo en Participatiewet de verplichting toegevoegd om in het periodiek plan op te nemen hoe de gemeenteraad uitvoering geeft aan het verdrag. Tegelijkertijd stelt het Besluit toegankelijkheid dat alle sectoren, dus ook de overheid, een actieplan moeten maken waarin zij aangeven hoe zij werken aan de geleidelijke verwezenlijking van de algemene toegankelijkheid, dus ook buiten het sociaal domein. In een actieplan Lokale Inclusie Agenda moet nader uitgewerkt worden hoe onze gemeente de algemene toegankelijkheid (een "inclusieve samenleving") wil bereiken.	

<i>Zilverenkrachtbeleid</i>	2025
Toelichting: Dementievriendelijke gemeente worden.	

4. Bevorderen actieve en passieve deelname/betrokkenheid aan de samenleving

<i>Herijken minimaregelingen</i>	2023
Toelichting: Vaststellen hoe ons huidige minimale beleid is ingevuld en onderzoeken of schrijnende situaties extra aandacht behoeven. Indien dit onderzoek daartoe aanleiding geeft, zal er een aanpassing komen in het minimale beleid.	

BELEIDSINDICATOREN

Beleidsindicator	Jaar meting	Landelijk	Provincie	WMW	Begroting 2023
Onderwijs					
Absoluut verzuim (aantal per 1.000 leerlingen)	2021	2,7	2,4	3,1	3,1
Relatief verzuim (aantal per 1.000 leerlingen)	2021	19	17	10	10
Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers) (in % deelnemers aan VO/MBO)	2021	1,8	1,7	1,4	1,4
Sociaal domein					
Banen (aantal per 1.000 inwoners in leeftijd 15-74 jaar)	2021	685,8	667,6	464,2	465
Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo (aantal per 10.000 inwoners)	2021	Onbekend	697	330	345
Jongeren met een delict voor de rechter (in % van 12-21 jarigen)	2020	1	1	1	1
Jongeren met jeugdbescherming (in % van alle jongeren tot 18 jaar)	2021	1,2	1,4	0,9	1,0
Jongeren met jeugdhulp (in % van alle jongeren tot 18 jaar)	2021	10,4	--	10,4	10,4
Jongeren met jeugdreclassering (in % van alle jongeren van 12 tot 23 jaar)	2021	0,3	0,3	--	0,3
Kinderen in uitkeringsgezin (in % kinderen tot 18 jaar)	2020	6	5	4	4
Lopende re-integratievoorzieningen (aantal per 10.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar)	2020	202,2	192,6	48,2	48
Netto arbeidsparticipatie (in % werkzame beroepsbevolking t.o.v. beroepsbevolking)	2020	68,4	69	69,8	70
Personen met een bijstandsuitkering (aantal per 10.000 inwoners in de leeftijd van 18-67 jaar)	2021	431,7	349,7	198,4	198
Werkloze jongeren (in % 16 t/m 22 jarigen)	2020	2	2	1	1
Sport, cultuur en recreatie					
Niet sporters (in %)	2020	49,3	49,4	52,7	50

EFFECTINDICATOREN

Effectindicator	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Positieve cliëntervaring: er is samen naar oplossingen gezocht (%)	83%	85%	85%	85%	85%	85%
Positieve cliëntervaring: de ondersteuning past bij de hulpvraag van de cliënt (%)	83%	87%	87%	87%	87%	87%
Positieve cliëntervaring: met ondersteuning kan de cliënt beter de dingen doen (%)	82%	83%	83%	83%	83%	83%
Kwaliteit ondersteuning WMO	83%	90%	90%	90%	90%	90%

KENGETALLEN

Kengetal	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Aantal bezoekers zwembad	8.358	18.000	18.000	18.000	18.000	18.000
Aantal zelfstandig wonende inwoners van 75+	1.535	1.664	1.827	1.877	1.927	1.977

WAT MAG HET KOSTEN?

Exploitatie	Bedragen x € 1.000					
	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Totaal lasten	-22.412 N	-24.959 N	-23.057 N	-23.375 N	-23.708 N	-23.939 N
Totaal baten	5.028 V	6.107 V	3.649 V	3.778 V	3.884 V	3.966 V
Saldo van dit programma	-17.385 N	-18.852 N	-19.408 N	-19.597 N	-19.824 N	-19.974 N

PROGRAMMA 3 - FYSIEKE LEEFOMGEVING

ALGEMEEN

Omschrijving

Dit programma omvat de beleidsontwikkeling, inrichting en ontwerp, beheer, onderhoud en exploitatie van onze openbare ruimte, verkeer, milieu en afval.

Doelstelling

Een gezonde, schone, veilige leefomgeving voor nu en in de toekomst, die een duurzaam evenwicht nastreeft tussen milieubesparing en -belasting.

Gemeentelijke kaders

Beleidsstuk	Jaar
Waterplan 2005-2025	2005
Op weg naar duurzaam groenbeheer	2011
Integrale leidraad Flora en Fauna ruimtelijke ontwikkeling en bestendig beheer	2013
Gladheidsbestrijdingsplan	2014
Bomenbeleidsplan	2014
Milieuprogramma	2015
Gemeentelijk verkeer- en vervoersplan	2016
Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan 2018-2022 (vGRP)	2017
Beleidsplan Openbare verlichting 2019-2023	2018
Nota parkeren	2019
Wegenbeleid en -beheersplan 2019-2023	2019
Koersnotitie duurzaamheid en energiebeleid	2019
Regionale energietransitie fruitdelta Rivierenland	2020
Lokaal uitvoeringsprogramma klimaatbestendig west maas en waal	2020
Verordening en stimuleringslening duurzaamheid	2020
Bodemkwaliteitskaart en beheernota	2021

Ontwikkelingen

Er zijn geen bijzondere externe ontwikkelingen.

WAT WILLEN WE BEREIKEN?

1. Een nette, goed onderhouden, veilige en functionele leefomgeving.
2. Goede en veilige bereikbaarheid van de kernen en buitengebied voor alle verkeersdeelnemers.
3. Creëren en behouden van een duurzame, gezonde en schone leefomgeving en bijdragen aan oplossingen voor (boven)lokale klimaatproblematiek.

WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

Activiteiten	Realisatie
--------------	------------

2. Goede en veilige bereikbaarheid van de kernen en buitengebied voor alle verkeersdeelnemers

Vergroenen en verfraaien dorpsentree Wamel

2023

Toelichting:

Na realisatie van de Wamelse Poort verfraait de gemeente de dorpsentree van Wamel en plant de groenstroken in van de Poortstraat. De groenstroken aan de Kasteelstraat komen in beheer van de gemeente. Hier realiseert de gemeente een (koele) verblijfplek met natuurlijk spelen. Deze herinrichting maakt ook deel uit van ons klimaatprogramma, maar uitvoering is gepland voor na 2023 waardoor middelen voornamelijk ontbreken. De toezegging van een regionale subsidie van € 125.000 cofinanciering en het feit dat het aansluit op de realisatie van de Wamelse Poort is de reden om het werk naar voren te halen. Voor aanbrengen van groen zijn geen middelen beschikbaar.

Realisatie projecten/maatregelen uitvoeringsagenda GVP

2026

Toelichting:

Naast de wettelijke taak om een samenhangend en uitvoeringsgericht verkeers- en verkeersbeleid te voeren, zijn de ontwikkelingen op zowel landelijk, provinciaal als lokaal niveau aanleiding om te werken aan een nieuwe visie op verkeer en vervoer. Dit helpt ons als gemeente om een goede balans te vinden in het ontwerpen van een prettige woon- en werkomgeving. Hierbij zijn verkeer en vervoer belangrijke factoren. In het najaar 2022 is een concept visie en uitvoeringsagenda beschikbaar.

3. Creëren en behouden van een duurzame, gezonde en schone leefomgeving en bijdragen aan oplossingen voor (boven)lokale klimaatproblematiek

Uitvoering haalbaarheidsonderzoek warmtetransitie (wijkonderzoek)

2023

Toelichting:

Na de vaststelling van de transitievisie warmte (in het najaar) willen we met betrokkenen verkennen hoe we vorm kunnen geven aan de warmtetransitie, te beginnen met een verkennend onderzoek over de financiële, technische, organisatorische en sociaal maatschappelijke randvoorwaarden. In het onderzoek nemen we, als casus, een wijk (enkele straten) onder de loep. Hierbij betrekken we nadrukkelijk de wijze waarop financiering van de (uitvoeringslasten) van de warmtetransitie vormgegeven wordt door de landelijke overheid.

Ontwikkeling klimaat en waterplan 2023-2030

2023

Toelichting:

In oktober 2020 heeft de Raad ingestemd met het Lokaal uitvoeringsprogramma Klimaatbestendig West Maas en Waal 2020-2023. Bij het besluit is vastgesteld dat in 2023 een geactualiseerd programma wordt voorgelegd aan de Raad. Voorgesteld wordt om een planperiode, conformerend aan de richtlijnen van het deltaprogramma van 6 jaar aan te houden.

BELEIDSINDICATOREN

Beleidsindicator	Jaar meting	Landelijk	Provincie	WMW	Begroting 2023
Volksgezondheid en Milieu					
Hernieuwbare elektriciteit (in % van totale energieverbruik)	2020	27,2	16,7	55,4	55
Omvang huishoudelijk restafval (in kg per inwoner)	2020	170	106	59	60

KENGETALLEN

Kengetal	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Aantal oplaadpalen	4	4	4*	4	4	4
Aantal overzettingen Maasveren	Niet bekend	1.275.000	1.275.000	1.275.000	1.275.000	1.275.000
Aantal overzettingen Veerdienst Tiel-Wamel	Niet bekend	160.000	160.000	160.000	160.000	160.000
Aantal klachten dumpingen en zwerfafval	350	350	350	350	350	350
Energieopwekking gemeentelijke gebouwen in kWh	190 mWh (my SolarEdge)	190 mWh	190 mWh	190 mWh	190 mWh	190 mWh
Hoeveelheid restafval per inwoner in kg	79	70	70	65	60	55
Percentage duurzaam stroomverbruik gemeentelijke gebouwen	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Scheidingspercentages gemeente	84	85	86	87	88	89

*ivm provinciale concessie is het aantal laadpalen per 2023 nog niet bekend.

WAT MAG HET KOSTEN?

Exploitatie	Bedragen x € 1.000					
	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Totaal lasten	-7.971 N	-8.212 N	-8.009 N	-8.217 N	-8.515 N	-8.477 N
Totaal baten	5.833 V	5.181 V	5.172 V	5.200 V	5.441 V	5.291 V
Saldo van dit programma	-2.138 N	-3.031 N	-2.837 N	-3.017 N	-3.074 N	-3.186 N

PROGRAMMA 4 - BURGER, BESTUUR EN VEILIGHEID

ALGEMEEN

Omschrijving

Het programma omvat de dienstverlening aan burgers, het functioneren van het bestuur en de organisatie en de integrale veiligheid.

Doelstelling

Voldoende waardering van onze burgers, bedrijven en instellingen voor de kwaliteit van ons bestuur en onze dienstverlening en een zo optimaal mogelijk gevoel van veiligheid in onze gemeente. Daarnaast het beperken en bestrijden van brand, ongevallen en rampen.

Gemeentelijke kaders

Beleidsstuk	Jaar
Nota Verbonden partijen	2014
Kwaliteitshandvest met servicenormen	2015
Regionaal crisisplan 2020-2023	2019
Regionaal beleidsplan 2020-2023	2019
Integraal veiligheidsbeleid	2019
Evenementenbeleid 2020-2023	2020
Notitie burgerparticipatie	2020
APV	2022

Ontwikkelingen

Er zijn geen bijzondere externe ontwikkelingen.

WAT WILLEN WE BEREIKEN?

1. Kwalitatief voldoende dienstverlening aan burgers, bedrijven en instellingen denkend vanuit de klant.
2. Het vergroten van het gevoel van veiligheid bij burgers.
3. Burgers, maatschappelijke instellingen en bedrijven voelen zich optimaal betrokken bij de totstandkoming van ons beleid en zijn tevreden over de kwaliteit van ons bestuur.

WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

Activiteiten	Realisatie
3. Burgers, maatschappelijke instellingen en bedrijven voelen zich optimaal betrokken bij de totstandkoming van ons beleid en zijn tevreden over de kwaliteit van ons bestuur	
<i>Kersenparty</i>	2023
Toelichting: Elk jaar nemen we deel aan de regionale kersenparty. De kersenparty is een netwerkbijeenkomst voor regionale bestuurders waarbij we op feestelijke wijze aandacht besteden aan het belang van de fruitoogst voor onze regio. West Maas en Waal neemt de organisatie van de kersenparty 2023 op zich.	
<i>Burgerparticipatie</i>	2026
Toelichting: Om Burgerparticipatie vanuit dienstverleningsoogpunt goed vorm te geven wordt er een kwartiermaker aangesteld welke de lijnen uitzet, de organisatie meeneemt zodat de burgerparticipatie breed vanuit de gemeentelijke organisatie wordt uitgedragen en uitgevoerd. We realiseren een beleid waarin de basisparticipatie-infrastructuur opgezet wordt (Coalitieakkoord 2022-2026). We verfijnen ons beleidskader d.m.v. het opstellen van een herkenbaar uitvoeringskader voor inwoners en medewerkers. We brengen dit tot stand in dialoog met onze inwoners.	

BELEIDSINDICATOREN

Beleidsindicator	Jaar meting	Landelijk	Provincie	WMW	Begroting 2023
Veiligheid					
Diefstallen uit woning (aantal per 1.000 inwoners)	2021	1,3	1,3	1,5	1,5
Geweldsmisdrijven (aantal per 1.000 inwoners)	2021	4,3	3,4	1,8	1,8
Vernielingen en beschadigingen in de openbare ruimte (aantal per 1.000 inwoners)	2021	6,1	5,7	3,1	3,1
Verwijzingen Halt (aantal per 1.000 jongeren 12-17 jaar)	2020	11	10	6	6
Winkeldiefstallen (aantal per 1.000 inwoners)	2021	1,8	1,6	0,3	0,5

WAT MAG HET KOSTEN?

Exploitatie	Bedragen x € 1.000					
	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Totaal lasten	-3.731 N	-3.743 N	-3.719 N	-3.836 N	-3.880 N	-3.788 N
Totaal baten	562 V	325 V	245 V	391 V	402 V	459 V
Saldo van dit programma	-3.170 N	-3.417 N	-3.474 N	-3.445 N	-3.478 N	-3.328 N

PROGRAMMA 5 - BEDRIJFSVOERING

ALGEMEEN

Omschrijving

Het programma omvat het functioneren van de gemeentelijke organisatie. De bedrijfsvoering is ondersteunend aan en mede bepalend voor de kwaliteit van het primaire proces en de realisatie van de beoogde maatschappelijke effecten. De interne organisatie staat volledig ten dienste aan het primaire proces. Dit betekent dat de kwaliteit en omvang van de gemeentelijke organisatie, maar ook faciliteiten als bijvoorbeeld de huisvesting en de automatisering indirect van grote invloed zijn op het behalen van de gewenste effecten.

Doelstelling

Voldoende waardering van ons bestuur en onze collega's voor de kwaliteit en dienstverlening van onze organisatie. De externe dienstverlening maakt onderdeel uit van programma 4 - Burger, bestuur en veiligheid.

Gemeentelijke kaders

Beleidsstuk	Jaar
Dienstverleningsconcept	2010
Concernplan (vastgesteld door het college)	2011
Inkoopbeleid	2016
Programmaplan organisatieontwikkeling	2018
Archiefverordening	2018
I&A-plan 2020	2020

Ontwikkelingen

Er zijn geen bijzondere externe ontwikkelingen.

WAT WILLEN WE BEREIKEN?

1. Kwalitatief voldoende dienstverlening aan ons bestuur en onze collega's denkend vanuit de klant.
2. Medewerkers zijn tevreden over hun werk, mogelijkheden en werkomstandigheden.

WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

Activiteiten	Realisatie
1. Kwalitatief voldoende dienstverlening aan ons bestuur en onze collega's denkend vanuit de klant	
<i>Informatieveiligheid</i>	
Toelichting: In 2022 is een start gemaakt met de implementatie van de BIO (Basis Informatiebeveiliging Overheid). Verdere uitrol vindt plaats in 2023 en de jaren daarna. Dit is een continu proces. Onder leiding van de CISO wordt onder andere ingezet op het bewustzijn van informatieveiligheid binnen de organisatie. Gezien het actuele risico op cybercriminaliteit geen overbodige luxe.	
<i>Implementatie ICT-verbeterplan</i>	
2024	
Toelichting: In het najaar van 2022 wordt het meerjarig ICT verbeterplan (roadmap) gepresenteerd. Vernieuwing van de ICT omgeving is noodzakelijk om de continuïteit, veiligheid, betrouwbaarheid te garanderen. Door de invoering van het ICT verbeterplan moet ook de prestatie (performance) van het ICT verbeterd worden.	

<i>Opzet en inrichting Informatiehuis</i>	2024
<p>Toelichting: Het informatiehuis bevat alle relevante data waar we als gemeente over beschikken. Een goede ontsluiting en juiste combinatie van deze data wordt gebruikt ter ondersteuning van beleidskeuzes en uitvoering van projecten. De opzet en inrichting van informatie gestuurd en data gestuurd werken is specialistenwerk. De juiste projectleider helpt de organisatie in 2023 met de opstartfase en helpt de organisatie verder op weg.</p>	

<i>Uitvoering plan van aanpak dienstverlening en klantprocessen</i>	2025
<p>Toelichting: In het najaar wordt een plan van aanpak opgeleverd voor de doorontwikkeling en verbetering van dienstverlening en klantprocessen. Waar mogelijk is er al gestart met de uitvoering van de verbeterpunten uit het plan van aanpak. In 2023 en opvolgende jaren wordt deze uitvoering verder gecontinueerd.</p>	

2. Medewerkers zijn tevreden over hun werk, mogelijkheden en werkomstandigheden

<i>Medewerker tevredenheidsonderzoek (MTO)</i>	2023
<p>Toelichting: MTO wordt in het najaar van 2022 uitgevoerd. Dit is de zogenaamde nulmeting. In 2023 vindt een vervolgmeting plaats. De vervolgmeting geeft inzicht op de opvolging en vooruitgang van de aandachtspunten uit de nulmeting.</p>	

<i>Implementatie e-HRM systeem</i>	2023
<p>Toelichting: Implementatie van het nieuwe e-HRM systeem (opvolging van huidige Youforce) vindt eind 2022 begin 2023 plaats. De nieuwste versie van het e-HRM systeem geeft de organisatie ter ondersteuning een aantal nieuwe functionaliteiten. Medewerkers en leidinggevendenden worden getraind om met deze nieuwe functionaliteiten te werken.</p>	

<i>Uitvoering HR Beleidskaders</i>	2023
<p>Toelichting: In het beleidsstuk HR Beleidskaders staan strategische HR speerpunten. We continueren de uitvoering van de HR Beleidskaders samen met P&O in 2023. In overleg met het MT worden de prioriteiten bepaald.</p>	

BELEIDSINDICATOREN

Beleidsindicator	Jaar meting	Landelijk	Provincie	WMW	Begroting 2023
Bestuur en ondersteuning					
Apparaatskosten (in € per inwoner)	2021	Onbekend	Onbekend	315	358
Bezetting (aantal Fte per 1.000 inwoners)	2021	Onbekend	Onbekend	4,37	4,77
Externe inhuur (kosten in % totale loonsom + inhuur externen)	2021	Onbekend	Onbekend	13,7%	10%
Formatie (aantal Fte per 1.000 inwoners)	2021	Onbekend	Onbekend	4,59	5,02
Overhead (in % van totale lasten)	2021	Onbekend	Onbekend	12,6%	14,9%

EFFECTINDICATOREN

Effectindicator	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Waardering medewerkers	6.8	6.8	7.0	7.1	7.3	7.5

Toelichting waardering medewerkers: in 2022 vindt er een medewerkers tevredenheidsonderzoek plaats (nulmeting). Het cijfer van het onderzoek in 2015 (laatste meting) blijft van toepassing op 2020 en 2021 en voorsnog op 2022.

KENGETALLEN

Kengetal	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Ziekteverzuimpercentage	6.63	6.0	5.0	4.0	4.0	4.0

WAT MAG HET KOSTEN?

Bedragen x € 1.000

Exploitatie	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Totaal lasten	-6.909 N	-7.289 N	-7.315 N	-7.462 N	-7.652 N	-7.764 N
Totaal baten	514 V	143 V	39 V	39 V	40 V	40 V
Saldo van dit programma	-6.395 N	-7.146 N	-7.276 N	-7.422 N	-7.612 N	-7.724 N

ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN

ALGEMEEN

Omschrijving

Binnen de begroting bestaat onderscheid tussen algemene dekkingsmiddelen en specifieke dekkingsmiddelen. Specifieke dekkingsmiddelen zijn inkomsten die direct samenhangen met een bepaald programma. Dat kunnen inkomsten zijn van het Rijk met een specifiek bestedingsdoel (bijvoorbeeld voor de uitvoering van de Wet maatschappelijke ondersteuning in programma 2), de opbrengsten uit verkoop van gronden (programma 1) of opbrengsten uit verleende diensten, zoals het verstrekken van een paspoort (programma 4). Ook de rioolheffing en de afvalstoffenheffing zijn specifieke dekkingsmiddelen. De specifieke dekkingsmiddelen worden binnen het betreffende programma verantwoord.

De algemene dekkingsmiddelen zijn dekkingsmiddelen die vrij aan te wenden zijn. De besteding van deze inkomsten is op voorhand niet gebonden aan een bepaald programma of doel, maar wordt ingezet ter dekking van de tekorten op de programma's. De dekking bestaat voor het grootste gedeelte uit de Algemene uitkering uit het Gemeentefonds en de lokale heffingen die niet bestedingsgebonden zijn. De overige dekkingsmiddelen bestaan uit rentebaten en de post onvoorzien.

Doelstelling

We willen een financieel gezonde gemeente voor nu en in de toekomst zijn. Om dit te bereiken voeren wij een verantwoord en stabiel financieel beleid met sluitende begrotingen, waarbinnen ruimte wordt gemaakt voor noodzakelijke en gewenste veranderingen van beleid en het opvangen van onvoorziene omstandigheden. Wij maken voortdurend een afweging tussen onze bestuurlijke ambities en de daarvoor beschikbare middelen.

Gemeentelijke kaders

Beleidsstuk	Jaar
Verordening onderzoeken doelmatigheid en doeltreffendheid	2011
Nota weerstandsvermogen	2012
Nota risicomanagement	2013
Financiële verordening gemeente West Maas en Waal	2017
Nota activabeleid	2019
Nota reserves en voorzieningen 2019	2019
Controleplan en Normenkader 2021	2021
Belastingverordeningen 2022	2021

Ontwikkelingen

Er zijn geen bijzondere externe ontwikkelingen.

BELEIDSINDICATOREN

Beleidsindicator	Jaar meting	Landelijk	Provincie	WMW	Begroting 2023
Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Stedelijke Vernieuwing					
Gemiddelde WOZ waarde (in € 1.000)	2021	290	281	302	320

WAT MAG HET KOSTEN?

Bedragen x € 1.000

Exploitatie	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Totaal lasten	-767 N	-888 N	-835 N	-841 N	-851 N	-835 N
Totaal baten	33.646 V	35.774 V	36.574 V	38.371 V	39.752 V	37.788 V
Saldo van dit programma	32.879 V	34.887 V	35.739 V	37.530 V	38.901 V	36.953 V

RECAPITULATIE VAN BATEN EN LASTEN

Bedragen
x €1.000

Programma	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten						
Programma 1 - Wonen, werken en recreëren	-7.802 N	-5.934 N	-4.891 N	-4.777 N	-4.434 N	-4.436 N
Programma 2 - Maatschappelijke zaken	-22.412 N	-24.959 N	-23.057 N	-23.375 N	-23.708 N	-23.939 N
Programma 3 - Fysieke leefomgeving	-7.971 N	-8.212 N	-8.009 N	-8.217 N	-8.515 N	-8.477 N
Programma 4 - Burger, bestuur en veiligheid	-3.731 N	-3.743 N	-3.719 N	-3.836 N	-3.880 N	-3.788 N
Programma 5 - Bedrijfsvoering	-6.909 N	-7.289 N	-7.315 N	-7.462 N	-7.652 N	-7.764 N
Algemene dekkingsmiddelen	-767 N	-888 N	-835 N	-841 N	-851 N	-835 N
Totaal lasten	-49.592 N	-51.025 N	-47.826 N	-48.508 N	-49.040 N	-49.239 N
Baten						
Programma 1 - Wonen, werken en recreëren	7.753 V	3.629 V	2.246 V	2.222 V	1.874 V	1.869 V
Programma 2 - Maatschappelijke zaken	5.028 V	6.107 V	3.649 V	3.778 V	3.884 V	3.966 V
Programma 3 - Fysieke leefomgeving	5.833 V	5.181 V	5.172 V	5.200 V	5.441 V	5.291 V
Programma 4 - Burger, bestuur en veiligheid	562 V	325 V	245 V	391 V	402 V	459 V
Programma 5 - Bedrijfsvoering	514 V	143 V	39 V	39 V	40 V	40 V
Algemene dekkingsmiddelen	33.646 V	35.774 V	36.574 V	38.371 V	39.752 V	37.788 V
Totaal baten	53.336 V	51.159 V	47.925 V	50.001 V	51.393 V	49.413 V
Saldo						
Programma 1 - Wonen, werken en recreëren	-49 N	-2.305 N	-2.645 N	-2.554 N	-2.560 N	-2.567 N
Programma 2 - Maatschappelijke zaken	-17.385 N	-18.852 N	-19.408 N	-19.597 N	-19.824 N	-19.974 N
Programma 3 - Fysieke leefomgeving	-2.138 N	-3.031 N	-2.837 N	-3.017 N	-3.074 N	-3.186 N
Programma 4 - Burger, bestuur en veiligheid	-3.170 N	-3.417 N	-3.474 N	-3.445 N	-3.478 N	-3.328 N
Programma 5 - Bedrijfsvoering	-6.395 N	-7.146 N	-7.276 N	-7.422 N	-7.612 N	-7.724 N
Algemene dekkingsmiddelen	32.879 V	34.887 V	35.739 V	37.530 V	38.901 V	36.953 V
Saldo van baten en lasten	3.742 V	136 V	99 V	1.495 V	2.353 V	174 V
Saldo Programmabegroting 2023	3.743 V	134 V	99 V	1.495 V	2.353 V	175 V

DEEL 2 - PARAGRAFEN

PARAGRAAF LOKALE HEFFINGEN

ALGEMEEN

De paragraaf betreffende de lokale heffingen bevat ten minste (BBV, artikel 10):

- a. de geraamde inkomsten;
- b. het beleid ten aanzien van de lokale heffingen;
- c. een overzicht op hoofdlijnen van de diverse heffingen, waarin inzichtelijk wordt gemaakt hoe bij de berekening van tarieven van heffingen, die hoogstens kostendekkend mogen zijn, wordt bewerkstelligd dat de geraamde baten de ter zake geraamde lasten niet overschrijden, wat de beleidsuitgangspunten zijn die ten grondslag liggen aan deze berekeningen en hoe deze uitgangspunten bij de tariefstelling worden gehanteerd;
- d. een aanduiding van de lokale lastendruk;
- e. een beschrijving van het kwijtscheldingsbeleid.

GERAAMDE INKOMSTEN

Omschrijving	Werkelijk 2021	Actueel 2022	Mutatie 2023	Raming 2023
<u>Belastingen</u>				
OZB-woning eigenaren	€ 2.480.829	€ 2.526.206	€ 79.945	€ 2.606.151
OZB-niet woning eigenaren	€ 909.863	€ 906.904	€ 18.138	€ 925.042
OZB-niet woning gebruikers	€ 681.725	€ 701.716	€ 14.034	€ 715.750
Roerende zaakbelasting	€ 2.941	€ 3.264	€ 65	€ 3.329
Hondenbelasting	€ 91.537	€ 91.427	€ 458	€ 91.885
Toeristenbelasting (incl. watertoer.) *	€ 234.712	€ 162.000	€ 0	€ 162.000
Forensenbelasting	€ 11.776	€ 9.426	€ 47	€ 9.473
Reclamebelasting	€ 29.911	€ 30.000	€ 0	€ 30.000
Totaal belastingen	€ 4.443.294	€ 4.430.943	€ 112.687	€ 4.543.630
<u>Heffingen</u>				
Afvalstoffenheffing	€ 2.144.000	€ 2.284.819	€ 55.433	€ 2.340.252
Brede rioolheffing (Niet woningen)	€ 252.681	€ 258.660	€ 8.741	€ 267.401
Brede rioolheffing (woningen)	€ 2.221.524	€ 2.262.340	€ 76.453	€ 2.338.793
Marktgeld	€ 3.246	€ 5.076	€ 101	€ 5.177
Marktgeld (leges)	€ 5.602	€ 4.836	€ 97	€ 4.933
Lijkbezorgingsrechten	€ 12.457	€ 14.012	-€ 1.720	€ 12.292
Leges	€ 2.123.863	€ 1.405.933	-€ 150.266	€ 1.255.667
Totaal heffingen	€ 6.763.373	€ 6.235.676	-€ 11.161	€ 6.224.515
Totale opbrengst lokale heffingen	€ 11.206.667	€ 10.666.619	€ 101.526	€ 10.768.145

*De hogere opbrengst toeristenbelasting in 2021 komt door een inhaalslag die we na het coronajaar 2020 hebben uitgevoerd.

BELEID LOKALE HEFFINGEN

In deze paragraaf presenteren wij de uitgangspunten en het doel van de gemeentelijke belastingen en heffingen. De gepresenteerde tarieven zijn voorlopige tarieven. De definitieve tarieven worden vastgesteld door middel van verordeningen die in de raad van december 2022 of uiterlijk januari 2023 behandeld zullen worden.

Gemeentelijke kaders

In bovenstaande tabel is onderscheid gemaakt tussen belastingen en heffingen. De tarieven van belastingen en heffingen worden op een verschillende manier geïndexeerd. De toegestane indexering heeft u vastgesteld via de Voorjaarsnota 2022 in de raad van 7 juli 2022.

De opbrengst van de gemeentelijke belastingen gaan naar de algemene middelen van de gemeente. De gemeenteraad bepaalt dus zelf waaraan dit geld wordt besteed.

Bij heffingen is door het Rijk bepaald dat deze niet hoger mogen zijn dan de kosten die bij de heffing horen. We streven naar volledig kostendekkende tarieven.

In deze tabel staat welke beleidsstukken actueel zijn.

Beleidsstuk	Jaar
Verordening onroerende zaakbelastingen 2022	2021
Verordening belasting op roerende woon- en bedrijfsruimten 2022	2021
Verordening hondenbelasting 2022	2021
Verordening toeristenbelasting 2022	2021
Verordening watertoeristenbelasting 2022	2021
Verordening forensenbelasting 2022	2021
Verordening reclamebelasting Beneden-Leeuwen Centrum 2018	2017
Verordening afvalstoffenheffing 2022 (gemaakt & vastgesteld door AB-AVRI)	2021
Verordening rioolheffing 2022	2021
Verordening marktgeden 2022	2021
Verordening lijkbezorgingsrechten 2022	2021
Legesverordening 2022	2021
Voorjaarsnota 2022	2022

Ontwikkeling

In het najaar van 2022 willen we ons belastinglandschap tegen het licht houden. In het voorjaar 2023 willen we met uw raad van gedachten te wisselen over het nut van het handhaven of opheffen van belastingen en heffingen met een geringe opbrengst.

OVERZICHT PER HEFFING

ONROERENDE ZAAK BELASTINGEN

Algemeen

Onder de naam 'onroerende zaakbelastingen' (OZB) heffen wij:

1. bij niet-woningen: een gebruikersbelasting en een eigenarenbelasting;
2. bij woningen: alleen een eigenarenbelasting.

Als heffingsmaatstaf voor de OZB geldt de WOZ-waarde die elk jaar opnieuw wordt bepaald.

Beleidsuitgangspunten

De volgende beleidsuitgangspunten worden toegepast bij de berekening van de OZB-tarieven voor 2023:

- OZB is algemeen dekkingsmiddel, er wordt geen relatie gelegd met de bijhorende kosten;
- Tariefdifferentiatie (gebruik niet-woningen, zakelijk recht niet-woningen en zakelijk recht woningen);
- Trendmatige opbrengstenstijging met 2% volgens kaders uit de Voorjaarsnota 2022;
- Structurele verwerking van de inkomstenderving OZB bij niet-woningen (eigendom en gebruik) zoals reeds incidenteel verwerkt is voor dit jaar via de Voorjaarsnota 2022*;
- Areaaluitbreiding verwerken zoals bedoeld is in de motie van de raad van 4 november 2020;
- Kwijtschelding is onder voorwaarden mogelijk.

Bij de Voorjaarsnota 2022 zijn de OZB-opbrengsten bij niet-woningen in het jaar 2022 verlaagd als gevolg van:

- verminderingen door het toepassen van de woningvrijstellingen (bij WOZ-objecten die bestaan uit een combinatie van woning en niet-woning, kan geen aanslag voor het gebruik worden opgelegd voor het woongedeelte);
- verminderingen door correcties bij campings en zorginstellingen die op basis van jurisprudentie en constatering van de accountant onterecht voor het tarief niet-woningen waren aangeslagen;
- verminderingen naar aanleiding van bezwaren (verlaging WOZ-waarde een aanslagen OZB).

De verlaging die in de Voorjaarsnota 2022 verwerkt is voor het jaar 2022, is voor een belangrijk deel structureel. Daarom is deze nu ook als zodanig verwerkt in de begroting 2023 en verder. Alternatief is dat de tarieven OZB voor niet-woningen met 6 - 8% extra verhoogd worden om de oorspronkelijke geraamde opbrengst ook in de toekomst te kunnen realiseren. Doch, daar is in dit geval niet voor gekozen omdat dit zou leiden tot een (forse) toename van de lastendruk bij onze ondernemers en maatschappelijke instellingen die worden aangeslagen voor de OZB niet-woningen.

Tariefberekening

In de volgende tabel wordt de tariefberekening per onderdeel toegelicht.

Omdat de nieuwe taxatiegegevens bij het opstellen van deze begroting nog niet bekend zijn, gaan wij bij de gepresenteerde tarieven nog uit van de voorlopige waarden per 1 januari 2022. De definitieve waarden zijn volgens planning in december 2022 bekend bij BSR en zullen leiden tot nieuwe OZB-tarieven die uiterlijk in januari 2023 vastgesteld zullen worden.

Berekening OZB-tarief gebruik niet-woningen	Werkelijk 2021	Actueel 2022	Begroting 2023
berekening: rekenkundige opbrengst / heffingsgrondslag = tarief			
<u>Berekening opbrengst</u>			
geraamde opbrengst (vorig jaar)			€ 701.716
opbrengst stijging van 2,0%			€ 14.034
geraamde toename opbrengst door areaaluitbr.			€ 0
totale opbrengst OZB gebruik niet woningen	€ 681.725	€ 701.716	€ 715.750
rekenkundig tarief OZB gebruik niet-woningen	0,2535%	0,2562%	raads- vergadering dec.

Berekening OZB-tarief eigendom niet woningen	Werkelijk 2021	Actueel 2022	Begroting 2023
berekening: rekenkundige opbrengst / heffingsgrondslag = tarief			
<u>Berekening opbrengst</u>			
geraamde opbrengst (vorige jaar)			906.904
opbrengst stijging van 2,0%			18.138
geraamde toename opbrengst door areaaluitbr.			0
totale opbrengst eigendom niet woningen	€ 909.863	€ 906.904	€ 925.042
rekenkundig tarief OZB eigendom niet woningen	0,2633%	0,2578%	raads- vergadering dec.

	Werkelijk 2021	Actueel 2022	Begroting 2023
Berekening OZB-tarief eigendom woningen			
Berekening: rekenkundige opbrengst / heffingsgrondslag = tarief			
<u>Berekening opbrengst</u>			
Geraamde opbrengst (vorige jaar)			€ 2.526.206
Geraamde toename opbrengst door areaaluitbreiding*			€ 28.844
Opbrengst stijging van 2,0%			€ 51.101
Totale opbrengst eigendom woningen	€ 2.480.829	€ 2.526.206	€ 2.606.151
Rekenkundig tarief OZB eigendom woningen	0,1033%	0,0951%	raads- vergadering dec.

* Er wordt rekening gehouden met een standaard toename van het woningbezit van 100 woningen.

ROERENDE ZAAKBELASTINGEN

Algemeen

Onder de naam 'Belastingen op roerende woon- en bedrijfsruimten' (kortweg: RZB) heffen wij een belasting over roerende objecten, zoals woonwagens en woonschepen. De tarieven en de manier van heffen zijn gelijk aan die van de OZB.

Beleidsuitgangspunten

De volgende beleidsuitgangspunten worden toegepast bij de berekening van de RZB-tarieven:

- RZB is een algemeen dekkingsmiddel, er wordt geen relatie gelegd met de bijhorende kosten;
- Tariefdifferentiatie (gebruik niet-woningen, zakelijk recht niet-woningen en zakelijk recht woningen);
- Tarieven RZB zijn gelijk aan tarieven OZB;
- Kwijtschelding is onder voorwaarden mogelijk.

Tariefberekening

In de volgende tabel wordt de ontwikkeling van de opbrengst in beeld gebracht:

	Werkelijk 2021	Actueel 2022	Begroting 2023
Opbrengst RZB			
Tarief RZB is gelijk aan OZB-tarief woningen			
<u>Berekening opbrengst</u>			
Geraamde opbrengst (vorige jaar)			€ 3.264
Opbrengst stijging van 2,0%			€ 65
Geraamde toename opbrengst door areaaluitbr.			0
Totale opbrengst eigendom woningen	€ 2.941	€ 3.264	€ 3.329
Rekenkundig tarief OZB eigendom woningen	0,1033%	0,0951%	raads- vergadering dec.

HONDENBELASTING

Algemeen

Onder de naam 'hondenbelasting' heffen wij een directe belasting voor het houden van een of meer honden.

Beleidsuitgangspunten

De volgende beleidsuitgangspunten worden toegepast bij de berekening van de tarieven voor de hondenbelasting:

- Hondenbelasting is een algemeen dekkingsmiddel;
- Tariefdifferentiatie (1^e hond, meerdere honden en kenneltarief);
- Trendmatige tariefstijging met 0,5% volgens kaders uit de Voorjaarsnota 2022;
- Kwijtschelding is onder voorwaarden mogelijk.

Tariefberekening

In de volgende tabel wordt de tariefberekening toegelicht.

Opbrengst hondenbelasting	Werkelijk 2021	Actueel 2022	Begroting 2023
Tariefstijging van 0,5% (besluit Voorjaarsnota 2022)			
Totale opbrengst hondenbelasting	€ 91.537	€ 91.427	€ 91.885
<u>Ontwikkeling aantal honden:</u>			
1e hond		1.823	1.823
Extra hond		298	298
Kennels		18	18
<u>Tarieven:</u>			
1e hond	€ 36,00	€ 36,18	€ 36,36
Extra hond	€ 72,00	€ 72,36	€ 72,72
Kenneltarief (6 honden)	€ 216,00	€ 217,08	€ 218,17

TOERISTENBELASTING

Algemeen

Onder de naam 'toeristenbelasting' en 'watertoeristenbelasting' heffen wij een directe belasting van personen die niet in de gemeente wonen maar wel in onze gemeente overnachten.

Beleidsuitgangspunten

De volgende beleidsuitgangspunten worden toegepast bij de berekening van de tarieven voor de toeristenbelasting:

- Toeristenbelasting en Watertoeristenbelasting zijn een algemeen dekkingsmiddel, er wordt geen relatie gelegd met de bijhorende kosten;
- Geen tariefstijging in 2023 volgens kaders uit de Voorjaarsnota 2022;
- Met geïnteresseerde ondernemers is een vaststellingsovereenkomst gesloten voor vaste standplaatsen en ligplaatsen om zonder administratieve last de jaarlijkse heffing te bepalen;
- Kwijtschelding is niet mogelijk;
- Heffing vindt plaats na afloop van het kalenderjaar.

Tariefberekening

In de volgende tabel wordt de ontwikkeling van de opbrengst in beeld gebracht:

Opbrengst toeristenbelasting	Werkelijk 2021	Actueel 2022	Begroting 2023
Tarief: geen index (tarief blijft gelijk)			
Opbrengst toeristenbelasting	€ 234.712	€ 162.000	€ 162.000
Totale opbrengst toeristenbelasting	€ 234.712	€ 162.000	€ 162.000
Tarief			
Vanaf 2021: € 1,20 per overnachting	€ 1,20	€ 1,20	€ 1,20

NB: In 2021 is een hogere opbrengst gerealiseerd, door een inhaalslag over de jaren 2019 en 2020.

FORENSENBELASTING

Algemeen

Onder de naam 'Forensenbelasting' heffen wij een directe belasting van personen die, zonder in onze gemeente hoofdverblijf te hebben, op meer dan 90 dagen van het belastingjaar voor zich of hun gezin een gemeubileerde woning in onze gemeente beschikbaar houden.

Beleidsuitgangspunten

De volgende beleidsuitgangspunten worden toegepast bij de berekening van de tarieven voor de forensenbelasting:

- Forensenbelasting is een algemeen dekkingsmiddel, er wordt geen relatie gelegd met de bijhorende kosten;
- Trendmatige tariefstijging met 0,5% volgens kaders uit de Voorjaarsnota 2022;
- Kwijtschelding is niet mogelijk.

Tariefberekening

In de volgende tabel wordt de tariefberekening toegelicht.

Opbrengst forensenbelasting	Werkelijk 2021	Actueel 2022	Begroting 2023
Tariefstijging van 0,5% (besluit Voorjaarsnota 2022)			
<u>Ontwikkeling aantal forensenpanden</u>			
Aantal panden opgenomen in forensenbelasting	24	22	22
totale opbrengst forensenbelasting	€ 11.776	€ 9.426	€ 9.473
tarief:	€ 426,83	€ 428,46	€ 430,60

RECLAMEBELASTING

Algemeen

Onder de naam 'Reclamebelasting' heffen wij een directe belasting van ondernemers die zichtbare reclame uitingen toepassen binnen de kern van Beneden-Leeuwen.

Beleidsuitgangspunten

De volgende beleidsuitgangspunten worden toegepast bij de berekening van de tarieven voor de reclamebelasting:

- Reclamebelasting is een algemeen dekkingsmiddel, er wordt geen relatie gelegd met de bijhorende kosten;
- Met de ondernemersvereniging van Beneden-Leeuwen is overeengekomen dat de totale opbrengst via subsidie beschikbaar gesteld wordt aan het SOBL ondernemingsfonds;
- Geen tariefstijging in 2023 volgens kaders uit de Voorjaarsnota 2022;
- Kwijtschelding is niet mogelijk.

Tariefberekening

Tariefberekening is niet relevant omdat sprake is van een vast tarief per onroerende zaak. In onderstaande tabel is het verloop van de opbrengst in beeld gebracht:

Opbrengst reclamebelasting	Werkelijk 2021	Actueel 2022	Begroting 2023
Tarief: geen index (tarief blijft gelijk)			
<u>Ontwikkeling aantal panden</u>			
Aantal panden opgenomen in de reclamebelasting	93	93	93
totale opbrengst reclamebelasting	€ 29.911	€ 30.000	€ 30.000
maximumtarief:	€ 575,00	€ 575,00	€ 575,00

AFVALSTOFFENHEFFING

Algemeen

De gemeenschappelijk regeling Afvalverwijdering Rivierenland (GR-Avri) verzorgt de inzameling en verwerking van huishoudelijk afval. De kosten van Avri worden gedekt met de inkomsten uit de afvalstoffenheffing: een belasting voor het inzamelen en verwerken van afval.

Beleidsuitgangspunten

Bij de berekening van de tarieven voor de afvalstoffenheffing gelden deze beleidsuitgangspunten:

- Kostendeckende tarieven voor het basispakket (vast en variabel deel);
- Kostendeckende tarieven voor het pluspakket;
- het vaststellen van de verordening en tarieventabel afvalstoffenheffing is een bevoegdheid van het algemeen bestuur (AB) van de GR-Avri.
- Kwijtschelding is onder voorwaarden mogelijk.

Tariefberekening

De tariefberekening voert Avri uit op basis van de vastgestelde begroting voor het komende jaar.

Opbrengst afvalstoffenheffing	Werkelijk 2021	Actueel 2022	Begroting 2023
Tarief heeft twee delen (vast- & variabel deel). De tarieven worden door AVRI bepaald			
Kosten afval Kosten AVRI	2.144.000 2.144.000	2.284.819 2.284.819	2.340.252 2.340.252
Baten afvalstoffenheffing	2.144.000	2.284.819	2.340.252
Kostendeckendheid	100%	100%	100%

Verder worden in onze gemeente in 2023 de navolgende opslagen* op het basistarief gehanteerd (pluspakket):

- verwijderen zwerfafval (€ 3,50 per huishouden);
- extra gft-inzameling in de zomermaanden (€ 7,92 -/- € 5,00 éénmalig = € 2,92 per huishouden)**;
- financiële compensatieregeling voor inwoners met medisch- en incontinentieafval (€ 2,50 per huishouden).

* Het betreft voorlopige tarieven omdat definitieve vaststelling plaatsvindt tijdens de AB-vergadering van Avri in december 2022.

** Tijdens het besluit om de extra zomerinzameling 2022 te laten vervallen, is besloten om alle huishoudens € 5,00 euro korting te geven op het tarief voor 2023. Het nieuwe tarief voor 2023 wordt daarmee € 2,92 per aansluiting per jaar. Het was niet mogelijk het gehele bedrag te compenseren omdat kosten gemaakt zijn voor de aanschaf en gratis verspreiding van bio-afvalzakken in de zomer van 2022.

RIOOLHEFFING

Algemeen

Onder de naam 'rioolheffing' heffen wij een belasting van degene die aan het begin van het belastingjaar eigenaar is van een perceel dat direct of indirect aangesloten is op de gemeentelijke riolering.

Beleidsuitgangspunten

De volgende beleidsuitgangspunten worden toegepast bij de berekening van de tarieven voor de rioolheffing:

- Volledig kostendeckende tarieven;
- Tariefstelling is afhankelijk van kostenontwikkeling op basis van het actuele gemeentelijke rioleringsplan (GRP).
- Kwijtschelding is onder voorwaarden mogelijk;
- Eventuele jaarsaldi worden verrekend via de egalisatievoorziening 'riolering'.

Tariefberekening

In de volgende tabellen wordt de kostendekkendheid en de tariefberekening toegelicht.

Berekening kostendekkendheid rioolheffing	Werkelijk 2021	Actueel 2022	Begroting 2023
lasten taakveld 7.2 riolering	1.717.153	1.879.013	1.891.898
inkomsten taakveld 7.2 riolering	-18.006	-8.460	-8.627
mutatie voorziening	12.397	-89.667	-24.230
netto kosten taakveld 7.2 riolering	1.711.544	1.780.886	1.859.041
<u>extracomptabele toerekening kosten:</u>			
aanslag oplegging BSR	17.000	20.000	20.000
aandeel tractiemiddelen	20.373	23.164	20.743
overhead	213.190	218.847	214.034
rente	223.727	169.947	170.000
BTW	288.371	308.156	322.376
totale kosten	2.474.205	2.521.000	2.606.194
baten rioolheffing	2.474.205	2.521.000	2.606.194
Kostendekkendheid	100,0%	100,0%	100,0%

Tariefberekening rioolheffing	Werkelijk 2021	Actueel 2022	Begroting 2023
berekening: opbrengst / heffingsgrondslag = tarief huidig jaar			
<u>Berekening tarief</u>			
tarief vorig jaar			€ 270,00
vaste tariefstijging op basis van rioolplan (1%)			€ 2,70
correctie op basis van maximale kostendekkendheid			€ 0,00
tarief actueel jaar	€ 270,00	€ 270,00	€ 272,70

MARKTGELD

Algemeen

Onder de naam marktgeld heffen wij een recht voor het gebruik van openbare gebouwen, terreinen, pleinen of straten, die zijn aangewezen voor het houden van markten.

Beleidsuitgangspunten

De volgende beleidsuitgangspunten worden toegepast bij de berekening van de tarieven voor marktgeld:

- Maximale kostendekking van 100%;
- Trendmatige tariefstijging van 2% volgens kaders uit de Voorjaarsnota 2022;
- Kwijtschelding is niet mogelijk.

Tariefberekening

In de volgende tabellen wordt de kostendekkendheid en de tariefberekening toegelicht.

Berekening kostendekkendheid marktgeld	Werkelijk 2021	Actueel 2022	Begroting 2023
lasten grootboek markt (taakveld 3.3 bedrijvenloket)	€ 12.747	€ 14.565	€ 13.213
inkomsten markt (pacht & leges)	-€ 10.468	-€ 9.845	-€ 10.027
kosten volgens de boekhouding	€ 2.279	€ 4.720	€ 3.186
extracomptabele kosten:			
toerekenen uren (250 uur per jaar à € 50,-)	€ 12.500	€ 12.500	€ 12.500
totale lasten	€ 14.779	€ 17.220	€ 15.686
batens marktgeld	€ 3.246	€ 5.076	€ 5.177
Kostendekkendheid	22,0%	29,5%	33,0%

Berekening tarieven marktgeld	Werkelijk 2021	Actueel 2022	Begroting 2023
Tariefstijging van 2,0% (besluit Voorjaarsnota 2022)			
<u>tarief a: tarief voor elke standplaats per keer per m2</u>			
tarief vorig jaar			€ 1,59
opbrengststijging 2%			€ 0,03
tarief huidig jaar	€ 1,56	€ 1,59	€ 1,62
<u>tarief b: tarief bij kwartaalabonnement voor elke standplaats per m2</u>			
tarief vorig jaar			€ 18,84
opbrengststijging 2%			€ 0,38
tarief huidig jaar	€ 18,47	€ 18,84	€ 19,22

LIJKBEZORGINGRECHTEN

Algemeen

Wij heffen rechten voor het gebruik van de begraafplaats en voor het door onze gemeente verlenen van diensten in verband met de begraafplaats.

Beleidsuitgangspunten

De volgende beleidsuitgangspunten worden toegepast bij de berekening van de tarieven voor de lijkbezorgingsrechten:

- Maximale kostendekking van 100%;
- Trendmatige tariefstijging van 2% volgens kaders uit de Voorjaarsnota 2022;
- Kwijtschelding is niet mogelijk;
- Bij de kostendekkendheid van lijkbezorgingsrechten wordt nog geen rekening gehouden met toerekenbare kosten zoals overhead.

Tariefberekening

In de volgende tabellen wordt de kostendekkendheid en de tariefberekening toegelicht.

Berekening kostendekkendheid lijkbezorgingsrecht	Werkelijk	Actueel	Begroting
	2021	2022	2023
lasten taakveld 7.5 begraafplaatsen	€ 41.120	€ 37.316	€ 29.714
inkomsten taakveld 7.5 (pacht, leges & afkoop onderhoud)	-€ 16.737	-€ 20.132	-€ 15.871
totale kosten	€ 24.383	€ 17.184	€ 13.843
baten lijkbezorgingsrecht	€ 12.457	€ 14.012	€ 12.292
Kostendekkendheid	51,1%	81,5%	88,8%

Berekening tarieven lijkbezorgingsrecht	Werkelijk 2021	Actueel 2022	Begroting 2023
Tariefstijging van 2,0% (besluit Voorjaarsnota 2022)			
Tariefstijging bedraagt 2%			
De belangrijkste tarieven:			
- begraven (artikel 1-1)	€ 268,00	€ 273,00	€ 278,46
- bijzetten van een urn (artikel 2-1)	€ 136,00	€ 138,00	€ 140,76
- begraafrecht (artikel 6-1.a)	€ 2.242,00	€ 2.287,00	€ 2.332,74

LEGES

Algemeen

Onder de naam 'leges' heffen wij verschillende rechten op het genot van door ons verstrekte diensten, genoemd in de legesverordening en de daarbij behorende tarieventabel.

Beleidsuitgangspunten

De volgende beleidsuitgangspunten worden toegepast bij de berekening van de tarieven voor de leges:

- Maximale kostendekking van 100%;
- Trendmatige tariefstijging van 2% volgens kaders uit de Voorjaarsnota 2022;
- Kwijtschelding is niet mogelijk.

Tariefberekening

In de volgende tabellen wordt de kostendekkendheid en de belangrijkste legestarieven toegelicht.

De belangrijkste leges zijn: leges voor Omgevingsvergunning (incl. bouwcontrole en bouw- en woningtoezicht), bestemmingsplannen & rij- en reisdocumenten.

In het najaar van 2022 wordt samen met een externe partij de tarieven doorgerekend die betrekking hebben op de invoering van de Omgevingswet en Wet kwaliteitsborging voor het bouwen per 1 januari 2023. Bij het opstellen van deze begroting waren deze nieuwe tarieven nog niet bekend.

Berekening kostendekkendheid omgevingsvergunning	Werkelijk	Actueel	Begroting
	2021	2022	2023
lasten taakveld 8.3 (grb. Bouwcontrole & BWT)	€ 2.468.226	€ 2.543.081	€ 2.559.696
inkomsten bouwcontrole & Bouw- en woningtoezicht	-€ 6.642	-€ 50.000	€ 0
totale kosten	€ 2.461.584	€ 2.493.081	€ 2.559.696
baten omgevingsvergunningen	€ 1.346.694	€1.032.898	€902.956
Kostendekkendheid	54,7%	41,4%	35,3%

Berekening tarieven omgevingsvergunningen	Werkelijk	Actueel	Begroting
	2021	2022	2023
Tariefstijging van 2,0% (besluit Voorjaarsnota 2022)			
het belangrijkste tarief: - minimumtarief omgevingsvergunning (artikel 2.3.1.1.1)	€ 283,70	€ 289,00	€ 294,78

Berekening kostendekkendheid bestemmingsplannen	Werkelijk	Actueel	Begroting
	2021	2022	2023
lasten taakveld 8.1 (grb. Bestemmingsplannen)	€ 474.967	€ 439.421	€ 553.041
inkomsten bestemmingsplannen	-€ 15.992	€0	€ 0
totale kosten	€ 458.975	€ 439.421	€ 553.041
baten leges bestemmingsplannen	€ 276.460	€ 126.164	€ 128.687
Kostendekkendheid	60,2%	28,7%	23,3%

Berekening tarief bestemmingsplannen	Werkelijk	Actueel	Begroting
	2021	2022	2023
Tariefstijging van 2,0% (besluit Voorjaarsnota 2022)			
het belangrijkste tarief: - minimumtarief afwijking bestemmingsplan (artikel 2.3.4.1)	€ 341,25	€ 348,00	€ 354,96

Berekening kostendekkendheid rij- & reisdocumenten	Werkelijk	Actueel	Begroting
	2021	2022	2023
lasten taakveld 0.2 burgerzaken	€ 373.327	€ 350.288	€ 358.425
inkomsten burgerzaken	€ 0	€ 0	€ 0
totale kosten	€ 373.327	€ 350.288	€ 358.425
baten leges rij- & reisdocumenten	€ 240.621	€ 202.927	€ 178.964
Kostendekkendheid	64,5%	57,9%	49,9%

Berekening tariefrij- & reisdocumenten*	Werkelijk	Actueel	Begroting
	2021	2022	2023
Tariefstijging van 2,0% (besluit Voorjaarsnota 2022)			
de belangrijkste tarieven:			
- tarief rijbewijs (artikel 1.3.1)	€ 41,00	€ 41,60	€ 42,43
- tarief ID-kaart (artikel 1.2.1.8)	€ 64,00	€ 68,50	€ 69,87
- tarief paspoort (artikel 1.2.1.1.a)	€ 74,75	€ 75,80	€ 77,32

*De richtlijnen voor de tarieven voor de rij- en reisdocumenten worden door het Rijk gegeven. Op het moment van op het opstellen van deze begroting waren deze richtlijnen nog niet bekend. Deze richtlijnen zullen toegepast worden op de te verwerken tarieven in de legesverordeningen 2023.

LOKALE LASTENDRUK

Algemeen

In onderstaande tabel is de ontwikkeling van de lokale lastendruk weergegeven.

Lokale lastendruk	2022 Bron: COELO	2023 Raming	Uitgangspunt
Onroerende zaakbelastingen (OZB)	€ 356	+ 2%	Voorjaarsnota 2022
Afvalstoffenheffing	€ 300	+ 4%	Begroting 2023 van Avri
Rioolheffing	€ 270	+ 1%	Gemeentelijk Rioleringsplan
Totale lastendruk	€ 926		

Toelichting

- OZB en rioolheffing zijn eigenaarsheffingen. Afvalstoffenheffing is een gebruikersheffing.
- De tarieven OZB en rioolheffing voor 2023 worden vastgesteld in de raadsvergadering van december 2022.
- De tarieven 2023 voor afvalstoffenheffing worden vastgesteld in het AB van Avri van december 2022.

Vergelijk met buurgemeenten (jaar: 2022)		gemeente Druuten	gemeente Maasdriel	gemeente WMW
Onroerende zaakbelastingen (OZB)	bron: COELO	€ 380	€ 385	€ 356
Afvalstoffenheffing (meerpersoonshuishouden)	bron: COELO	€ 213	€ 299	€ 300
Rioolheffing (meerpersoonshuishouden)	bron: COELO	€ 238	€ 238	€ 270
Totale lastendruk		€ 831	€ 922	€ 926

KWIJTSCHELDINGSBELEID

Algemeen

Als een belastingplichtige niet of te weinig financiële middelen heeft om de belastingaanslag te voldoen, kan de belastingplichtige bij de BSR verzoeken om kwijtschelding. Alle belastingplichtigen die een inkomen hebben dat 100% van het minimuminkomen (volgens bijstandsnorm) of lager bedraagt, komen mogelijk in aanmerking voor gehele of gedeeltelijke kwijtschelding.

Kwijtscheldingen	Werkelijk 2021	Actueel 2022	Begroting 2023
<u>Aantal kwijtscheldingsverzoeken</u>			
In behandeling	18	61	-
Afgewezen	64	47	70
Gedeeltelijk toegekend	171	143	180
Volledig toegekend	<u>56</u>	<u>45</u>	<u>60</u>
Totaal aantal kwijtscheldingsverzoeken	309	296	310
<u>Bedrag verleende kwijtschelding</u>			
Onroerende zaakbelastingen	€ 0	€ 0	€ 0
Hondenbelasting	€ 1.631	€ 1.161	€ 2.200
Rioolheffing	€ 0	€ 0	€ 0
Afvalstoffenheffing	<u>€ 49.078</u>	<u>€ 42.695</u>	<u>€ 50.000</u>
Totaal verleende kwijtschelding	€ 50.709	€ 43.856	€ 52.200

PARAGRAAF WEERSTANDSVERMOGEN

ALGEMEEN

De paragraaf betreffende het weerstandsvermogen en risicobeheersing bevat ten minste (BBV, artikel 11 lid 2):

- a. een inventarisatie van de weerstandscapaciteit;
- b. een inventarisatie van de risico's;
- c. het beleid omtrent de weerstandscapaciteit en de risico's;
- d. een kengetal voor de:
 - 1a netto schuldquote;
 - 1b netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen;
 - 2 solvabiliteitsratio;
 - 3 grondexploitatie;
 - 4 structurele exploitatieruimte;
 - 5 belastingcapaciteit
- e. een beoordeling van de onderlinge verhouding tussen de kengetallen in relatie tot de financiële positie.

Inleiding

Het weerstandsvermogen is het vermogen van de gemeente om niet-reguliere kosten die onverwacht en substantieel zijn op te kunnen vangen, zonder dat de uitvoering van de taken en de bedrijfsvoering in gevaar komt. Het weerstandsvermogen geeft aan hoe robuust de financiële positie van onze gemeente is. Voor het beoordelen van de 'weerstand' is inzicht nodig in de omvang en de achtergronden van de risico's en de aanwezige weerstandscapaciteit. Het gaat hierbij alleen om risico's waarvoor geen of wellicht onvoldoende verzekeringen zijn afgesloten, voorzieningen zijn gevormd of budgetten binnen de begroting beschikbaar zijn.

WEERSTANDSCAPACITEIT

Berekening weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit geeft aan welke middelen wij beschikbaar hebben om eventuele tegenvallers op te vangen, zonder dat dit ten koste gaat van de uitvoering van bestaande zaken. De weerstandscapaciteit wordt onderverdeeld in structureel en incidenteel.

Structurele weerstandscapaciteit

De structurele weerstandscapaciteit is opgebouwd uit de:

1. onbenutte belastingcapaciteit;
2. vrije begrotingsruimte.

Ad. 1. Onbenutte belastingcapaciteit

De onbenutte belastingcapaciteit bestaat uit de mogelijkheden die wij als gemeente hebben om binnen de wettelijke grenzen onze belastingopbrengsten te verhogen.

De totale onbenutte belastingcapaciteit bedraagt:

Toelichting:

1. Onroerende zaakbelastingen

Onbenutte belastingcapaciteit	Werkelijk 2021	Actueel 2022	Raming 2023
<u>Onbenutte belastingcapaciteit bestaat uit:</u>			
a. Onroerende zaakbelastingen	€ 910.000	€ 1.187.000	€ 1.412.000
b. Brede rioolheffing	€ 0	€ 0	€ 0
c. Leges	p.m.	p.m.	p.m.
Totaal onbenutte belastingcapaciteit	€ 910.000	€ 1.187.000	€ 1.412.000

Voor de OZB wordt de zogenaamde artikel 12 norm gehanteerd (redelijk peil OZB). Op basis van de meicirculaire 2022 is deze norm 0,1729 % De onbenutte capaciteit kan als volgt berekend worden:

Berekening onbenutte belastingcapaciteit OZB	Werkelijk 2021		Actueel 2022		Raming 2023	
	grondslag	bedrag	grondslag	bedrag	grondslag	bedrag
<u>WOZ-waarde</u>						
woningen	€ 2.370.000.000		€ 2.569.000.000		€ 2.656.000.000	
niet-woningen	€ 384.000.000		€ 420.000.000		€ 626.000.000	
Totale waarde	€ 2.754.000.000		€ 2.989.000.000		€ 3.282.000.000	
<u>Gerealiseerde opbrengsten</u>						
woningen		€ 2.481.000		€ 2.565.000		€ 2.622.000
niet-woningen		€ 1.592.000		€ 1.628.000		€ 1.641.000
Totaal gerealiseerde OZB-opbrengst		€ 4.073.000		€ 4.193.000		€ 4.263.000
Maximale opbrengst (artikel 12-norm)		€ 4.983.000		€ 5.380.000		€ 5.675.000
Onbenutte capaciteit OZB		€ 910.000		€ 1.187.000		€ 1.412.000

2. Brede rioolheffing

Bij de rioolheffing is het uitgangspunt volledige kostendekkendheid en is er dus geen sprake van onbenutte belastingcapaciteit.

3. Leges

Bij de heffing van leges hanteren wij volledige kostendekkendheid als uitgangspunt. Van belang is of het totale bedrag aan legesinkomsten binnen de begroting, de aan de specifieke dienstverlening toe te kennen lasten al dan niet volledig dekken. Wij kunnen deze kosten niet volledig per product in beeld brengen, de onbenutte capaciteit ramen wij daarom voortsnog pro memorie.

Ad. 2. Vrije begrotingsruimte

Onze meerjarenbegroting geeft structureel (vanaf 2022) een positief beeld. De jaren 2023 - 2026 sluiten met respectievelijk € 99.000, € 1.495.000, € 2.353.000 en € 175.000.

Incidentele weerstandscapaciteit

De incidentele weerstandscapaciteit bestaat uit de:

1. algemene reserve;
2. bestemmingsreserves, waarvan de bestemming nog kan worden gewijzigd;
3. stille reserves;
4. post onvoorzien;
5. incidentele beleidsruimte;
6. incidentele bezuinigingsmogelijkheden.

Ad. 1. Algemene reserve

De geraamde stand van de algemene reserve per 1 januari 2023 is € 9.998.755. Deze is geheel beschikbaar voor het weerstandsvermogen.

Stand Algemene reserve	Werkelijk 2021		Actueel 2022		Raming 2023	
	claims	bedrag	claims	bedrag	claims	bedrag
Saldo Algemene reserve per 31 december		€ 8.340.358		€ 8.340.358		€ 9.998.755
Resultaatbestemming 2021				€ 3.270.462		
<u>Claims die nog tot uitgaven leiden</u>						
MFA Maasbommel vrijval boekwaarde			€ 1.080.427			
MFA Maasbommel dekking tekort			€ 305.156			
Stimulering woningbouw Maasdorpen			€ 118.363			
Invoering omgevingswet			€ 23.146			
Profilering Maasbommel als Hanzestad			€ 34.953			
Vondsten 'Over de Maas'			€ 22.000			
Werkprogramma ODR			€ 17.470			
Expeditie 'Over de Maas'			€ 10.550			
totaal claims	€ 0		€ 1.612.065		€ 0	
Beschikbaar deel Algemene reserve		€ 8.340.358		€ 9.998.755		€ 9.998.755

Ad. 2. Bestemmingsreserves

Wij hebben de aanwezige bestemmingsreserves beoordeeld op de noodzaak van handhaving. Hiervan is sprake als er claims op liggen of er vastgesteld beleid mee wordt gerealiseerd. Als u als raad de bestemming nog kunt wijzigen en een 'vrije' keuze heeft om de reserve anders in te zetten valt deze onder de incidentele weerstandscapaciteit. Het gaat hierbij om de volgende bestemmingsreserves:

Stand bestemmingsreserves	Werkelijk 2021		Actueel 2022		Raming 2023	
	claims	bedrag	claims	bedrag	claims	bedrag
<u>Beschikbare bestemmingsreserves</u>						
Reserve bovenwijkse voorzieningen per 31 december		€ 522.551		€ 347.470		€ 347.470
Reserve Stimuleringsfonds recreatie en toerisme per 31 december		€ 90.249		€ 46.474		€ 46.474
<u>Claims die nog tot uitgaven leiden</u>						
Water en groenopgave Bennemaker Maasbommel			€ 41.200			
motie vergroten burgerparticipatie			€ 133.881			
Visie vrijetijdseconomie			€ 43.775		€ 0	
totaal claims	€ 0		€ 218.856		€ 0	
Beschikbaar deel bestemmingsreserves		€ 612.800		€ 393.944		€ 393.944

Ad. 3. Stille reserves

Hierbij gaat het om de overwaarde van gemeentelijke bezittingen die direct verkoopbaar zijn, zonder dat de bedrijfsvoering of het gemeentelijke beleid hierdoor wordt beïnvloed. De overwaarde betreft het verschil tussen de verwachte verkoopopbrengst, wij hebben hiervoor de WOZ-waarde 2022 en de geraamde boekwaarde per 1 januari 2023 als uitgangspunt gehanteerd.

Wij hebben onze bezittingen beoordeeld op de benoemde uitgangspunten. Een groot deel van onze bezittingen zijn nodig voor de bedrijfsvoering, bijvoorbeeld ons gemeentehuis. Een ander belangrijk deel is van belang voor de uitvoering van ons gemeentelijke beleid. Dit geldt bijvoorbeeld voor de onderwijs- en welzijnsgebouwen.

Naast de gebouwen hebben wij nog aandelen Vitens in ons bezit. Deze aandelen zijn echter moeilijk verhandelbaar, omdat deze altijd in handen van overheidslichamen moeten blijven.

Als gevolg van bovenstaande ontwikkelingen heeft alleen het buitenbad in Dreumel nog een (theoretische) waarde in het kader van de stille reserves. De boekwaarde bedraagt € 182.000, de WOZ waarde € 845.000, zodat per saldo sprake is van een stille reserve groot € 663.000. Aangezien deze stille reserve niet aan de voorwaarde voldoet gesteld door de toezichthouder, wordt deze niet meegenomen in de bepaling van het weerstandsvermogen.

Ad. 4. Post Onvoorzien - incidenteel

De incidentele post Onvoorzien is voor 2023 geraamd op € 25.000.

Ad. 5. Incidentele beleidsruimte en stelpost 'Nieuw beleid'

Er is geen sprake van een post "incidentele beleidsruimte".

Ad. 6. Incidentele bezuinigingsmogelijkheden

De incidentele bezuinigingsmogelijkheden zijn verwerkt in de bezuinigingsronden van de afgelopen jaren. Voor de begroting 2023-2026 voorzien wij vooralsnog geen extra bezuinigingsmogelijkheden. Indien deze blijken uit de bezuinigingsvoorstellen worden deze via een apart voorstel voorgelegd.

Totaaloverzicht weerstandscapaciteit

De totale weerstandscapaciteit van de gemeente ziet er als volgt uit:

Overzicht weerstandscapaciteit	Werkelijk 2021	Actueel 2022	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
<u>Structurele weerstandscapaciteit</u>						
Onbenutte belastingcapaciteit	€ 910.000	€ 1.187.000	€ 1.412.000	€ 1.412.000	€ 1.412.000	€ 1.412.000
Vrije begrotingsruimte - structureel	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Saldo structurele weerstandscapaciteit	€ 910.000	€ 1.187.000	€ 1.412.000	€ 1.412.000	€ 1.412.000	€ 1.412.000
<u>Incidentele weerstandscapaciteit</u>						
Algemene reserve	€ 8.340.358	€ 9.998.755	€ 9.998.755	€ 9.998.755	€ 9.998.755	€ 9.998.755
Bestemmingsreserves	€ 612.800	€ 746.000	€ 393.944	€ 393.944	€ 393.944	€ 393.944
Stille reserves		€ 663.000	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Post onvoorziene uitgaven	€ 15.000	€ 15.000	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000
Incidentele beleidsruimte en stelpost nieuw beleid	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Saldo incidentele weerstandscapaciteit	€ 8.968.158	€ 11.422.755	€ 10.417.699	€ 10.417.699	€ 10.417.699	€ 10.417.699

RISICOPROFIEL

Bij dit onderdeel presenteren wij de risico's. Wij hebben de risico-inventarisatie geactualiseerd, de risico's geanalyseerd en beoordeeld en vervolgens zoveel als mogelijk gekwantificeerd. Deze risico's zullen zich immers nooit allemaal in hetzelfde jaar voordoen.

We verdelen onze risico's als volgt:

- Aansprakelijkheidsrisico's;
- Risico's op eigendommen;
- Risico's van de bedrijfsvoering;
- Financiële risico's
 - Economische omstandigheden
 - Grondexploitatie
 - Verbonden partijen
 - Open-einde regelingen
 - Grote projecten
 - Overige financiële risico's.

Wij hebben hierbij ook een verdeling gemaakt naar incidentele risico's en structurele risico's.

In de bijlage Risicoregister hebben wij een actueel overzicht opgenomen. Op hoofdlijnen zien onze risico's er als volgt uit:

Overzicht risico's	Werkelijk 2021	Actueel 2022	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
<u>Categorie risico's</u>						
Aansprakelijkheid	€ 70.000	€ 70.000	€ 70.000	€ 70.000	€ 70.000	€ 70.000
Eigendommen	€ 57.000	€ 39.000	€ 57.000	€ 57.000	€ 57.000	€ 57.000
Bedrijfsvoering	€ 773.000	€ 754.000	€ 745.000	€ 745.000	€ 745.000	€ 745.000
Financieel	€ 1.062.000	€ 1.034.000	€ 1.181.000	€ 1.181.000	€ 1.181.000	€ 1.181.000
Saldo risico's	€ 1.962.000	€ 1.897.000	€ 2.053.000	€ 2.053.000	€ 2.053.000	€ 2.053.000
<u>Onderverdeling risico's</u>						
Incidentele risico's	€ 465.000	€ 388.000	€ 475.000	€ 475.000	€ 475.000	€ 475.000
Structurele risico's	€ 1.497.000	€ 1.509.000	€ 1.578.000	€ 1.578.000	€ 1.578.000	€ 1.578.000
Saldo risico's	€ 1.962.000	€ 1.897.000	€ 2.053.000	€ 2.053.000	€ 2.053.000	€ 2.053.000

Toelichting:

1. Aansprakelijkheid (risico € 70.000)

Binnen dit onderdeel vallen risico's op het gebied van:

- Bedrijfsongevallen
- Nalatigheid of onrechtmatig handelen
- Fraude, diefstal
- Planschade
- Schadeclaims

De risico's zijn in de meeste gevallen verminderd door hier beheersmaatregelen voor te nemen. Dit kan in de vorm van fysieke en administratieve maatregelen, het volgen van de procedures en het afsluiten van verzekeringen. Ook hebben wij in de begroting diverse budgetten beschikbaar, bijvoorbeeld om ons eigen risico te dekken. Op het gebied van planschade sluiten wij overeenkomsten met de ontwikkelaars. Planmatig onderhoud van gebouwen wegen riolering en groen vermindert de kans op schadeclaims.

2. Eigendommen (risico € 57.000)

De risico's van onze eigendommen hebben wij aanzienlijk beperkt door het afsluiten van brand- en stormverzekeringen. Zaken als bijvoorbeeld vandalisme en diefstal zijn echter onverzekerbaar. Wij voeren planmatig beheer en onderhoud uit, op basis van de beheerplannen en actuele inspecties. De noodzakelijke budgetten zijn opgenomen in de begroting. Desondanks bestaat het risico dat deze in enig jaar ontoereikend zijn. Vervuiling (als gevolg van milieudelicten, zoals bijvoorbeeld dumping van afval van drugslaboratoria, asbest of olielozingen) in de openbare ruimte is een toenemend risico. Via frequentere controle door BOA's pakken we dit risico preventief aan.

3. Bedrijfsvoering (risico € 745.000)

De risico's in de bedrijfsvoering hebben betrekking op de afwezigheid van personeel wegens ziekte of anderszins, het vertrek van personeel en noodzakelijke (tijdelijke en duurdere) vervanging, het disfunctioneren van personeel (frictiekosten), het doen van achteraf niet geheel juist blijkende belastingaangiften, de uitval van ICT en de gevolgen van de wet Algemene Verordening Gegevensbescherming. Computeruitval kan tot gevolg hebben dat onze dienstverlening niet meer uitgevoerd kan worden en onze medewerkers niet kunnen werken. Voor genoemde risico's zijn in beperkte mate budgetten opgenomen. Uiteraard voeren wij ook interne controlemaatregelen uit. Met betrekking tot personeel is een trend waarneembaar dat (kleine) gemeenten steeds meer moeite hebben gekwalificeerd personeel te werven en te behouden.

4. Financieel (risico € 1.181.000)

De risico's bij dit onderdeel hebben betrekking op economische ontwikkelingen, de grondexploitaties, verbonden partijen, open-einde regelingen, grote projecten en overige financiële risico's.

a. Economische ontwikkelingen (risico € 332.000)

Ons beleid is gericht op 'verminderen'. Op basis van de actuele informatie stellen wij de budgetten bij. Dit geldt voor loon- en prijsontwikkeling, de sociale uitkeringen en te ontvangen bouwleges. Daarnaast schatten wij risico's in voor mogelijke faillissementen van partners in grondzaken, lagere OZB als gevolg van leegstand, bezwaren en kwijtscheldingen. Het effect van de invoering van de Omgevingswet en de Wkb (Wet kwaliteitsborging voor het bouwen) per 1 januari 2023 heeft de meeste invloed, immers we schatten in dat er minder leges geheven kunnen worden.

b. Grondexploitatie (risico € 125.000)

Als verliezen zich voordoen nemen wij deze en vormen een voorziening. Dit is in het kader van het BBV verplicht. Bij de jaarrekening 2021 is deze voorziening afgeboekt naar 0. We hebben momenteel geen verliesgevende complexen meer. Gelet op de boekwaarde van de projecten (niet zijnde grondexploitaties) en de economische omstandigheden, lopen wij bij projecten een risico. De meeste van deze kosten verhalen wij op de initiatiefnemers. Ook leveren langere doorlooptijden en lagere grondprijzen mogelijk risico's op.

c. Verbonden partijen (risico € 160.000)

Hierbij gaat het om gemeenschappelijke regelingen en gesubsidieerde instellingen waarbij wij, samen met de overige deelnemende gemeenten, financieel aansprakelijk zijn voor eventuele tekorten. De betreffende verbonden partijen zijn de Belasting Samenwerking Rivierenland (BSR), de

Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst Gelderland-Zuid (GGD), de Omgevingsdienst Rivierenland (ODR), de GR Regio Rivierenland, de Afvalverwerking Rivierenland (AVRI), GR Veiligheidsregio Gelderland-Zuid en GR Werkzaak Rivierenland. Met betrekking tot de Uitvoeringsorganisatie Breedband Rivierenland (UBR) staan wij garant staat voor 5,4 mln. Hiervoor is een risico gecalculeerd.

d. Open-einde regelingen (risico € 330.000)

Voor onze gemeente gaat het hierbij vooral over het leerlingenvervoer en de diverse regelingen in het kader van het sociaal domein (WMO, jeugdzorg, Participatiewet e.d.). In de begroting hebben wij hier reële budgetten voor opgenomen, maar één extra leerling kan de vervoerskosten met € 25.000 doen stijgen. Ook kan één specialistisch hulpverleningstraject in de Jeugdzorg een fors beslag leggen op het budget.

e. Grote projecten

Er zijn geen grote projecten waarbij we specifieke risico's lopen.

f. Overige financiële risico's (risico € 234.000)

De belangrijkste overige risico's betreffen vooral de Algemene uitkering uit het Gemeentefonds, het renterisico, decentralisatie van Rijkstaken, oninbare vorderingen, mogelijke bodemsaneringen en garanties en borgstellingen. Ook worden hier de financiële gevolgen van arbeidsongeschiktheid of overlijden van bestuurders geraamd, waarvoor wij niet verzekerd zijn.

Overzicht Top-risico's (>=25% en >= € 100.000)

Risico	type	programma	bedrag	kans	gevolg
<u>Bedrijfsvoeringsrisico's</u>					
Afwezigheid personeel wegens ziekte of anderszins (zwangerschaps- en bevallingsverlof, zorgverlof)	deels beïnvloedbaar	Burger, bestuur en veiligheid	€ 500.000	50%	€ 250.000
Kwalitatief goed personeel, niet vervulbare vacatures	deels beïnvloedbaar	Burger, bestuur en veiligheid	€ 300.000	75%	€ 225.000
Belastingaangiften (onvolledige, niet tijdige of onjuiste opgave en aangifte belastingdienst - BTW, loonbelastingen)	intern beïnvloedbaar	Burger, bestuur en veiligheid	€ 400.000	25%	€ 100.000
Uitval (de)centrale IT voorzieningen	intern beïnvloedbaar	Burger, bestuur en veiligheid	€ 250.000	50%	€ 125.000
Totaal bedrijfsvoeringsrisico's			€ 1.450.000		€ 700.000
<u>Financieel-economische ontwikkelingen</u>					
Lagere legesopbrengsten omgevingsvergunningen	extern deels beïnvloedbaar	Wonen, werken en recreëren	€ 325.000	50%	€ 163.000
Loon- en prijsontwikkelingen	extern niet beïnvloedbaar	Bedrijfsvoering	€ 200.000	50%	€ 100.000
Langere doorlooptijd grondexploitaties	extern niet beïnvloedbaar	Wonen, werken en recreëren	€ 200.000	50%	€ 100.000
Open einde regeling Participatiewet incl. bijstand	deels beïnvloedbaar	Maatschappelijke zaken	€ 400.000	25%	€ 100.000
Open einde regeling Jeugdwet	deels beïnvloedbaar	Maatschappelijke zaken	€ 300.000	60%	€ 180.000
Bodemsanering/vervuiling openbare ruimte	extern niet beïnvloedbaar	Fysieke leefomgeving	€ 100.000	50%	€ 50.000

Totaal financieel-economische risico's			€ 1.525.000		€ 693.000
Totaal top-risico's			€ 2.975.000		€ 1.393.000

BELEID

Gemeentelijke kaders

Het gemeentelijke beleid is vastgelegd in de nota Weerstandsvermogen 2012. In deze nota heeft u het volgende bepaald:

1. Het college stelt een nota Risicomanagement op waarin aandacht wordt besteed aan de te gebruiken methodiek van risicomanagement en de inrichting van de organisatie op het gebied van risicomanagement;
2. De informatievoorziening richting u verloopt via de paragraaf Weerstandsvermogen bij begroting en jaarverslag en waarbij tevens een bijlage met de risico-inventarisatie wordt bijgevoegd;
3. De weerstandsratio dient minimaal 1,2 te zijn en mag maximaal 2,0 zijn. Dit op basis van het aangenomen amendement in de raadsvergadering van 14 november 2019 bij de vaststelling van de Nota Reserves en Voorzieningen 2019.

De nota Risicomanagement hebben wij in 2013 vastgesteld. Uitgangspunt hierin is de structurele inpassing van risicomanagement in onze bedrijfsvoering en beleid. Vooral het verhogen van het risicobewustzijn is een speerpunt, waarbij wij speciale aandacht schenken aan de 'grote projecten'. Het proces van risicomanagement verloopt volgens de volgende stappen: Identificatie - Analyse en beoordeling - Beheersing - Rapportage en monitoring.

Risicomanagement

Risicomanagement hebben wij sinds 2013 als volgt vorm gegeven:

1. Formele inbedding van risicomanagement in onze organisatie;
Risicomanagement is de verantwoordelijkheid van het management. Binnen het team Control hebben wij een coördinator risicomanagement benoemd. Het monitoren van de risico's is een continu proces.
2. Structurele inpassing risicomanagement in de reguliere werkzaamheden;
De paragraaf risicomanagement maakt standaard onderdeel uit van onze beleidsdocumenten.
3. Risicoregister bijhouden.
Het gaat hierbij om het continu inventariseren, beoordelen en analyseren van risico's, deze vervolgens kwantificeren en hier een kansberekening op toepassen.

WEERSTANDSVERMOGEN

Op basis van het risicoprofiel en de inventarisatie van de weerstandscapaciteit bepalen wij ons weerstandsvermogen. Hierbij houden wij rekening met de incidentele en structurele onderdelen. De structurele risico's en weerstandscapaciteit rekenen wij voor 4 jaar mee, de incidentele uiteraard voor 1 jaar.

Het weerstandsvermogen drukken wij uit in een verhoudingsgetal.

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}}$$

Voor 2023 ziet de weerstandsratio er als volgt uit: 2,37

Ratio weerstandsvermogen	Werkelijk 2021	Actueel 2022	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
ratio = beschikbare capaciteit / benodigde capaciteit de capaciteit in bovenstaande formule = (4*structureel + 1*incidenteel)						
<u>Beschikbare capaciteit</u>						
structureel (4 x in berekening)	€ 910.000	€ 1.187.000	€ 1.412.000	€ 1.412.000	€ 1.412.000	€ 1.412.000
incidenteel (1 x in berekening)	€ 8.968.158	€ 7.123.404	€ 10.417.699	€ 10.417.699	€ 10.417.699	€ 10.417.699
Beschikbare capaciteit	€ 12.608.158	€ 11.871.404	€ 16.065.699	€ 16.065.699	€ 16.065.699	€ 16.065.699
<u>Benodigde capaciteit</u>						
structureel (4 x in berekening)	€ 1.497.000	€ 1.509.000	€ 1.578.000	€ 1.578.000	€ 1.578.000	€ 1.578.000
incidenteel (1 x in berekening)	€ 465.000	€ 388.000	€ 475.000	€ 475.000	€ 475.000	€ 475.000
Benodigde capaciteit	€ 6.453.000	€ 6.424.000	€ 6.787.000	€ 6.787.000	€ 6.787.000	€ 6.787.000
Weerstandsratio	1,95	1,85	2,37	2,37	2,37	2,37

RISICO'S

Risicomanagement is gericht op de structurele inpassing van risicomanagement in onze organisatie en het continu bijhouden van het risicoregister. Het ontstaan van nieuwe risico's is altijd mogelijk, ook kunnen risico's in omvang wijzigen, tenslotte kunnen ook risico's worden opgeheven. Indien er sprake is van grote risico's informeren wij u hierover tussentijds bij de P&C rapportages.

FINANCIËLE KENGETALLEN

Bij het beoordelen van de financiële kengetallen hanteert de provincie normwaarden. In onderstaande tabel staan de normwaarden zoals de provincie ze hanteert. De waarden zijn ingedeeld in de categorieën A, B en C. Categorie A is het minst risicovol en categorie C het meest.

Provinciale normen voor de kengetallen	Categorie A	Categorie B	Categorie C
Netto schuldquote	geen norm	geen norm	geen norm
Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen	geen norm	geen norm	geen norm
Solvabiliteitsratio	>50%	20-50%	<20%
Structurele exploitatieruimte	Begr en MJR >0%	Begr of MJR >0%	Begr en MJR <0%
Grondexploitatie	<20%	20-35%	>35%
Belastingcapaciteit	<95%	95-105%	>105%

Financiële kengetallen	Werkelijk 2021	Actueel 2022	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
Netto schuldquote	63%	46%	56%	57%	57%	67%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen	32%	46%	56%	57%	57%	67%
Solvabiliteitsratio	24%	20%	19%	20%	23%	21%
Structurele exploitatieruimte	2%	1%	1%	3%	5%	1%
Grondexploitatie	1%	-1%	0%	1%	0%	0%
Belastingcapaciteit	104%	102%	105%	105%	105%	105%

Verklaring kengetallen:

De netto schuldquote is de verhouding tussen de schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen en is een indicator voor het risico als derden niet aan hun verplichtingen voldoen. Denk bijvoorbeeld aan een stichting MFA, Kulturhus of sportvereniging die geld hebben geleend bij de gemeente. Hoe lager hoe beter.

Solvabiliteitsratio geeft de mate aan waarin de gemeente in staat is aan haar totale financiële verplichtingen te voldoen. Dit wordt berekend op basis van het eigen vermogen en de bezittingen van de gemeente. Hoe hoger de ratio, hoe groter de weerbaarheid.

Structurele exploitatieruimte geeft aan of gemeente in staat is om structurele tegenvallers op te kunnen vangen dan wel, of er nog ruimte is voor nieuw beleid. Hoe hoger hoe beter.

Grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (boekwaarde) is ten opzichte van de totale baten. Hoe lager hoe beter.

Belastingcapaciteit geeft inzicht in de mate waarin bij het voordoen van een financiële tegenvaller in het volgende begrotingsjaar kan worden opgevangen of ruimte is voor nieuw beleid. Hoe lager hoe beter.

CONCLUSIE

De risico's waar wij als gemeente mee te maken hebben worden steeds omvangrijker. Burgers worden steeds mondiger en zijn eerder genegen de overheid aansprakelijk te stellen voor schade. De gewijzigde economische omstandigheden hebben de afgelopen jaren een behoorlijke impact op de omvang van onze risico's. De recente corona crisis en de perikelen omtrent de stikstof problematiek zijn hier voorbeelden van. Ook de voortdurende onzekerheid over de hoogte van het gemeentefonds, de oplopende kosten voor de jeugdzorg, de inflatie als gevolg van prijsstijgingen en grondstoffentekorten zijn risico's waar we rekening mee moeten houden.

Onze totale weerstandscapaciteit is voldoende om de risico's af te dekken. Maar hierbij is wel de kanttekening te plaatsen dat onze structurele risico's niet volledig gedekt worden door de structurele weerstandscapaciteit. Het overschot op de incidentele weerstandscapaciteit is toereikend om gedurende bijna 7 jaar het structurele tekort af te dekken.

Bij de begroting 2023 zijn de risico's opnieuw beoordeeld. De weerstandsratio komt uit op een score van 2,37. Dit betekent dat er sprake is van een positief weerstandsvermogen, en wij voldoende in staat zijn mogelijke financiële tegenvallers op te vangen en voldoen aan de door u gestelde kaders. Dit alles met de kennis van nu.

PARAGRAAF ONDERHOUD KAPITAALGOEDEREN

ALGEMEEN

De paragraaf betreffende het onderhoud van kapitaalgoederen bevat ten minste de volgende kapitaalgoederen (BBV, artikel 12 lid 1):

- a wegen;
- b riolering;
- c water;
- d groen;
- e gebouwen.

Van bovengenoemde kapitaalgoederen wordt aangegeven (BBV, artikel 12 lid 2):

- a het beleidskader;
- b de uit het beleidskader voortvloeiende financiële consequenties;
- c de vertaling van de financiële consequenties in de begroting.

Inleiding

Wij hebben geïnvesteerd in de kapitaalgoederen in onze gemeente. Ook met het beheer en onderhoud van onze wegen, de openbare verlichting, de riolering en het water, het openbaar groen en onze gemeentelijke gebouwen is inzet van onze middelen (personeel en financiën) gemoeid.

De kapitaalgoederen zijn van belang voor het zo optimaal mogelijk functioneren van onze gemeente, onder meer op het gebied van de leefbaarheid, veiligheid, verkeer en vervoer en recreatie. Onderhoud en beheer is bovendien noodzakelijk om kapitaalvernietiging te voorkomen.

Doelstelling van deze paragraaf is u te informeren over de hoofdlijn van het beleid rondom de kapitaalgoederen.

Gemeentelijke kaders

Beleidsstuk c.q. beheerplan	Jaar	Planperiode
Waterplan	2005	2005-2025
Wegenbeleid- en beheerplan West Maas en Waal 2019-2023	2019	2019-2023
Groenbeleidsplan	2011	2011-2014
Openbare verlichting 2019	2018	2019-2023
Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (vGRP)	2018	2018-2022
Bomenbeleidsplan	2014	
Kwaliteitsimpuls groen	2018	
Wegen categorisering	2018	
Gladheidsbestrijding uitvoeringsprogramma	2018	jaarlijks

WEGEN

Algemeen

Ons gemeentelijk beleid is gericht op efficiënt en effectief onderhoud aan de wegen. Daarnaast willen we ons wegennet inrichten volgens de Basiskenmerken Wegontwerp conform het Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan (GVVP).

Kwaliteitsnormen

De kwaliteitsnormen en onderhoudsniveaus van wegen zijn opgenomen in het wegenbeleid- en beheerplan, zoals u in 2019 hebt vastgesteld. Voor de kwaliteitsbeoordeling van de wegen is de CROW-normering toegepast.

Financiën

In onze begroting hebben we binnen het programma Fysieke leefomgeving jaarlijks een budget opgenomen voor wegen, straten en pleinen. Voor 2023 hebben we de volgende budgetten geraamd:

	Werkelijk 2021	Actueel 2022	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
<u>kostensoort</u>						
Dagelijks onderhoud	€ 414.729	€ 363.569	€ 373.707	€ 384.063	€ 395.078	€ 411.206
Salarislasten	€ 284.111	€ 306.563	€ 389.205	€ 397.378	€ 406.915	€ 416.681
Dotatie aan voorziening	€ 708.714	€ 718.636	€ 858.429	€ 876.772	€ 896.339	€ 912.383
Afschrijvingslast	€ 79.070	€ 208.657	€ 178.567	€ 260.098	€ 250.268	€ 258.579
Overige kosten	€ 140.787	€ 129.442	€ 89.815	€ 76.357	€ 93.458	€ 77.833
Diverse baten	-€ 45.106	-€ 21.869	-€ 22.390	-€ 22.923	-€ 23.491	-€ 23.934
totale exploitatiebudget wegen en bruggen	€ 1.582.305	€ 1.704.998	€ 1.867.333	€ 1.971.745	€ 2.018.567	€ 2.052.748

Ten behoeve van het groot onderhoud is een onderhoudsvoorziening wegen ingesteld. De mutaties in deze voorziening zijn gebaseerd op een tienjarige onderhoudsplanning.

Ontwikkeling bijhorende voorzieningen	Stand 1-1-2022	mutaties 2022	mutaties 2023	Stand 31-12-2023
Voorziening wegen	€ 1.480.984	-€ 426.190	-€ 246.829	€ 807.965
Voorziening civiele kunstwerken	€ 141.868	-€ 101.587	€ 10.546	€ 50.827

Risico's

Prijsstijgingen als gevolg van onvoorziene omstandigheden zijn lastig in te schatten, maar kunnen wel een grote rol spelen voor de hoogte van de beschikbare budgetten.

OPENBARE VERLICHTING

Algemeen

Het beleidsplan Openbare verlichting 2019-2023 is vastgesteld in 2018. Sinds 2013 maken wij gebruik van een beheersysteem openbare verlichting. Er is een meerjarenplanning voor het beheer en onderhoud aan gekoppeld.

Kwaliteitsnormen

De kwaliteitsnormen met betrekking tot de openbare verlichting zijn vastgelegd in de Richtlijn voor Openbare Verlichting (ROVL 2011). Deze hebben vooral betrekking op de vereiste lichtsterkte in de openbare ruimte in verband met sociale en verkeerstechnische veiligheid.

Financiën

Binnen het programma fysieke leefomgeving nemen we jaarlijks budgetten op voor dagelijks beheer en onderhoud van onze openbare verlichting. Voor 2023 hebben we onderstaande budgetten geraamd:

Exploitatiebudgetten openbare verlichting	Werkelijk 2021	Actueel 2022	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
<u>kostensoort</u>						
Dagelijks onderhoud	€ 54.238	€ 62.593	€ 64.087	€ 65.612	€ 67.236	€ 68.504
Elektriciteit	€ 98.040	€ 174.051	€ 149.482	€ 152.454	€ 155.549	€ 156.840
Salarislasten	€ 46.505	€ 56.256	€ 23.814	€ 24.314	€ 24.898	€ 25.495
Afschrijvingslast	€ 14.728	€ 60.061	€ 27.166	€ 62.179	€ 43.729	€ 50.467
Overige kosten	€ 14.321	€ 2.669	€ 2.689	€ 2.758	€ 2.827	€ 2.880
Diverse baten	-€ 4.210	-€ 3.284	-€ 3.362	-€ 3.442	-€ 3.528	-€ 3.594
totale exploitatiebudget openbare verlichting	€ 223.622	€ 352.346	€ 263.876	€ 303.875	€ 290.711	€ 300.592

De onderhoudsvoorziening is in 2018 opgeheven door wijzigingen in de BBV-spelregels waardoor vervanging van straatverlichting niet langer uit een voorziening betaald mag worden.

Risico's

De verouderde PLL-lampen gaan uit productie in 2023. Ons areaal heeft nog een aanzienlijk aandeel PLL-lampen. Doordat de productie stopt moet een voorraad aangeschaft worden om lampstoringen te kunnen verhelpen.

RIOLERING EN WATER

Algemeen

Op grond van de Waterwet en de Wet Milieubeheer heeft de gemeente 3 wettelijke zorgplichten:

1. inzameling en transport van afvalwater;
2. inzameling en verwerking van overtollig hemelwater;
3. inzameling en verwerking van overtollig grondwater.

Hoe wij invulling geven aan deze zorgplichten staat beschreven in ons Beleidsplan Water en Riolering 2023-2027 (voorheen ons Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan 2018-2022). In dit plan zijn ook onze doelen binnen de planperiode voor het oppervlaktewater en klimaatadaptatie opgenomen. In de raadsvergadering in het najaar van 2022 is het beleidsplan vastgesteld. Dit plan is in samenwerking met de gemeenten Beuningen, Druten, Heumen, Nijmegen en Wijchen opgesteld en de looptijd is 5 jaar (2023 t/m 2027).

Kwaliteitsnormen

De insteek voor het beleid en de bijhorende maatregelen is kwaliteitsniveau sober, maar doelmatig en rechtmatig.

Financiën

Binnen programma 3 - Fysieke leefomgeving nemen we jaarlijks budgetten op voor beheer en onderhoud van onze voorzieningen. Dit zijn de rioolstelsels, hemel- en grondwatervoorzieningen en watersysteem. De jaarlijkse kosten hiervoor staan weergegeven in de onderstaande tabel.

Exploitantiebudgetten riolering	Werkelijk 2021	Actueel 2022	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
<u>kostensoort</u>						
Afschrijvingslast	€ 834.123	€ 853.351	€ 855.333	€ 779.947	€ 812.339	€ 782.299
Beheer en onderhoud	€ 478.056	€ 594.748	€ 541.154	€ 554.926	€ 569.619	€ 581.663
Hemel- en grondwaterplicht	€ 36.561	€ 54.928	€ 115.445	€ 124.206	€ 132.562	€ 141.175
Overhead	€ 380.810	€ 375.986	€ 379.966	€ 387.945	€ 397.256	€ 406.790
<u>extracomptabel toe te rekenen kosten</u>						
Rente	€ 223.727	€ 169.947	€ 170.000	€ 162.822	€ 157.796	€ 152.103
Overhead	€ 250.563	€ 261.178	€ 254.777	€ 281.527	€ 313.462	€ 337.402
BTW	€ 288.371	€ 308.156	€ 322.376	€ 318.398	€ 349.070	€ 343.578
totale exploitatiebudget riolering	€ 2.492.211	€ 2.618.294	€ 2.639.051	€ 2.609.771	€ 2.732.104	€ 2.745.010

De voorziening riolering is ingesteld om fluctuaties in de exploitatie op te vangen. De dotaties en onttrekkingen zijn gebaseerd op het vastgestelde Beleidsplan Water en Riolering 2023-2027. De afrekening vindt plaats bij de jaarrekening.

Ontwikkeling voorziening riolering	Stand 1-1-2022	mutaties 2022	mutaties 2023	Stand 31-12-2023
Voorziening riolering	€ 775.972	-€ 89.667	-€ 24.230	€ 662.075

Risico's

Er zijn geen bijzondere risico's.

GROEN

Algemeen

Openbaar groen is van groot belang voor de ruimtelijke kwaliteit van de leefomgeving. Groen zorgt voor verkoeling en maakt de dorpen klimaat bestendiger.

Bomen zijn beeldbepalende elementen die belangrijk zijn voor de oriëntatie, leefbaarheid en karakteristiek in de dorpen. Bomen voorkomen hittestress in het stedelijk gebied.

In 2015 is het Bomenbeleidsplan vastgesteld waarin beleidsthema's zijn uitgewerkt om het bomenbestand op een duurzame en veilige manier in stand te houden en te ontwikkelen.

Kwaliteitsnormen

Op het gebied van groen hanteren wij de volgende kwaliteitsnormen:

Plantsoenen

In 2017 is vastgesteld dat het openbaar groen op een gedifferentieerd kwaliteitsniveau wordt onderhouden. De toegangswegen, pleinen en dorpscentra worden op het hoge kwaliteitsniveau A onderhouden, terwijl het overige groen op kwaliteitsniveau B wordt onderhouden. Kwaliteitsniveau B komt overeen met de landelijke normen voor een basiskwaliteit en is gericht op een acceptabel beeld waarin beplanting met een natuurlijke uitstraling en beheer voorkomen

Bomen

In 2015 is het bomenbeheerplan opgesteld. Met het bomenbeheerplan wordt per 2016 het cyclisch bomenbeheer ingevoerd. Hierbij is het uitgangspunt het verkrijgen en behouden van een veilig bomenbestand. De komende jaren gaan we knelpunten in het bomenbestand oplossen door het kappen en vervangen van bomen.

Landschap

In 2019 is met input van gebiedspartijen het programma Landschap en Biodiversiteit opgesteld. De provincie heeft voor de uitvoering van dit programma de subsidie Landschap en biodiversiteit toegekend. De subsidieregeling is gericht op projecten die de kwaliteit, de kwantiteit en de leefbaarheid van het West Maas en Waalse landschap verhogen. Ook is de subsidie bedoeld om de biodiversiteit en de bewustwording van onze inwoners (jong en oud) bij landschap en biodiversiteit te vergroten. Het Programma biodiversiteit Maas en Waal sluit aan op de doelen die in regionale klimaat-adaptatiestrategieën (RAS) worden genoemd.

Financiën

Binnen het programma Fysieke leefomgeving nemen we jaarlijks budgetten op voor beheer en onderhoud van openbaar groen.

Exploitatiebudgetten groen	Werkelijk 2021	Actueel 2022	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
<i>kostensoort</i>						
Dagelijks onderhoud	€ 465.434	€ 543.050	€ 513.714	€ 525.333	€ 735.838	€ 545.516
Salarislasten	€ 477.041	€ 499.686	€ 521.562	€ 532.515	€ 545.295	€ 558.382
Afschrijvingslast	€ 3.533	€ 25.541	€ 33.510	€ 34.810	€ 47.602	€ 55.048
Overige kosten	€ 111.805	€ 130.880	€ 98.794	€ 77.238	€ 78.922	€ 79.937
Diverse baten	-€ 10.640	-€ 19.240	-€ 1.235	-€ 1.264	-€ 1.295	-€ 1.320
totale exploitatiebudget groen	€ 1.047.173	€ 1.179.917	€ 1.166.345	€ 1.168.632	€ 1.406.362	€ 1.237.563

Risico's

Biodiversiteit

De insectenpopulaties in ons land en daarbuiten zijn zorgelijk in aantal achteruitgegaan. Dit hangt nauw samen met de achteruitgang van de biodiversiteit. Insecten hebben een belangrijke rol in de natuurlijke voedselketens en de landbouw. Vanaf 2020 zetten we meer in op het vergroten van biodiversiteit. We zijn in 2020 gestart met een biodiversiteitsprogramma voor het behoud en herstel van biodiversiteit in het cultuurlandschap. In 2021 zijn we gestart met het opstellen van een biodiversiteitsplan. Het biodiversiteitsplan heeft als doel het behouden, herstellen en versterken van de biodiversiteit in gemeente West Maas en Waal zowel in de dorpen als in het buitengebied/landschap.

Exoten

In toenemende mate krijgen we te maken met soorten die hier van nature niet thuishoren, invasieve exoten (berenklauw en Japanse duizendknoop). Een aantal van deze soorten vestigt zich hier in het wild en zorgt voor problemen en zijn een gevaar voor onze biodiversiteit. Het gaat dan met name om soorten die zich snel vermenigvuldigen en verspreiden.

GEBOUWEN

Algemeen

Wij hebben in onze gemeente accommodaties voor sport, kunst en cultuur, welzijn en de huisvesting van ons gemeentelijke apparaat. Iedere vier jaar beoordelen wij de staat van onderhoud van de gemeentelijke gebouwen en stellen wij op basis hiervan een meerjaren onderhoudsprogramma op. Het daadwerkelijke onderhoud voeren wij overigens pas uit na een actuele inspectie. Bij deze inspectie beoordelen wij of de geplande onderhoudswerkzaamheden echt noodzakelijk zijn of nog uitgesteld kunnen worden.

Kwaliteitsnormen

Bij het onderhoud en beheer van onze gebouwen gaan wij uit van planmatig onderhoud gericht op het op een zo efficiënt mogelijke wijze in stand houden van de accommodaties. Uitgangspunt is de gebouwen in een dusdanige staat van onderhoud te houden dat er sprake is van veilige en visueel goed onderhouden gebouwen.

Bij het onderhoud is er ook voor het milieu. Waar mogelijk worden de onderhoudsmomenten aangegrepen om het object 'verder' te verduurzamen.

Financiën

De jaarlijkse kosten met betrekking tot het onderhoud van gebouwen staan weergegeven in de onderstaande tabel.

Exploitatiebudgetten gebouwen	Werkelijk 2021	Actueel 2022	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
<u>kostensoort</u>						
Dagelijks onderhoud	€ 109.693	€ 136.721	€ 125.569	€ 137.704	€ 148.000	€ 150.794
Gas/Water & Electra	€ 119.373	€ 295.448	€ 210.871	€ 215.295	€ 219.937	€ 222.452
Salarislasten	€ 60.283	€ 59.533	€ 60.901	€ 62.181	€ 63.674	€ 65.201
Dotatie aan voorziening	€ 252.415	€ 234.121	€ 266.053	€ 272.434	€ 279.238	€ 284.803
Afschrijvingslast	€ 475.901	€ 1.820.777	€ 233.837	€ 241.837	€ 249.813	€ 230.641
Overige kosten	€ 349.328	€ 355.501	€ 237.547	€ 227.517	€ 268.042	€ 241.947
Huurinkomsten & overige baten	-€ 227.947	-€ 214.798	-€ 112.643	-€ 114.474	-€ 116.352	-€ 116.601
totale exploitatiebudget gebouwen	€ 1.139.046	€ 2.687.303	€ 1.022.135	€ 1.042.494	€ 1.112.352	€ 1.079.237

De voorziening gebouwen is ingesteld om fluctuaties in de exploitatie op te vangen. De dotaties en onttrekkingen zijn gebaseerd op het meerjarig onderhoudsprogramma.

Ontwikkeling voorziening gebouwen	Stand 1-1-2022	mutaties 2022	mutaties 2023	Stand 31-12-2023
Voorziening gebouwen	€ 1.586.943	-€ 906.205	-€ 9.530	€ 671.208

Risico's

Planmatig onderhoud wordt pas uitgevoerd na visuele inspectie. Dit houdt in dat onderhoudskosten jaarlijks kunnen wisselen.

PARAGRAAF FINANCIERING

ALGEMEEN

De paragraaf betreffende de financiering bevat in ieder geval de beleidsvoornemens ten aanzien van het risicobeheer van de financieringsportefeuille en geeft inzicht in de rentelasten, het renteresultaat, de wijze waarop rente aan investeringen, grondexploitaties en taakvelden wordt toegerekend. en de financieringsbehoefte (BBV, artikel 13).

Inleiding

Het doel van deze paragraaf is om u te informeren over het treasurybeleid en de beheersing van financiële risico's. Treasury is het besturen en beheersen van, het verantwoorden over en het toezicht houden op de financiële geldstromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's. Dit dienen wij te doen binnen de kaders van de Wet financiering decentrale overheden (Wet fido). Het doel van deze wet is onder andere om op een verantwoorde en professionele wijze de inrichting en uitvoering van de treasuryfunctie (financieringsactiviteiten) van de gemeente te regelen.

Gemeentelijke kaders

Onze kaders zijn vastgelegd in de, op grond van artikel 212 Gemeentewet, vastgestelde 'Financiële verordening gemeente West Maas en Waal' (Rb. 23 maart 2017). Het gaat om kaders voor het uitvoeren van de financieringsfunctie zoals doelstellingen, richtlijnen en limieten die voor het college gelden.

In het door het college van burgemeester en wethouders op 10 januari 2012 vastgestelde Treasurystatuut is de beleidsmatige infrastructuur van de treasuryfunctie vastgelegd in de vorm van uitgangspunten, doelstellingen, richtlijnen en limieten. Het bevat met name protocollen voor de dagelijkse uitvoering. De onderwerpen die hierbij aan de orde komen zijn het kasbeheer, het risicobeheer, de financiering en de administratieve organisatie.

Hoofddoelstelling beleid

Inzicht hebben in de lange termijn ontwikkeling van de financiële positie van de gemeente. Het aangaan en verstrekken van geldleningen en het verstrekken van garanties is alleen toegestaan voor de uitvoering van de publieke taak. Hierbij mogen geen overmatige risico's worden gelopen. Het gebruik van de kasgeldlimiet en de renterisiconorm is bedoeld als normstellend.

Algemene ontwikkelingen / rentevisie

De treasuryactiviteiten staan bloot aan zowel interne als externe ontwikkelingen. De interne ontwikkelingen bestaan uit het oppakken van nieuwe activiteiten, investeringsplannen en reorganisatieprocessen. De belangrijkste externe ontwikkelingen zijn (internationale) economische indicatoren en de invloed hiervan op de geld- en kapitaalmarkt, maar ook wijzigingen in wet- en regelgeving.

Het voorspellen van de renteontwikkeling is een lastige en bijna onmogelijke opgave, zeker op de lange termijn. Volgens het geschetste economische beeld van de nv Bank Nederlands Gemeenten (BNG) (begin augustus) wordt voor Nederland in 2023 een groei verwacht van 1,7% (in 2021 was de groei nog 4,9%). De oorlog in Oekraïne zorgt voor een stijging van energieprijzen en andere grondstoffen. Daarnaast is de onzekerheid over de economie toegenomen. Naar verwachting zullen banken het monetaire beleid verkrappen waardoor de rentetarieven zullen oplopen.

Risicomanagement

Risicomanagement is het identificeren en kwantificeren van risico's en het vaststellen van beheersmaatregelen. Hiermee worden activiteiten bedoeld waarmee de kans van optreden of de gevolgen van risico's worden beïnvloed.

De risico's die binnen onze gemeente worden gelopen bij de uitvoering van de treasurytaak bestaan voornamelijk uit renterisico's. Om die risico's te beperken en te beheersen geldt er een kasgeldlimiet en is er een renterisiconorm ontwikkeld.

Daarnaast verdient vooral het kredietrisico aandacht. Dit is het risico dat wij lopen wanneer geldleningen worden verstrekt aan rechtspersonen die in voorkomende gevallen in financiële problemen zouden kunnen komen. In het treasurystatuut zijn algemene uitgangspunten opgenomen om dit risico te beperken.

Met betrekking tot risicobeheer hanteren wij, volgens het treasurystatuut, de volgende algemene uitgangspunten:

1. De gemeente mag leningen of garanties uit hoofde van de 'publieke taak' uitsluitend verstrekken aan door de gemeenteraad goedgekeurde derde partijen.
2. De gemeente kan middelen uitzetten uit hoofde van de treasuryfunctie indien deze uitzettingen een prudent karakter hebben en niet zijn gericht op het genereren van inkomen door het lopen van overmatig risico.
3. Het gebruik van derivaten is niet toegestaan.

Leningportefeuille en financieringsbehoefte

De leningportefeuille

De ontwikkeling van de huidige leningportefeuille ziet er als volgt uit:

Omschrijving	Werkelijk 2021	Actueel 2022	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
<u>Aanwezige leningen</u>						
Schuldrestant per 1 januari	€ 30.417.758	€ 30.524.478	€ 26.820.886	€ 23.606.537	€ 20.680.965	€ 17.743.686
Nieuw aangetrokken leningen	€ 4.000.000					
Aflossingen	€ 3.893.280	€ 3.703.592	€ 3.214.349	€ 2.925.572	€ 2.937.279	€ 2.699.493
Schuldrestant per 31 december	€ 30.524.478	€ 26.820.886	€ 23.606.537	€ 20.680.965	€ 17.743.686	€ 15.044.193
<u>Nadere info</u>						
Gewogen gemiddelde rentepercentage	1,16%	1,02%	1,00%	1,01%	1,03%	1,05%
Bijhorende rentelasten	€ 328.044	€ 282.913	€ 247.819	€ 221.080	€ 194.730	€ 168.029

Financieringsbehoefte

In het onderstaand overzicht wordt de verwachte financieringsbehoefte voor de komende 4 jaren weergegeven. Hierbij is uitgegaan van volledige realisatie van alle investeringen, inclusief die volgens het investeringsplan 2023 - 2026.

Berekening financieringsbehoefte (per 31 dec.)	Werkelijk 2021	Actueel 2022	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
<u>Financieringsbehoefte</u>						
Boekwaarde staat activa	€ 53.831.354	€ 59.613.023	€ 63.341.022	€ 63.863.169	€ 65.148.028	€ 69.586.590
Boekwaarde voorraad grond	€ 776.726	-€ 261.013	€ 77.889	€ 374.079	€ 102.988	-€ 193.701
Financieringsbehoefte	€ 54.608.080	€ 59.352.010	€ 63.418.911	€ 64.237.248	€ 65.251.016	€ 69.392.889
<u>Financieringsmiddelen</u>						
Langlopende geldleningen o/g	€ 30.524.479	€ 26.820.887	€ 23.606.537	€ 20.680.965	€ 17.743.686	€ 15.044.193
Reserves en voorzieningen	€ 24.363.764	€ 22.091.777	€ 21.514.360	€ 22.385.514	€ 23.866.178	€ 23.451.293
Financieringsmiddelen	€ 54.888.243	€ 48.912.664	€ 45.120.897	€ 43.066.479	€ 41.609.864	€ 38.495.486
Resterende financieringsbehoefte	-€ 280.163	€ 10.439.346	€ 18.298.014	€ 21.170.769	€ 23.641.152	€ 30.897.403

Renteresultaat

Toerekening van de rentelasten aan de taakvelden is verplicht.

Voor de toerekening aan de grondexploitaties wordt een percentage berekend door het gemiddelde rentepercentage van de leningenportefeuille (1,00%) te vermenigvuldigen met de debt ratio (de verhouding vreemd vermogen / totaal vermogen). De uitkomst van deze berekening is 0,78%.

Om tot een verdeling van de resterende rente over de programma's te komen, wordt het zogenaamde rente-omslagpercentage gebruikt. Voor de begroting 2023 is het berekende percentage 0,10%. Het saldo van rentelasten en -baten wordt daarvoor gedeeld door het totaal van de vaste activa exclusief de uitstaande geldleningen:

- De uitkomst mag met een marge van 0,5% worden afgerond; én
- Het verschil tussen de 'door te rekenen externe rente' en de 'werkelijke aan taakvelden toegerekende rente' bedraagt maximaal 25%.

Het renteschema ziet er als volgt uit:

Renteschema	Werkelijk 2021	Actueel 2022	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
<u>Door te belasten rentekosten</u>						
Rentebetalingen aan externe partijen	€ 408.946	€ 342.334	€ 364.448	€ 356.694	€ 345.537	€ 323.664
Renteontvangsten van externe partijen	-€ 418.634	-€ 348.554	-€ 323.380	-€ 317.842	-€ 312.194	-€ 306.430
Door te belasten rentekosten	-€ 9.688	-€ 6.220	€ 41.068	€ 38.852	€ 33.343	€ 17.234
<u>Rente die toegerekend moet worden aan de grondexploitatie</u>						
Rente die toegerekend moet worden aan de grondexploitatie	€ 11.816	€ 3.404	-€ 2.036	€ 615	€ 3.030	€ 834
Verder nog door te belasten rentekosten	-€ 21.504	-€ 9.624	€ 43.104	€ 38.237	€ 30.313	€ 16.400
<u>Werkelijk aan taakvelden toegerekende rentekosten</u>						
Werkelijk aan taakvelden toegerekende rentekosten	€ 0	€ 0	€ 43.748	€ 41.765	€ 39.798	€ 37.882
Renteresultaat op taakveld Treasury	-€ 21.504	-€ 9.624	-€ 644	-€ 3.528	-€ 9.485	-€ 21.482

Renterisicobeheer

Renterisicobeheer is het bewust beperken van de negatieve invloed van toekomstige rentewijzigingen op het resultaat van de organisatie en op de waarde van rentedragende activa en passiva. Ook het minimaliseren van de rentekosten en het optimaliseren van de rentebaten behoren tot dit onderwerp. Jaarlijkse nemen we in de paragraaf financiering onze rentevisie op.

Om de renterisico's te beperken geldt er een kasgeldlimiet en een renterisiconorm.

Kasgeldlimiet

Het kasgeldlimiet geeft de maximale toegestane omvang van de kortlopende schuld aan. Het kasgeldlimiet is ingevoerd om de gemeente te behoeden voor het risico dat de rentelasten opeens fors stijgen, omdat de rente voor kortlopende leningen sterk kan fluctueren. De wet fido staat een kasgeldlimiet toe van 8,5% van het begrotingstotaal.

Renterisiconorm

Het begrip renterisiconorm is ingevoerd om zoveel mogelijk spreiding in de looptijden van leningen aan te brengen, en zodoende het renterisico bij herfinanciering van de vaste schuld te beheersen. Deze norm bedraagt 20% van het begrotingstotaal, met een minimum van € 2,5 miljoen. De berekening van de huidige renterisiconorm in meerjarenperspectief is opgenomen in het volgende overzicht.

Renterisico op vaste schulden	Werkelijk 2021	Actueel 2022	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
<u>Renterisico</u>						
Renteherzieningen	€ 0	€ 725.672	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Aflossingen	€ 3.893.280	€ 3.703.592	€ 3.214.349	€ 2.925.572	€ 2.937.279	€ 2.699.493
Totaal renterisico	€ 3.893.280	€ 4.429.264	€ 3.214.349	€ 2.925.572	€ 2.937.279	€ 2.699.493
<u>Berekening renterisiconorm</u>						
Begrotingstotaal	€ 48.698.308	€ 50.773.673	€ 47.811.282	€ 48.492.529	€ 49.024.700	€ 49.224.494
vast percentage van begrotingstotaal	20%	20%	20%	20%	20%	20%
Renterisiconorm	€ 9.739.662	€ 10.154.735	€ 9.562.256	€ 9.698.506	€ 9.804.940	€ 9.844.899
Ruimte binnen toegestane renterisiconorm	€ 5.846.382	€ 5.725.470	€ 6.347.907	€ 6.772.934	€ 6.867.661	€ 7.145.405

Kredietrisicobeheer

Kredietrisico

Dit is het risico dat wij lopen wanneer geldleningen worden verstrekt aan rechtspersonen die in voorkomende gevallen in financiële problemen zouden kunnen komen. In het treasurystatuut is vastgelegd dat de gemeente alleen overtollige middelen mag uitlenen aan betrouwbare bedrijven met minimaal een zogeheten AAA-rating (looptijd langer dan 3 maanden) c.q. AA-rating (looptijd tot 3 maanden), aan ondernemingen waarvoor een solvabiliteitsratio van 0% geldt of aan de centrale overheid. Bij het verstrekken van leningen uit hoofde van de publieke taak worden zekerheden of garanties geëist.

Schuldrestant aan het begin van het jaar	Werkelijk 2021	Actueel 2022	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
<u>Actuele leningen (u/g)</u>						
Geldlening aan Alliander N.V. (voorheen Nuon)	€ 420.615	€ 219.364	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Geldlening aan Vitens N.V.	€ 83.500	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Geldlening aan St. Kulturhus Boven-Leeuwen	€ 2.924.121	€ 2.845.201	€ 2.764.701	€ 2.682.592	€ 2.598.840	€ 2.513.413
Geldlening aan st. MFA Dreumel (lening 1)	€ 3.778.730	€ 3.689.566	€ 3.598.619	€ 3.505.852	€ 3.411.230	€ 3.314.716
Geldlening aan st. MFA Dreumel (lening 2)	€ 330.136	€ 322.346	€ 314.400	€ 306.295	€ 298.028	€ 289.596
Geldlening aan st. Sport & Recreatie (lening 1)	€ 1.429.453	€ 1.400.861	€ 1.371.697	€ 1.341.950	€ 1.311.607	€ 1.280.658
Geldlening aan st. Sport & Recreatie (lening 2)	€ 1.908.878	€ 1.872.164	€ 1.834.717	€ 1.796.520	€ 1.757.560	€ 1.717.821
Geldlening aan MFA de Hucht	€ 0	€ 1.300.629	€ 1.277.451	€ 1.253.809	€ 1.229.695	€ 1.205.098
Geldlening aan MFA de Hucht - aanvullend	€ 100.000	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Totaal actuele leningen	€ 10.975.433	€ 11.650.131	€ 11.161.585	€ 10.887.018	€ 10.606.960	€ 10.321.302
<u>Nadere info</u>						
Gewogen gemiddeld rentepercentage	2,26%	2,13%	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%

Aandelen

De gemeente is in het bezit van 18.693 gewone aandelen Vitens. De nominale waarde hiervan is € 1 per aandeel. Op basis van het vermogen per 1 januari 2022 bedraagt de intrinsieke waarde € 104 per aandeel. Als aandeelhouder komen alleen publiekrechtelijke (direct of indirect) rechtspersonen in aanmerking. Door de beperkte verhandelbaarheid is het moeilijk een marktwaarde te noemen. Overigens onderschrijven wij het belang dat de drinkwatervoorziening in publieke handen blijft. Op grond van het treasurystatuut vindt aankoop en verkoop van aandelen uitsluitend plaats voor de uitoefening van de publieke taak.

Schatkistbankieren

Wij zijn verplicht om onze overtollige middelen in de Rijksschatkist aan te houden. Om het dagelijkse kasbeheer te vereenvoudigen is er een drempelbedrag, afhankelijk van het begrotingstotaal, dat buiten de schatkist mag worden gehouden. Het drempelbedrag bedraagt 0,75% van het begrotingstotaal met een minimum van € 1 miljoen. Voor ons betekent dit een drempelbedrag van € 1 miljoen.

Intern liquiditeitsbeheer

Liquiditeitsrisico

Liquiditeitsrisico is het risico dat wij op korte termijn niet genoeg geld in kas hebben om aan onze verplichtingen te voldoen. Om deze reden stellen wij liquiditeitsplanningen en een liquiditeitsbegroting op. Hierbij zien wij er op toe dat de liquiditeitspositie voldoende is om te garanderen dat wij de verplichtingen tijdig kunnen nakomen.

De gemeente beperkt haar interne liquiditeitsrisico's door haar treasuryactiviteiten te baseren op een korte termijn liquiditeitenplanning (looptijd tot 1 jaar), alsmede een meerjarige liquiditeitenplanning met een looptijd van minimaal 4 jaar. Bij deze laatste dient enige terughoudendheid in acht te worden genomen. Een goede planning, zeker op de langere termijn, is gelet op de onzekere factoren die een rol spelen zoals vertragingen in de investeringsplanning en de informatievoorziening niet eenvoudig. Meerjarenramingen zijn veelal onbetrouwbaar, zowel qua volume als tijdpad. Wanneer op basis daarvan op voorhand leningen dienen te worden afgesloten, gaan wij onbedoeld renterisico's lopen. Met name bij de op termijn voorziene grote(re) investeringen vormen het politieke, procedurele en de uiteindelijke omvang van de financieringsbehoefte dermate onzekere factoren dat dit een ongewenste risicovergroting zou vormen.

Voor het liquiditeitsbeheer is, met ingang van 15 november 2018, met de N.V. Bank Nederlandse Gemeenten een Financieringsovereenkomst voor een (Rekening-courant) Krediet- en Depotarrangement (tijdelijk overtollige middelen beleggen) afgesloten. De Financieringsovereenkomst geldt voor onbepaalde tijd en kan schriftelijk geheel of gedeeltelijk worden opgezegd. De kredietlimiet bedraagt € 3.700.000.

Over het gebruikte deel van de rekening-courant moet de 1-maands Euribor + 0,15% worden betaald. Tot en met juli 2022 was de 1-maands Euribor -0,5%. Per augustus is een renteverhoging doorgevoerd waardoor de 1-maands Euribor is gestegen naar -0,05%. Daarnaast moet over het ongebruikte deel van de rekening-courant 0,04% bereidstellingsprovisie worden betaald. Op basis van

een 1-maands Euribor van -0,05% moeten we voor het jaar 2023 ongeveer € 2.500 betalen. Een verdere renteverhoging wordt niet uitgesloten waardoor de te betalen bijdrage hoger kan uitvallen.

PARAGRAAF BEDRIJFSVOERING

ALGEMEEN

Deze paragraaf geeft ten minste inzicht in de stand van zaken en de beleidsvoornemens ten aanzien van de bedrijfsvoering (BBV, artikel 14).

Inleiding

De bedrijfsvoering betreft de middelenfuncties (personeel en organisatie, planning & control, informatievoorziening en automatisering, communicatie en facilitaire zaken) ter ondersteuning van de uitvoering van de programma's (het primaire proces). In deze paragraaf hebben wij tevens de griffie en de rekenkamercommissie opgenomen.

De bedrijfsvoering is ondersteunend aan en mede bepalend voor de kwaliteit van het primaire proces en de realisatie van de beoogde maatschappelijke effecten. De interne organisatie staat volledig ten dienste aan het primaire proces. Dit betekent dat de kwaliteit en omvang van de gemeentelijke organisatie, maar ook faciliteiten als bijvoorbeeld de huisvesting en de automatisering indirect van grote invloed zijn op het behalen van de gewenste effecten.

In deze paragraaf worden de verschillende onderdelen van de bedrijfsvoering verder uitgewerkt.

Gemeentelijke kaders

Beleidsstuk	Jaar
Informatiebeveiligingsbeleid <i>Opmerking: Informatiebeveiligingsbeleid wordt geactualiseerd in 2022</i>	2016
Inkoopbeleid	2016
Communicatiebeleidsplan	2018
I&A-plan 2020	2020
Teamplannen	2021
<i>Opmerking: I&A plan 2021-2022 wordt momenteel opgesteld</i>	
HR Beleidskaders	2021

Ontwikkelingen

Er zijn op diverse onderdelen ontwikkelingen:

Op hoofdlijn:

Focus op ICT vernieuwing:

In het najaar van 2022 wordt het meerjarig ICT verbeterplan (roadmap) gepresenteerd. Vernieuwing van de ICT omgeving is noodzakelijk om de continuïteit, veiligheid, betrouwbaarheid te garanderen. Daarnaast gaan ook de prestaties (performance) omhoog van de ICT omgeving.

HRM:

Met de in gebruik name van een nieuw e-HRM systeem is er meer sturingsinformatie voorhanden.

Bijvoorbeeld het terrein van verzuim draagt het nieuwe e-HRM systeem bij aan een betere beheersing van het proces rondom ziekteverzuim.

Het proces van inrichting van een nieuw functiehuis (HR21) is in 2022 gestart en wordt in 2023 verder afgerond.

Medewerker tevredenheidsonderzoek (MTO) : In 2022 vindt een nulmeting plaats. In 2023 vindt een vervolg meting plaats.

Informatiebeheer:

De Wet Open Overheid (WOO) is in 2022 in werking getreden. Dit vraagt om een wijziging in ons informatiebeheer. Bepaalde gegevens moeten actief openbaar beschikbaar zijn. Dit in tegenstelling tot de WOB.

Dienstverlening:

Er is in 2022 een plan van aanpak opgesteld voor de doorontwikkeling van dienstverlening en klantprocessen. Waar mogelijk is er al gestart met de uitvoering van het plan van aanpak. In 2023 en opvolgende jaren wordt deze uitvoering verder gecontinueerd.

PERSONEEL EN ORGANISATIE

Ontwikkeling Dienstverlening:

Doorontwikkeling en verbetering dienstverlening en klantprocessen:

In 2022 is een projectleider aangesteld met de opdracht een plan van aanpak op te stellen voor de doorontwikkeling en verbetering van dienstverlening en klantprocessen. Het plan van aanpak is in het najaar van 2022 opgeleverd. Waar mogelijk wordt er al gestart met de uitvoering van het plan van aanpak. In 2023 en opvolgende jaren wordt deze uitvoering verder gecontinueerd.

Het plan van aanpak bevat ook voorstellen ondersteunende software in te zetten. Waaronder een programma waarmee we het klantcontact en de opvolging hiervan kunnen monitoren. Het opzetten en onderhouden van een zogenaamde Kennisbank is ook onderdeel van het plan.

Personeel: beleid en ontwikkelingen

In 2021 is het nieuwe HR strategisch beleidsplan vastgesteld

Daarin zijn een aantal uitgangspunten benoemd:

- alle medewerkers zo optimaal en duurzaam mogelijk inzetten
- doen waar we goed in zijn
- ontwikkelen van talent voor de toekomst
- stimuleren van mobiliteit en flexibiliteit door dingen anders te doen
- meer werken vanuit een rol in plaats van een taak.

Daarnaast hebben wij nu ook te maken met krapte op de arbeidsmarkt. Deze krapte zal naar verwachting voorlopig voortduren.

Dit vraagt om de volgende aanpak/veranderingen:

- Creatieve en doelgerichte wervingsmethoden.
- Nieuwe medewerkers te binden en te boeien. Om te beginnen met een goed on-boarding programma. (Natuurlijk is ook het binden en boeien van huidige medewerkers van belang.)
- Flexibele organisatie. Meer werken vanuit de rol dan vanuit de functie.
- Mobiliteit, door medewerkers eigen regie (persoonlijk leiderschap) te laten nemen over hun ontwikkeling. Hierdoor ontstaan er kansen en wordt de duurzame inzetbaarheid verhoogd.
- Start maken met Strategische Personeels Planning zodat we weten wat we in huis hebben, wat we nodig hebben en wat er voor nodig is om hier naar toe te groeien

Medewerkertevredenheidsonderzoek (MTO):

In het najaar van 2022 vindt een MTO plaats. Door middel van een zogenaamde nulmeting krijgt de organisatie inzicht in hoe de medewerkers hun werksituatie en werkgeluk ervaren. Uit het MTO komen aandachtspunten welke we gezamenlijk oppakken. In 2023 volgt een vervolgmeting om inzicht te krijgen in de vooruitgang en opvolging van de bepaalde actiepunten uit de nulmeting.

e-HRM systeem

Met ingang van 2023 nemen we het nieuwe e-HRM systeem in gebruik.

De gemeente West Maas en Waal maakt daarbij gebruik van het e-HRM systeem dat door De Connectie in 2022 is aanbesteed. Visma-RAET is de leverancier van het nieuwe e-HRM systeem. De nieuwe versie van het e-HRM systeem geeft de gemeente West Maas en Waal een aantal nieuwe functionaliteiten. Zo zorgt de Verzuimmodule voor een verbeterde monitoring op verzuim. De module genereert betere sturingsinformatie en betreft de leidinggevende actiever bij het verzuim en re-integratie proces.

Het nieuwe e-HRM systeem kent ook de mogelijkheid om de personeelsbegroting op teamniveau van sturingsinformatie te voorzien.

Medewerkers en leidinggevendenden worden getraind om met het nieuwe e-HRM systeem te kunnen werken.

Financiën

De kosten van het personeel zijn verdeeld op basis van de loonsom. Met u zijn afspraken gemaakt dat wij niet sturen op de formatie, maar op de loonsom. Deze loonsom stijgt met niet te beïnvloeden externe factoren, zoals CAO-stijgingen of wijzigingen in sociale premies of als gevolg van overdracht van taken door het Rijk. De ambtelijke organisatie zorgt ervoor dat de opgedragen taken binnen de loonsom worden verricht.

Het overzicht met de personeelslasten is opgenomen als bijlage 1.

Ziekteverzuim

Onze streefwaarde is een maximaal ziekteverzuimpercentage van 4,0%. We hebben beleid en ondernemen de nodige activiteiten om het ziekteverzuim laag te houden.

We maken gebruik van de adviezen van de Arboarts voor een optimale re-integratie en de inzet van interventies. Medewerkers re-integreren vaak in aangepast werk of aangepaste uren, dit is niet altijd zichtbaar in de verzuimcijfers omdat zij dan administratief ziek gemeld blijven.

Streefcijfer ziekteverzuim (4.0 %) is niet gehaald. Ziekteverzuim percentage over het jaar 2021 : 6,63%. De organisatie heeft nog steeds te maken gehad met uitval door corona en met langdurig verzuim, veroorzaakt door niet werk gerelateerde redenen. Het percentage wordt hier door omhoog gestuwd. Het gemiddelde ziekteverzuimpercentage voor gemeente < 20.000 inwoners bedroeg in 2021 5.3 %.

In de hierna opgenomen tabel wordt inzicht gegeven in de bereikte- en komende jaren te bereiken resultaten. Het verzuimcijfer van 4% blijft het streefcijfer.

Tabel: Ontwikkeling ziekteverzuim

	2020	2021	2022*	2023	2024	2025
Ziekteverzuimpercentage	5,29	6,63	6,0	5,0	4,0	4,0

*2022 : aannname. Definitieve gegevens aan het eind van het jaar bekend.

Ontwikkelingen

Met de in gebruik name van het nieuwe e-HRM systeem krijgen we de beschikking over de zgn. Verzuimmodule. De Verzuimmodule zorgt voor een verbeterde informatievoorziening over het verzuim en betreft de leidinggevende actief bij het verzuim/reintegratieproces.

Risico's

Eigen risicodragerschap WGA, WGA-flex

Onze gemeente is sinds 2010 eigenrisicodragers voor de WGA (Wet Werkhervatting Gedeeltelijk Arbeidsongeschikten), de WGA-flex en de Ziekewet. Dat wil zeggen dat, in geval van instroom in de WGA, de uitkeringslasten en re-integratiekosten gedurende maximaal 10 jaar voor rekening van de gemeente komen. Een goed ziekteverzuimbeleid beperkt de risico's. Sinds de invoering van de WIA (wet Werk en Inkomen naar Arbeidsvermogen) zijn er geen medewerkers van onze gemeente ingestroomd in deze uitkering.

INFORMATIEVOORZIENING EN AUTOMATISERING

ICT omgeving:

Ontwikkeling ICT staat in het teken van verbetering op het terrein van continuïteit, betrouwbaarheid en veiligheid. Daarnaast is de performance (prestatie, snelheid) een belangrijke pijler waar verbetering nodig is.

In het najaar van 2022 wordt het meerjarig ICT-verbeterplan (zgn. roadmap) opgeleverd. Dit verbeterplan bevat onder andere een beschrijving (huidige situatie, toekomstige situatie), projecten/activiteitenkalender en een begroting.

Het vernieuwen van de ICT omgeving vraagt structureel extra budget. Het is tevens een cruciaal onderdeel van de gemeentelijke bedrijfsvoering. De gemeente laat dan ook een second opinion op het ICT-verbeterplan uitvoeren. Dit onderzoek moet ons inzicht geven op de volgende deelvragen:

1. Vult de roadmap de doelen van de gemeente in en welke aanpassingen zijn hierin eventueel nodig?
2. Zijn de geschatte structurele kosten voor de huidige roadmap realistisch en wat zijn de indicatieve financiële consequenties hiervan en van eventuele roadmap aanpassingen?
3. Welke verwervingsopties (inclusief initiële lijst van partijen) zijn, naast De Connectie, mogelijk om de roadmap te realiseren?
4. Wat zijn de voordelen en nadelen van de geïnterpreteerde opties om de roadmap en eventuele aanpassingen naar aanleiding van de beantwoording van de vorige vragen te realiseren op het gebied van risico's, ambities, kosten en doorlooptijd?
5. Welke vervolgstappen moet gemeente WMW nemen om de gewenste roadmap uit te voeren?

Voor de uitvoering van de roadmap (lees; vernieuwing/vervanging en beheer ICT voorziening) zijn de geschatte structurele kosten €500.000 op jaarbasis. Deze kosten zijn additioneel op het huidige ICT-budget.

Informatieveiligheid:

Ontwikkelingen zijn er vooral op het gebied van de informatievoorziening en automatisering in relatie tot digitale dienstverlening en beveiliging. Op initiatief van de centrale overheid worden steeds grotere eisen gesteld aan de informatieveiligheid, correcte informatie en continuïteit.

In 2022 is een start gemaakt met de implementatie van de BIO (Basis Informatiebeveiliging Overheid). Verdere uitrol vindt plaats in 2023 en de jaren daarna. Dit is een continu proces.

Onder leiding van de CISO (Chief Information & Security Officer) wordt onder andere ingezet op het bewustzijn van informatieveiligheid binnen de organisatie. Gezien het actuele risico op cybercriminaliteit geen overbodige luxe.

Beleid

Op het gebied van informatievoorziening is het beleid van onze gemeente gebaseerd op de volgende doelstellingen en uitgangspunten:

- Bedrijfsprocessen optimaliseren en integreren
- Klantgerichtheid van de organisatie verbeteren;
- Informatievoorziening aan belanghebbenden (medewerker en inwoner) verbeteren;
- Betrokkenheid en inbreng van burgers en samenleving vergroten (burgerparticipatie) o.a. door aanbieden van digitale producten en diensten (Programma Digitale Agenda 2020);
- Daar waar mogelijk en betaalbaar laten we ons ondersteunen door deskundigheid van externe partijen.

Als voorheen blijven de volgende uitgangspunten van kracht:

1. Een goede digitale toegang voor burgers, instellingen en bedrijven (DA2020);
2. Werken als één efficiënte overheid door o.a.:
 - a. te voldoen aan de wettelijk verplichte landelijke stelsel van basisregistraties;
 - b. het koppelen van dit stelsel aan de interne informatie-architectuur en het stelsel van landelijke voorzieningen voor deze basisregistraties;
 - c. te voldoen aan de wettelijke verplichtingen ten aanzien van Informatieveiligheid en bescherming van persoonsgegevens (BIO, AVG, ENSIA).
3. Het vormgeven van een geautomatiseerde omgeving die voldoet aan de eisen van deze tijd, passend bij een gemeente van onze omvang met aandacht voor continuïteit en duurzaamheid;
4. Implementeren van IT oplossingen voor een stabiele en veilige IT infrastructuur;
5. Meer aandacht voor samenwerking met andere gemeenten en instellingen op het terrein van Informatie Management, informatieveiligheid en privacy.

Ontwikkeling Informatiebeheer/informatiemanagement:

- Doorontwikkeling JOIN (zaaksysteem) : implementatie tools om interne -en klantprocessen te verdere digitalisering en te automatiseren
- Implementatie Wet Open Overheid (WOO):
De Wet Open Overheid (WOO) is in 2022 in werking getreden. Dit vraagt om een wijziging in ons informatiebeheer. Een groot aantal informatie categorieën moeten actief openbaar beschikbaar zijn. Onder andere wet & regelgeving, raadstukken, bestuurstukken, onderzoeken en beschikkingen. Dit in tegenstelling tot de WOB (reactief na verzoek).

De WOO vraagt om het nog verder op orde brengen van onze informatiehuishouding. Er is vanuit het Rijk budget beschikbaar om de WOO te implementeren. Hiervoor kan bijvoorbeeld een WOO projectleider voor de implementatie in de organisatie aangesteld worden en een contactfunctionaris (verplicht) voor de borging. Voor de maskering van privacy gevoelige gegevens wordt een anonimiseringsstool aangeschaft.

- Opzet en inrichting Informatiehuis (bestuursopdracht) :
Het informatiehuis bevat alle relevante data waar we als gemeente over beschikken. Een goede ontsluiting en juiste combinatie van deze data wordt gebruikt ter ondersteuning van beleidskeuzes en uitvoering van projecten. De opzet en inrichting van informatie gestuurd en data gestuurd werken is specialistenwerk. De juiste projectleider helpt de organisatie met de opstartfase en helpt de organisatie verder op weg.

Data gestuurd en informatie gestuurd werken kost tijd. In de periode van 2023-2024 wordt data gestuurd en informatie gestuurd werken steeds verder uitgebreid. De continuering en uitbreiding valt onder de taak van Informatiemanagement (waar nodig ondersteund door externe expertise).

Financiën

De kosten van onze informatievoorziening en automatisering, exclusief de personeelslasten en doodberekeningen, ontwikkelen zich de komende jaren als volgt:

Kosten I&A-budget	Werkelijk 2021	Actueel 2022	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
<u>Kosten I&A-budget</u>						
Kapitaallasten	€ 65.700	€ 74.361	€ 108.510	€ 58.535	€ 58.475	€ 58.418
Onderhoud, hard- en software	€ 707.865	€ 641.242	€ 1.115.587	€ 1.130.246	€ 1.145.834	€ 1.158.019
Ondersteuning en consultancy	€ 48.577	€ 114.784	€ 117.523	€ 120.321	€ 123.297	€ 125.623
Huur data- en spraaklijnen	€ 80.747	€ 57.320	€ 58.688	€ 60.086	€ 61.572	€ 62.734
Veiligheidsbeleid	€ 16.178	€ 70.133	€ 30.852	€ 31.586	€ 32.368	€ 32.979
Beheer en bewaring archief	€ 67.034	€ 83.350	€ 85.339	€ 87.371	€ 89.532	€ 91.221
Digitale dienstverlening	€ 0	€ 13.949	€ 14.281	€ 14.621	€ 14.983	€ 15.266
Huur en lease	€ 43.772	€ 84.810	€ 86.833	€ 88.901	€ 91.100	€ 92.818
Overige kosten	€ 28.118	€ 41.589	€ 42.572	€ 43.578	€ 44.645	€ 45.462
Ontvangsten	-€ 538	-€ 4.472	-€ 4.579	-€ 4.688	-€ 4.804	-€ 4.895
Saldo I&A-budget	€ 1.057.453	€ 1.177.066	€ 1.655.606	€ 1.630.557	€ 1.657.002	€ 1.677.645

Risico's

Het ICT verbeterplan (roadmap). De vernieuwing van de ICT omgeving wordt uitgewerkt in het ICT verbeterplan (roadmap). Op de inhoud van deze roadmap vindt een second opinion plaats.

Bevindingen uit deze second opinion zijn bepalend voor de snelheid waarmee met de uitvoering van de roadmap gestart kan worden.

Daarnaast is het aan uw raad en het college of we met de roadmap kunnen starten.

Vindt er vertraging op de uitrol van van de roadmap plaats dan is er een serieus risico op de continuïteit van de ICT omgeving. Hard en software is aan vervanging toe. Nog langer wachten betekent de kans op uitval en op veiligheidsrisico's.

PLANNING & CONTROL

Algemeen

De planning en control cyclus is één van de belangrijkste processen in onze gemeente omdat alle beleidsthema's in de P & C cyclus zijn opgenomen. Naast beleidsthema's wordt inzicht gegeven in de financiële huishouding van onze gemeente.

In samenspraak met het college van burgemeester en wethouders en uw raad is afgesproken, dat er in de komende jaren meer gestuurd zal worden op "maatschappelijke effecten".

De vraag die hier aan vooraf gaat is "Waar willen wij als gemeente over een aantal jaren staan"

In aanloop naar het begrotingsjaar 2023 en volgend jaar is er een aanvang gemaakt met het invulling geven aan deze vraag en wat daarvoor zou moeten gebeuren.

Dit is een proces dat niet in enkele weken/maanden is beslecht maar dat een geleidelijke ingroei kent.

Vooralsnog is de begroting 2023 op het huidige format gebaseerd maar de eerste contouren van een andere invulling van de P&C documenten zal met ingang van het jaar 2024 zichtbaar zijn.

De juridische control (kwaliteit regelgeving (verordeningen en beleidsregels), overeenkomsten, toetsing, klacht- en bezwaarafhandeling), financiële control (kwaliteit financiële informatie (onder meer meerjarenplanning), budgetbeheer, begrotingsdiscipline, rechtmatigheid, debiteurenbeheer) en projectcontrol blijven activiteiten waarin constant wordt geïnvesteerd.

Ontwikkelingen en risico's

Voor 2023 staat er een update van het financiële systeem op stapel dat naar verwachting een Cloud-toepassing zal worden.

Daarnaast zullen wij in de loop van 2023 het "online" begroten en verantwoorden verder inventariseren en waar mogelijk implementeren.

Op het gebied van planning en control is geen sprake van bijzondere risico's.

COMMUNICATIE

Algemeen

Wat we willen bereiken met onze externe en interne communicatie hebben wij gebundeld in het visiedocument 'vooruit met communicatie'. Wij houden rekening met laaggeletterdheid in onze gemeente. We schrijven heldere, begrijpelijke brieven en e-mails.

Digitale communicatie en dienstverlening naar burgers, bedrijven en instellingen is continu in ontwikkeling. Toegankelijkheid van onze communicatiemiddelen (ook van de website) is van groot belang en heeft blijvende aandacht nodig.

Wij maken actief gebruik van social media.

Ontwikkelingen en risico's

Met het toenemen van wet- en regelgeving ontstaan ook op het terrein van communicatie risico's, waar die voorheen nog niet (of veel minder) bestonden. Die wet- en regelgeving is namelijk niet geheel vrijblijvend. Bijvoorbeeld de bestuurlijke verantwoordelijkheid om de website toegankelijk te maken voor alle inwoners.

Vanaf 1 december 2022 treedt de wet Single Digital Gateway in werking.

Deze wet houdt onder andere in dat overheidsorganisaties online informatie moeten verstrekken (link naar andere website) over diensten die relevant zijn bij grensoverschrijdende activiteiten. Daarnaast moeten overheidsorganisaties relevante procedures voor grensoverschrijdende gebruikers digitaal toegankelijk maken.

FACILITAIRE ONDERSTEUNING

Algemeen

Facilitaire zaken beslaat de huisvesting, advisering van inkoop huishoudelijke zaken.

Ontwikkelingen

Ontwikkelingen met facilitaire gevolgen zijn:

- Het nieuwe werken, mede in relatie tot ARBO en de ontwikkeling van een regiegemeente;
- Strenger wordende eisen aan interne veiligheid en aan de informatieveiligheid;
- Eisen met betrekking tot duurzaamheid en milieubewustzijn.
- Aanpassingen i.v.m. ziekte en preventie zoals corona maatregelen (ARBO) .

Risico's

Op het gebied van facilitaire zaken zijn de volgende risico's te verwachten:

- Toenemende eisen aan de interne veiligheid;
- Toenemende eisen aan de informatie veiligheid;
- Hoge kosten digitale abonnementen.

Financiën

De kosten van facilitaire ondersteuning, ontwikkelen zich de komende jaren als volgt:

Facilitaire kosten	Werkelijk 2021	Actueel 2022	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
<u>Kosten huisvesting</u>						
Gemeentehuis	€ 360.161	€ 428.447	€ 407.892	€ 429.182	€ 456.556	€ 436.835
Gemeentewerf	€ 85.138	€ 110.623	€ 119.751	€ 118.072	€ 132.707	€ 122.106
Dienstencentrum Welzijn en zorg	€ 22.295	€ 39.365	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Totale kosten huisvesting	€ 467.594	€ 578.435	€ 527.643	€ 547.254	€ 589.263	€ 558.941
<u>Facilitaire kosten</u>						
Frankeer, abonnementen en drukwerk kosten	€ 85.868	€ 91.021	€ 93.192	€ 95.411	€ 97.770	€ 99.614
Overige kosten	€ 111.852	€ 128.037	€ 113.378	€ 127.005	€ 140.453	€ 126.812
Totale kosten huisvesting	€ 197.720	€ 219.058	€ 206.570	€ 222.416	€ 238.223	€ 226.426
Saldo facilitaire kosten	€ 665.314	€ 797.493	€ 734.213	€ 769.670	€ 827.486	€ 785.367

GRIFFIE

Algemeen

De griffier verricht haar werkzaamheden onder verantwoordelijkheid van uw gemeenteraad. Daarmee is de griffier op dit moment de enige medewerker die niet onder de bevoegdheid van ons college valt. De griffier legt alleen verantwoording af aan uw raad. Vanuit de ambtelijke organisatie wordt de griffier ondersteund voor inhoudelijke, secretariële, administratieve en logistieke zaken.

De griffie heeft drie kerntaken:

- Adviserende taak gericht op de ondersteuning van uw raad en individuele raadsleden bij de uitoefening van de taken en bevoegdheden en de positionering van uw raad;
- Logistieke en secretariële ondersteuning bij vergaderingen en overige werkzaamheden van uw raad;
- Afstemmende en coördinerende taken.

Naast reguliere werkzaamheden kent de griffie ad hoc werkzaamheden. Deze vallen onder de procesmatige ondersteuning en advisering van uw raad. Het gaat dan bijvoorbeeld over werkprocedures, positionering, ontwikkeling, participatie, enz. Wij doen deze werkzaamheden op uw verzoek of op eigen initiatief. Deze werkzaamheden staan, voor zover voorzien, beschreven in een Werkplan Griffie.

Financiën

Als raad beschikt u voor 2023 over een budget van € 8.600. Dit is een bedrag voor trainingen, inhuur advies derden, de raadsexcursie, ontwikkeling instrumenten en raadsactiviteiten. Daarnaast is er een bedrag van € 9.800 (structureel) beschikbaar voor het organiseren van een Kindergemeenteraad.

Ontwikkelingen en risico's

In 2020 heeft uw raad een Notitie Burgerparticipatie aangenomen. Deze moet invulling gaan krijgen. Duidelijk moet worden wat de rol en betrokkenheid van de raad is bij Burgerparticipatie en eventueel bij het Right tot Challenge.

In 2022 is na twee corona-jaren weer een Kindergemeenteraad georganiseerd. Dit is de laatste keer dat dit in samenwerking met ProDemos is gedaan. In 2023 moet gekeken worden naar een nieuwe invulling/organisatie van de Kindergemeenteraad.

Vanaf eind 2020 moet raadsinformatie voldoen aan de toegankelijkheidsrichtlijnen voor overheidsinstanties (waaronder ondertiteling van raadsvergaderingen en RTG's). Hiervoor moeten we ook in 2023 nog de nodige werkzaamheden uitvoeren; zo dienen bijvoorbeeld de (live) uitzendingen ondertiteld te worden.

Wij gaan verder met de doorontwikkeling van de koppeling van ons zaak- en archiefsysteem met ons raadsinformatiesysteem, dit om zo efficiënt mogelijk te werken.

REKENKAMERCOMMISSIE

Algemeen

Er is formeel een rekenkamercommissie bestaande uit een externe voorzitter en vier raadsleden. Deze rekenkamercommissie is één van de instrumenten van uw raad om uw controlerende taak te kunnen uitvoeren. De rekenkamercommissie kan onderzoeken of het gemeentelijk beleid goed is uitgevoerd en het gewenste effect heeft gehad. Zijn de beoogde doelen bereikt? Ook kijkt zij of het gemeentelijke geld hiervoor goed is besteed. Daarom is het belangrijk dat er een goede afstemming is tussen uw raad en de rekenkamercommissie over gewenste onderzoeken. De griffie ondersteunt de rekenkamercommissie in haar werkzaamheden.

Op dit moment heeft de rekenkamercommissie geen externe voorzitter en zijn er geen lopende onderzoeken. Daarnaast is er één vacature voor een (raads)lid rekenkamercommissie.

Financiën

Voor de rekenkamercommissie is een eenmalig budget beschikbaar gesteld van € 20.000. Het in enig jaar niet bestede budget van de rekencommissie blijft, tot u anders besluit, bestemd voor de rekenkamercommissie. Op dit moment is dit volledige bedrag nog beschikbaar.

Ontwikkelingen en risico's

Op dit moment wordt de Wet versterking decentrale rekenkamers in de Eerste Kamer behandeld. In het voorstel worden gemeenten en provincies verplicht een rekenkamer in te stellen. De rekenkamerfunctie wordt afgeschaft. Raadsleden kunnen dan geen lid meer zijn van de rekenkamerfunctie. Daarnaast worden enkele onderzoeksbevoegdheden van de rekenkamers uitgebreid. Mocht deze wet aangenomen worden, dan zal bekeken worden hoe aan de nieuwe regels te voldoen. Binnen de regio Rivierenland zijn enkele initiatieven gestart om te onderzoeken of een gezamenlijke rekenkamer ingesteld kan worden.

PARAGRAAF VERBONDEN PARTIJEN

ALGEMEEN

De paragraaf betreffende de verbonden partijen bevat ten minste (BBV, artikel 15):

- a De visie op, en de beleidsvoornemens omtrent verbonden partijen;
- b De lijst van verbonden partijen, die wordt onderverdeeld in:
 - 1 gemeenschappelijke regelingen;
 - 2 vennootschappen en coöperaties;
 - 3 stichtingen en verenigingen;
 - 4 overige verbonden partijen.
- c De lijst van verbonden partijen.

In de lijst van verbonden partijen wordt ten minste de volgende informatie opgenomen:

- a De wijze waarop de gemeente een belang heeft in de verbonden partij en het openbaar belang dat ermee gediend wordt;
- b Het belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft aan het begin en de verwachte omvang aan het einde van het begrotingsjaar;
- c De verwachte omvang van het eigen vermogen en het vreemd vermogen van de verbonden partij aan het begin en aan het einde van het begrotingsjaar;
- d De verwachte omvang van het financiële resultaat van de verbonden partij in het begrotingsjaar;
- e De eventuele risico's van een verbonden partij waar geen maatregelen voor getroffen zijn door de gemeenten en die van materiële betekenis kunnen zijn op de financiële positie van de gemeente.

Inleiding

Verbonden partijen zijn organisaties waaraan de gemeente zich bestuurlijk en financieel verbindt. Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV, artikel 1) geeft als definitie: "een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de provincie onderscheidenlijk gemeente een bestuurlijk en een financieel belang heeft". Onder bestuurlijk belang wordt verstaan een zetel in het bestuur van een participatie of het hebben van stemrecht. Van financieel belang is sprake wanneer wij middelen ter beschikking stellen en die verloren gaan in geval van faillissement van de verbonden partij en/of als financiële problemen bij de verbonden partij op ons verhaald kunnen worden.

In deze paragraaf gaan wij in op de belangen die met de diverse verbonden partijen zijn gediend en de relatie met onze gemeentelijke doelstellingen.

Via deze paragraaf informeren we u op hoofdlijnen over de relatie tussen 'verbonden partijen' en het 'publieke belang' dat wordt gediend.

Visie op de beleidsvoornemens omtrent verbonden partijen

Het inzichtelijk maken van de verbonden partijen is om twee redenen van belang. De eerste reden is dat verbonden partijen vaak beleid uitvoeren dat de gemeente in principe ook zelf kan blijven doen. De gemeente geeft een mandaat aan de verbonden partij. De tweede reden betreft de kosten, het budgettaire beslag en de financiële risico's, die de gemeente met de verbonden partijen kan lopen en de daaruit voortvloeiende budgettaire gevolgen.

Het aangaan van banden met verbonden partijen komt altijd voort uit het publieke belang. In het algemeen geldt dat voor een gemeenschappelijke regeling wordt gekozen indien de gemeente dit beleid niet alleen of niet doeltreffend kan uitvoeren. De gemeenschappelijke regelingen voeren beleid en beheer op verschillende terreinen uit voor de gemeente.

Onderverdeling verbonden partijen

Gemeente West Maas en Waal heeft een verbintenis met onderstaande partijen. Van de gemeenschappelijke regelingen wordt nader uitgewerkt welk doel we nastreven met de verbintenis, hoe de financiële situatie is en welke risico's benoemd kunnen worden.

Onderverdeling	Naam verbonden partij
<i>Gemeenschappelijke regeling</i>	Afvalverwijdering Rivierenland (AVRI) Belastingsamenwerking Rivierenland (BSR) Gezondheidsdienst Gelderland Zuid (GGD) Omgevingsdienst Rivierenland (ODR) Regio Rivierenland Uitvoeringsorganisatie Breedbandnetwerk Rivierenland (UBR) Veiligheidsregio Gelderland-Zuid (VRGZ) Werkzaam Rivierenland
<i>Vennootschappen en coöperaties</i>	Vitens
<i>Stichtingen en verenigingen</i>	Geen verbintenissen
<i>Overige verbonden partijen</i>	Geen verbintenissen

Gemeentelijke kaders

Beleidsstuk	Jaar
GR Afvalverwijdering Rivierenland (AVRI)	2019
GR Belastingsamenwerking Rivierenland	2019
GR Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst Gelderland-Zuid	2020
GR Omgevingsdienst Rivierenland	2019
GR Regio Rivierenland	2019
GR Uitvoeringsorganisatie Breedbandnetwerk Rivierenland	2019
GR Hulpverlening en Veiligheid Gelderland Zuid	2011
GR Werkzaam Rivierenland	2019

Met betrekking tot gemeenschappelijke regelingen in de regio Nijmegen hebben wij afspraken gemaakt over de uitgangspunten voor het opstellen van de begroting en de jaarrekening. In deze begrotingsrichtlijnen Regio Nijmegen (BRN) wordt een aantal essentiële uitgangspunten gegeven. Deze uitgangspunten zijn:

- Uitgangspunten voor opstelling van de begroting;
 - Indexering van de gemeentelijke bijdrage;
 - Overige uitgangspunten.
- Uitgangspunten voor opstelling jaarrekening;
 - Resultaatbestemming;
 - Door gemeenten terug te vorderen BTW op grond van het BTW Compensatie Fonds (BCF).
- Planning besluitvorming voor de regio.

De opgenomen kaders in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) voor de begroting en jaarrekening zijn vanzelfsprekend van toepassing voor de GR.

Ontwikkelingen

Er zijn geen bijzondere externe ontwikkelingen.

OVERZICHT VERBONDEN PARTIJEN

Afvalverwijdering Rivierenland (AVRI)

Juridische vorm	Gemeenschappelijk Regeling		
Vestigingsplaats	Geldermalsen		
Omschrijving	Avri verzorgt de inzameling en verwerking van huishoudelijk afval en grondstoffen, ontwikkelt het gemeentelijke afvalstoffenbeleid, handhaaft de afvalstoffenverordening en verzorgt de voorlichting over afval.		
Doel	Samen werken aan een schoon Rivierenland		
Participanten	Buren, Culemborg, Maasdriel, Neder-Betuwe, Tiel, West Maas en Waal, West-Betuwe en Zaltbommel.		
Bestuurlijk belang	Het algemeen bestuur telt acht leden (en plaatsvervangende leden) en is samengesteld uit vertegenwoordigers van de colleges van burgemeester en wethouders van de deelnemende gemeenten. De bevoegdheden van het algemeen bestuur zijn gelijk aan die van de gemeenteraad met als uitzondering dat de verhoudingen bij de gemeenschappelijke regelingen niet volledig zijn gedualiseerd.		
Bijdrage 2023	€ 0 AVRI opereert kostendekkend.	Bijdrage 2024	€ 0 AVRI opereert kostendekkend.
Bijdrage 2025	€ 0 AVRI opereert kostendekkend.	Bijdrage 2026	€ 0 AVRI opereert kostendekkend.
Eigen vermogen per 1-1	€ 1.547.000	Eigen vermogen per 31-12	€ 1.315.000
Vreemd vermogen per 1-1	€ 44.395.000	Vreemd vermogen per 31-12	€ 41.022.000
Resultaat begroting	€ 0		
Relatie met programma	Fysieke leefomgeving		
Beleidsvoornemens	Eind 2022/begin 2023 zal uw raad worden voorgesteld om uiterlijk met ingang van 2024 te starten met de gescheiden inzameling van lui- en incontinentieafval. Vier van de acht Avri-gemeenten zijn hier inmiddels mee gestart en in het najaar van 2022 zal de evaluatie bij deze gemeenten beschikbaar komen; deze zullen worden meegenomen in het raadsvoorstel. Verder zullen we in het najaar van 2022 een zwerfafvalplan voor 2023 en verder aan uw raad voorleggen ter besluitvorming.		
Risico's en getroffen maatregelen	De lopende processen ten aanzien van het toekomstbestendig maken van de milieustraten kunnen van invloed zijn op de begroting. Marktontwikkelingen kunnen een forse impact hebben op de kosten en de opbrengsten van Avri, zoals bijvoorbeeld de enorme stijging van brandstoffen en energieprijzen maar ook de verwachte sterke stijging in de kosten voor de verwerking van restafval. Gezien de grote mate van onvoorspelbaarheid van dergelijke kosten (en opbrengsten) en de directe invloed die dat heeft op de resultaten van Avri worden de marktontwikkelingen nauwgezet gemonitord. Middels contractvorming, slimme samenwerking en het opbouwen van een egalisatiebuffer (middels de voorziening basispakket) wordt geprobeerd deze afhankelijkheid van marktontwikkelingen zoveel mogelijk te verkleinen.		

Belasting Samenwerking Rivierenland (BSR)

Juridische vorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Tiel
Omschrijving	Samenwerkingsverband op het gebied van belastingen.
Doel	Uitvoering gemeentelijke belastingtaken, met uitzondering van het beleid.

Participanten	De gemeenten Culemborg, IJsselstein, Maasdriel, Montfoort, Tiel, West Maas en Waal, West Betuwe en Wijk bij Duurstede, het Waterschap Rivierenland en de AVRI.		
Bestuurlijk belang	Het algemeen bestuur bestaat uit zoveel leden als er deelnemers zijn, waarbij het Waterschap twee leden benoemd. Uit het AB wordt een dagelijks bestuur van drie leden gekozen. Dit bestaat uit een voorzitter en twee leden. In het DB zit minimaal één lid namens het Waterschap.		
Bijdrage 2023	€ 308.000	Bijdrage 2024	€ 309.000
Bijdrage 2025	€ 310.000	Bijdrage 2026	€ 315.000
Eigen vermogen per 1-1	€ 214.000	Eigen vermogen per 31-12	€ 139.000
Vreemd vermogen per 1-1	€ 7.712.000	Vreemd vermogen per 31-12	€ 7.399.000
Resultaat begroting	€ 0		
Relatie met programma	Algemene dekkingsmiddelen.		
Beleidsvoornemens	<p>Programma Heffen:1. Focus op samenwerking in de keten.2. Uitvoeren verdere uniformering/harmonisatie en standaardisering.3. Aansluiten op (nieuwe) basisregistraties.4. Aansluiten op berichtenverkeer i.c.m. terugmeldvoorzieningen.5. Borgen, controleren en analyseren van data en werkprocessen.</p> <p>programma Innen:1. Borgen, controleren en analyseren van data en werkprocessen.2. Toepassen van proactieve, klantgerichte en sociale invordering.3. Belastingjaar 2019 volledig afronden.4. Optimaliseren klantreis, vragen zien te voorkomen, inzetten op selfservice.5. Toewerken naar flexibel inzetbare medewerkers.6. Inbedden van generieke processen, waardoor meer efficiency wordt bereikt.</p> <p>programma Waarderen:1. Ontwikkelen beheersmaatregelen gericht op beoordeling "goed" van Waarderingskamer.2. Doorontwikkelen direct burgercontact. 3. Procesoptimalisatie BAG-WOZ lijn.</p> <p>programma Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG)1. Optimaal integreren BAG- en WOZ processen.2. Borgen, controleren en analyseren van data en werkprocessen.3. Uitvoering BAG.</p> <p>programma Overhead:1. Bijdragen aan speerpunten/ontwikkeling van overige programma's o.b.v. visie 2022-2026.</p>		
Risico's en getroffen maatregelen	<p>Risico: Beperking vervolgingskosten.Maatregel: Adequaat starten en opvolgen van invorderingsproces en nauwgezette monitoring.</p> <p>Risico: Datalekken.Maatregel: Nauwgezet registreren, monitoren en bewaken waarbij de mate van inbreuk op persoonsgegevens of kans daarop leidend is.</p> <p>Risico: Ziekteverzuim.Maatregel: Actieve begeleiding, vergroten mobiliteit en vitaliteit medewerkers.</p> <p>Risico: Herziening belastingstelsel waterschappen.Maatregel: Ontwikkelingen volgen en actief betrokken blijven, via Unie van Waterschappen en Landelijke Vereniging Lokale Belastingen.</p> <p>Risico: Rechtmatigheidsverantwoording.Maatregel: Gevolgen zijn onderzocht en plan van aanpak is gereed. Aandacht voor extra activiteiten.</p> <p>Risico: Krapte op arbeidsmarkt.Maatregel: Samenwerking zoeken in de regio om uitstroom van kennis door pensionering te beperken.</p> <p>Risico: WOZ-bezwaren.Maatregel: Taxatie werkzaamheden uitbesteden aan gespecialiseerd bureau.</p> <p>Risico: Basisregistraties en Landelijke voorzieningen.Maatregel: Monitoren oplossingen in software.</p> <p>Risico: Schaarste grondstoffen/prijsstijgingen.Maatregel: Intensiveren overleg met leveranciers.</p> <p>Risico: Onvoorspelbaarheid omgeving.Maatregel: BSR dient mee te bewegen met de ontwikkeling in de markt.</p>		

GGD Gelderland-Zuid

Juridische vorm	Gemeenschappelijke regeling		
Vestigingsplaats	Nijmegen		
Omschrijving	De GGD Gelderland-Zuid is - na de fusie van GGD Regio Nijmegen en GGD Rivierenland - vanaf 1 juli 2013 de uitvoeringsorganisatie van de gemeentelijke taken die voor een belangrijk deel zijn vastgelegd in de Wet Publieke Gezondheid (WPG). De taken die de GGD uitvoert dragen bij tot de bescherming en de bevordering van de gezondheid van onze inwoners.		
Doel	Doelstelling van de GGD is de uitvoering geven aan de wettelijke taken op het terrein van de (preventievoorlichting over de) openbare volksgezondheid. De belangrijkste taken die worden uitgevoerd zijn vroeg signalering van lichamelijke en geestelijke stoornissen en psychosociale problemen, voornamelijk door uitvoering van jeugdgezondheidszorg, en het opsporen en bestrijden van bronnen van infectieziekten. Het gaat ook om een goede toegankelijkheid en spreiding van gezondheidszorgvoorzieningen.		
Participanten	Gemeenten Berg en Dal, Beuningen, Buren, Culemborg, Druten, Heumen, Maasdriel, Neder-Betuwe, Nijmegen, Tiel, West Maas en Waal, West Betuwe, Wijchen en Zaltbommel.		
Bestuurlijk belang	Het algemeen bestuur en het dagelijks bestuur bestaan uit portefeuillehouders van de deelnemende gemeenten. De stemverhouding in het algemeen bestuur is gebaseerd op 1 stem per 20.000 inwoners of minder.		
Bijdrage 2023	€ 991.385	Bijdrage 2024	€ 991.385
Bijdrage 2025	€ 991.385	Bijdrage 2026	€ 991.385
Eigen vermogen per 1-1	€ 2.023.000	Eigen vermogen per 31-12	€ 1.542.000
Vreemd vermogen per 1-1	€ 21.471.000	Vreemd vermogen per 31-12	€ 23.216.000
Resultaat begroting	€ 149.000		
Relatie met programma	Maatschappelijke zaken		
Beleidsvoornemens	1. Informatiegestuurde aanpak van maatschappelijke opgaven.2. Adviseren over preventie en verbinden van collectieve preventie met persoonsgerichte zorg.3. Investeren in de verbinding tussen zorg en veiligheid.4. Gezondheidsbescherming in het sociale en fysieke domein.		
Risico's en getroffen maatregelen	1. Aanbestedingswetgeving. Omvang van uit te zetten opdrachten op voorhand moeilijk in te schatten waardoor toepassing van aanbestedingsregels een risico kan vormen.2. Onduidelijkheid toekomstscenario gezins- en jeugdbescherming.3. Bij bijzondere zorg is een toename van meldingen, daarnaast is er zorg over kwaliteit van dossiervorming.4. Toenemend ziekteverzuim als gevolg van coronavirus.5. Krapte op de arbeidsmarkt in de zorgsector, met als gevolg dat er niet geleverd kan worden.		

Omgevingsdienst Rivierenland (ODR)

Juridische vorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Tiel
Omschrijving	De Omgevingsdienst voert taken op het gebied van bouwen, milieu, handhaving en toezicht voor de deelnemende gemeenten en Provincie uit. Wij hebben met ingang van 1 april 2013 onze taken op het gebied van vergunningverlening en handhaving ondergebracht bij de Omgevingsdienst Rivierenland. Onze gemeente is WABO-breed overgegaan, dus zowel de milieutaken als de bouwzaken zijn overgegaan.

Doel	Door de bundeling en schaalvergroting wordt de basis gelegd voor een kwalitatief betere dienstverlening aan de burgers. Door een bundeling van formatie wordt een schaal gecreëerd die beter in staat is om versnippering en gaten in de capaciteit op te vangen, dus minder kwetsbaarheid. De ODR zal door haar omvang beter kunnen inspelen op komende wettelijke- en kwaliteitscriteria.		
Participanten	Gemeente Buren, Culemborg, Maasdriel, Neder Betuwe, Tiel, West Maas en Waal, West Betuwe en Zaltbommel en provincie Gelderland.		
Bestuurlijk belang	Omgevingsdienst Rivierenland wordt bestuurd door een algemeen bestuur en een dagelijks bestuur. Het algemeen bestuur bestaat uit één lid per deelnemende gemeente.		
Bijdrage 2023	€ 2.308.699	Bijdrage 2024	€ 2.308.699
Bijdrage 2025	€ 2.308.699	Bijdrage 2026	€ 2.308.699
Eigen vermogen per 1-1	€ 1.163.654	Eigen vermogen per 31-12	€ 1.135.029
Vreemd vermogen per 1-1	€ 5.342.882	Vreemd vermogen per 31-12	€ 5.158.212

Resultaat begroting € 407.881

Relatie met programma Er is vooral een relatie met Programma 1 - Wonen, Werken en Recreëren en met programma 3 - Fysieke leefomgeving.

Beleidsvoornemens Invoering Omgevingswet en Wet kwaliteitsborging voor het bouwen. Uitvoeren van bodemtaken die overkomen van de Provincie.

Risico's en getroffen maatregelen Tekort gekwalificeerd personeel: er is nog steeds een tekort aan gekwalificeerd personeel. Inhuurkrachten zijn duurder dan eigen personeel en daardoor is er sprake van een financieel risico. Tariefstijging inhuurkrachten: door de krapte op de arbeidsmarkt stijgen de kosten van inhuur krachten en tijdelijke medewerkers bovengemiddeld hard.

Regio Rivierenland

Juridische vorm Gemeenschappelijke regeling

Vestigingsplaats Tiel

Omschrijving Regio Rivierenland is het samenwerkingsverband van 8 (na herindeling Geldermalsen, Neerijnen en Lingewaard) gemeenten in de Tielerwaard, de Culemborgerwaard, de Betuwe, de Bommelerwaard en het westen van het Land van Maas en Waal.

Doel Regio Rivierenland ondersteunt de samenwerking van deze gemeenten. Met een werkgebied met bijna 250.000 inwoners is door schaalvoordelen veel efficiencywinst en voordeel te halen. Regio Rivierenland is het overheidsonderdeel van Fruitdelta Rivierenland, een overkoepelende samenwerking tussen overheid, ondernemers, onderwijs, onderzoek en ondernemende inwoners in het rivierengebied. Fruitdelta Rivierenland heeft als doel om de door de gemeenten geformuleerde economische speerpunten "Agribusiness", "Economie en Logistiek" en "Recreatie en Toerisme" te stimuleren en te versterken.

Participanten Gemeente Buren, Culemborg, Maasdriel, Neder-Betuwe, Tiel, West Betuwe, West Maas en Waal en Zaltbommel.

Bestuurlijk belang Het Openbaar Lichaam Regio Rivierenland heeft een Algemeen Bestuur. Het Algemeen Bestuur bestaat uit 8 leden. Dit zijn bestuurders van de aangesloten gemeenten.

Bijdrage 2023	€ 179.708	Bijdrage 2024	€ 179.708
Bijdrage 2025	€ 179.708	Bijdrage 2026	€ 179.908
Eigen vermogen per 1-1	€ 2.502.000	Eigen vermogen per 31-12	€ 2.317.000

Vreemd vermogen per 1-1 € 7.764.000

Vreemd vermogen per 31-12 € 4.085.000

Resultaat begroting	€ 83.000
Relatie met programma	Alle gemeentelijke programma's.
Beleidsvoornemens	Uitvoering wordt gegeven aan het Regionaal Stimulerings Fonds en het Regionaal Ambitiedocument met het bijbehorende uitvoeringsprogramma. Daarnaast wordt regionaal samengewerkt binnen de thema's wonen, mobiliteit en duurzaamheid. Bij de (door)ontwikkeling van de gebiedsagenda zal de raad actief betrokken worden.
Risico's en getroffen maatregelen	Als gevolg van de enorm toegenomen werkvoorraad en werkdruk zien we een jaarlijkse groei in het verlofsaldo bij medewerkers. De lasten daarvan worden gerealiseerd op het moment dat het verlof wordt opgenomen of uitbetaald. Voor de latente verlofverplichtingen is geen budget in de begroting opgenomen en daarmee vormt de verplichting voor verlofdagen een belangrijke financiële risicopost.

Uitvoeringsorganisatie Breedbandnetwerk Rivierenland (UBR)

Juridische vorm	Gemeenschappelijke regeling		
Vestigingsplaats	Tiel		
Omschrijving	Deze regeling is getroffen teneinde de aanleg en het beheer van een breedbandnetwerk door de gemeenten in gezamenlijkheid te realiseren. Het breedbandnetwerk staat open voor alle private aanbieders om diensten zoals internettoegang, televisie, telefonie, zorg en onderwijs op afstand aan te bieden aan onze inwoners.		
Doel	In gezamenlijkheid realiseren en onderhouden van een regionaal breedbandnetwerk		
Participanten	Gemeente Culemborg, Maasdriel, Neder-Betuwe, Tiel, West Maas en Waal, West-Betuwe en Zaltbommel.		
Bestuurlijk belang	Het algemeen bestuur telt zeven leden (en plaatsvervangende leden) en is samengesteld uit vertegenwoordigers van de colleges van burgemeester en wethouders van de deelnemende gemeenten.		
Bijdrage 2023	€ 0	Bijdrage 2024	€ 0
Bijdrage 2025	€ 0	Bijdrage 2026	€ 0
Eigen vermogen per 1-1	€ 471.000	Eigen vermogen per 31-12	€ 493.000
Vreemd vermogen per 1-1	€ 36.548.000	Vreemd vermogen per 31-12	€ 35.938.000

Resultaat begroting	€ 156.102
Relatie met programma	Fysieke leefomgeving
Beleidsvoornemens	Binnen afzienbare tijd adressen in de buitengebieden van de deelnemende gemeenten in regio Rivierenland aansluiten op het glasvezelnetwerk.
Risico's en getroffen maatregelen	Vertraging in de aanleg kan financiële risico's opleveren, echter zijn de financiële risico's beperkt. De gezamenlijke gemeenten staan borg voor eventuele exploitatietekorten (voor onze gemeente gaat het om een maximumbedrag van € 5,4 mln.).

Veiligheidsregio Gelderland-Zuid (VRGZ)

Juridische vorm	Gemeenschappelijke regeling		
Vestigingsplaats	Nijmegen		
Omschrijving	De gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Gelderland-Zuid (1 januari 2011) is een voortzetting van de gemeenschappelijke regeling Hulpverlening en Veiligheid (1 januari 2004) en bestaat uit de Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de regio (GHOR), de regionale ambulancevoorziening (RAV), brandweer Gelderland-Zuid, de gemeenschappelijke meldkamer (GMK), het veiligheidsbureau, P&O en Financiën, facilitaire zaken en ICT en een aantal staffuncties. Het samenwerkingsverband behartigt de belangen van de deelnemende gemeenten op het gebied van hulpverlening en veiligheid door te zorgen voor:1. brandweertzorg2. vervoer zieken en slachtoffers3. hulpverlening bij rampen4. fysieke veiligheid5. advisering hulpverlening en veiligheid		
Doel	Doel van de GR is het in onze regio organiseren van geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen (GHOR), de brandweer en rampenbestrijding, de ambulancevoorziening (RAV) en de meldkamer. Met de gemeenschappelijke regeling willen wij als deelnemende gemeenten in Gelderland-Zuid de samenwerking van de hulpverleningsdiensten op een meer eenduidige wijze laten plaatsvinden. De veiligheid in onze gemeente is voor wat betreft het voorkomen en bestrijden van incidenten, rampen en zware ongevallen mede afhankelijk van de kwaliteit van de door de gemeenschappelijke regeling uit te voeren wettelijke taken.		
Participanten	Gemeente Berg en Dal, Beuningen, Buren, Culemborg, Druten, Heumen, Maasdriel, Neder-Betuwe, Nijmegen, Tiel, West Betuwe, West Maas en Waal, Wijchen en Zaltbommel		
Bestuurlijk belang	Het Algemeen Bestuur (AB) bestaat uit de burgemeesters van de deelnemende gemeenten.		
Bijdrage 2023	€ 1.524.310	Bijdrage 2024	€ 1.549.004
Bijdrage 2025	€ 1.549.004	Bijdrage 2026	€ 1.549.004
Eigen vermogen per 1-1	€ 5.684.000	Eigen vermogen per 31-12	€ 4.351.000
Vreemd vermogen per 1-1	€ 72.391.000	Vreemd vermogen per 31-12	€ 78.527.000
Resultaat begroting	€ 1.789.000		
Relatie met programma	Burger, bestuur en veiligheid		
Beleidsvoornemens	2022-2024:1. Versterking en bestendiging samenwerking en afstemming;2. Risicogerichte benadering als uitgangspunt voor dienstverlening;3. Vergroting van de weerbare samenleving;4. Toekomstbestendigheid, voorbereid op taken in komende jaren.		
Risico's en getroffen maatregelen	De VRGZ heeft een actief risicomanagement. De risico's worden periodiek gemonitord en gewaardeerd. Restrisico's worden binnen het eigen vermogen opgevangen.		

Werkzaam Rivierenland

Juridische vorm	Gemeenschappelijke regeling		
Vestigingsplaats	Geldermalsen		
Omschrijving	Werkzaam Rivierenland is een organisatie voor de uitvoering van de Participatiewet welke per 1 januari 2015 in werking is getreden. Werkzaam Rivierenland is op 1 januari 2016 gestart.		
Doel	Streven naar een zo hoog mogelijke arbeidsparticipatie van de inwoners en, indien nodig, het verstrekken van uitkeringen aan de doelgroep voor de kosten van levensonderhoud. Daartoe wordt zoveel mogelijk samengewerkt met o.a. UWV en Werkgeversorganisaties).		
Participanten	Gemeente Buren, Culemborg, Maasdriel, Neder-Betuwe, Tiel, West Betuwe, West Maas en Waal en Zaltbommel.		
Bestuurlijk belang	Werkzaam Rivierenland wordt bestuurd door een algemeen bestuur en een dagelijks bestuur. Het algemeen bestuur bestaat uit één lid per deelnemende gemeente.		
Bijdrage 2023	De bijdrage van de gemeente West Maas en Waal bedraagt € 5.334,700 incl. DVO's ter grootte van € 794.700 (vlgs pag. 59 concept-Begroting 2023)	Bijdrage 2024	De bijdrage van de gemeente West Maas en Waal bedraagt € 5.449.700 incl. DVO's ter grootte van € 794.700 (vlgs pag. 61 concept-
Bijdrage 2025	De bijdrage van de gemeente West Maas en Waal bedraagt € 5.501.600 incl. DVO's ter grootte van € 794.700 (vlgs pag. 63 concept-	Bijdrage 2026	De bijdrage van de gemeente West Maas en Waal bedraagt € 5.607.200 incl. DVO's ter grootte van € 794.700 (vlgs pag. 65 concept-
Eigen vermogen per 1-1	€ 3.924.000	Eigen vermogen per 31-12	€ 3.417.000
Vreemd vermogen per 1-1	€ 6.763.000	Vreemd vermogen per 31-12	€ 6.686.000
Resultaat begroting	€ 371.085		
Relatie met programma	Maatschappelijke zaken		
Beleidsvoornemens	De beleidsvoornemens zijn verwoord in het vastgestelde Strategisch Meerjarenbeleidsplan en worden jaarlijks geoperationaliseerd in de Programmabegroting. Het gaat daarbij om o.a. instroombeperking, doorstroom en duurzame uitstroom. Ook zijn er ambities/doelstellingen op het gebied van een inclusieve samenleving en innovatie.		
Risico's en getroffen maatregelen	Belangrijkste risico is het lange termijn effect van de economische crisis als gevolg van de oorlog in de Oekraïne, Daarnaast vindt een herijking van het stelsel van bekostiging door de Rijksoverheid plaats. De effecten zijn moeilijk in te schatten. Werkzaam houdt de vinger aan de pols en speelt actief in op gesignaleerde ontwikkelingen.		

PARAGRAAF GRONDBELEID

De paragraaf betreffende het grondbeleid bevat ten minste:

- een visie op het grondbeleid;
- wijze waarop het grondbeleid wordt uitgevoerd;
- een actuele prognose van de te verwachten resultaten;
- een onderbouwing van de geraamde winstneming;
- de beleidsuitgangspunten omtrent de reserves en risico's in relatie tot grondzaken.

Inleiding

Onder grondbeleid verstaan wij het gehele instrumentarium dat ons ter beschikking staat om ruimtelijke doelstellingen te realiseren. Het omvat de totale strategie van de gemeente rond het verwerven, beheren, bewerken en uitgeven van gronden. Grondbeleid is een verzamelnaam van een aantal specifieke beleidsuitingen waarmee wij doelstellingen van andere beleidsvelden binnen de gemeente mede mogelijk maken. Het grondbeleid heeft grote invloed op en samenhang met de realisatie van de beleidstaken zoals: ruimtelijke ontwikkeling, volkshuisvesting, verkeer en vervoer, cultuur, sport en recreatie en de economische structuur van de gemeente.

In uw raadsvergadering van 28 januari 2021 is de nota grondbeleid 2020 vastgesteld zoals deze in werking treedt per 1 januari 2021. Vanaf die datum wordt dan situationeel grondbeleid toegepast.

VISIE EN DOELSTELLINGEN

Wij voeren een situationeel grondbeleid. De koers van het grondbeleid is primair proactief facilitair.

Draagt de ruimtelijke ontwikkeling bij aan de realisatie van sectorale beleidsdoelstellingen en bestuurlijke ambities?

Indien de ruimtelijke ontwikkeling:

- in belangrijke mate bijdraagt dan werken wij proactief faciliterend mee. In uitzonderlijke situaties zetten we in op actief grondbeleid.
- in beperkte mate bijdraagt dan zetten we in op passief faciliterend grondbeleid.
- niet bijdraagt, werken wij niet mee.

Afhankelijk van de gekozen grondbeleid zetten wij de volgende instrumenten in:

	Pro actief	Passief	Actief
rol	actieve regie, sturend en verleidend	regulier publieke taak en afweging	actieve regie en voeren grondexploitatie
instrument	intentie- en anterieure overeenkomst exploitatieplan kostenverhaal samenwerking met de markt	anterieure overeenkomst kostenverhaal	voeren grondexploitatie exploitatieplan Wet voorkeursrecht Gemeenten onteigening verwerving samenwerking met markt gronduitgifte

Onderstaand treft u de beleidsdocumenten aan die van toepassing zijn:

Gemeentelijke kaders

Beleidsstuk	Jaar
Nota Kostenverhaal	2015
Toetsingskader woningbouw	2018
Dorpskwaliteitsplan West Maas en Waal	2019
Nota grondbeleid 2020	2021
Woonvisie 2022-2026	2022

Vennootschapsbelasting

Vanaf 2016 valt de gemeente onder de vennootschapsbelasting (VpB). De aangiften zijn verzorgd door een extern fiscaal bureau en hebben over 2016 t/m 2020 geleid tot nihilaangiften. Voor 2021 is uitstel aangevraagd en toegekend. Ook voor 2023 worden geen belaste winsten verwacht.

BOUWGRONDEXPLOITATIE

Beschrijving van de complexen

In onze gemeente zijn de volgende complexen met exploitatieopzet in ontwikkeling:

Woningbouwprojecten

1. Het Leeuwse Veld - Beneden-Leeuwen, deelgebied A t/m D.
Er is een plancapaciteit van 330 woningen beschikbaar voor deelgebied A. Voor het Leeuwse Veld West, deelgebied C zijn er nog 106 woningen beschikbaar. De gemeente heeft verkoopovereenkomsten met ontwikkelaar gesloten, die voor eigen risico en rekening het project ontwikkeld. In de jaarrekening 2021 is op basis van de "percentage of completion" methode €500.000 resultaat genomen.

Voor deelgebied E/F zijn ruim 250 woningen voorzien. Met betrekking tot dit plangebied is een overeenkomst met de ontwikkelaar afgesloten, die leidt tot extra opbrengsten. Het ontwerpbestemmingsplan van deelgebied E gaat in 2022 in procedure.
2. Spitsestraat, Gravin van Rechterenschool - Appeltern
Het gaat om de voormalige Gravin van Rechterenschool en het overige deel van het perceel. Het voornemen is om 4 woningen in het voormalige schoolgebouw en 8 op het onbebouwde deel van het terrein te ontwikkelen. Het bestemmingsplan is onherroepelijk. Wij verwachten dit plan in 2023 af te sluiten.
3. Appelhoek fase 1b - Alphen
Het gaat om de tweede fase van het plan Appelhoek. De grond is in 2021 verkocht aan projectontwikkelaar van Wijnen. In 2022 is gestart met het bouwrijp maken. Er zijn 27 woningen voorzien.

Bedrijventerreinen

Er zijn geen lopende exploitaties meer.

We onderzoeken of Veesteeg Zuid-West mogelijkheden biedt om aan de vraag van bedrijven en ondernemers te voldoen.

Prognose woningbouw

Bij de voorjaarsnota 2022 is de volgende groeiprognose vastgesteld:

Jaar	Woningen
Basis	8.510
2023	100
2024	100
2025	100
2026	100
Totaal	8.910

Gronden van en projecten door derden

1. De Kraanbaan - Beneden-Leeuwen
Het gaat om een herontwikkeling van de Klef en omliggende terreinen. De ontwikkeling heeft betrekking op maximaal 66 wooneenheden in 3 fasen. Het bestemmingsplan wordt uiterlijk begin 2023 vastgesteld.
2. Krozenbogerd - Beneden-Leeuwen
Het gaat hierbij om 2,2 ha. bedrijventerrein aan de Van Heemstraweg - woningen met bedrijfsruimten.
3. Rooijsestraat 72, Dreumel
Op de hoek Rooijsestraat Zwaanstraat worden 8 woningen (plus bestaande woning) gebouwd.
4. Industrieweg, Dreumel
Aan de Industrieweg in Dreumel is een kleinschalig bedrijvencluster aanwezig. Het bedrijvencluster heeft een rommelige aanblik. Daarnaast is er veel verkeershinder omdat al het transport door de dorpskern moet. Het terrein komt in aanmerking voor herstructurering. Ter plaatse worden maximaal 65 woningen gerealiseerd. Het bestemmingsplan is in procedure en wordt naar verwachting in 2023 vastgesteld.
5. Verplaatsing Aldi, Beneden-Leeuwen
Aldi is voornemens om haar winkel te verplaatsen van het dorpsplein naar een nieuwe locatie op de Krozenbogerd aansluitend aan Heemstrade. Het bestemmingsplan is in procedure en wordt naar verwachting begin 2023 vastgesteld.
6. Dormio Resort, Maasbommel
Uite@waarden en Dormio zijn een samenwerking aangegaan voor de ontwikkeling van het "Dormio Resort" in Maasbommel. De locatie bevindt zich in het recreatiegebied de Gouden Ham op het Hanzeland (ter hoogte van het pontje Maasbommel/Megen). Er komt een hoogwaardig recreatiepark met verschillende recreatiewoningen. Op dit moment zijn de initiatiefnemers gezamenlijk de haalbaarheid aan het toetsen. De bestemmingsplanprocedure start in 2022.
7. Buitenhof, Hogenhofstraat 10 (Maasbommel).
Het betreft een ontwikkeling van 24 woningen ter hoogte van Hogenhofstraat 10. De bestemmingsplanprocedure is afgerond. In 2021 is gestart met de bouw.
8. van der Capellenstraat, (Plein 2020) Appeltern
Dit project heeft een herstart gemaakt onder de naam "Plein 2020". De procedures zijn doorlopen. In 2021 is gestart met de bouw van de woningen. Dit project verwachten wij in 2023 af te sluiten.
9. Kloosterhof fase 3, Wamel
Kloosterhof fase 3 sluit aan op de 1e fase van het plan Kloosterhof en ligt tussen de wegen Clarevelt, Hogeweg en Perenlaan. Er kunnen maximaal 70 woningen worden gerealiseerd in verschillende segmenten. Het bestemmingsplan is vastgesteld. In 2022 is gestart met bouwrijp maken.
10. Hogenhofstraat 23, Maasbommel
Aan de Hogenhofstraat, ter hoogte van nr. 23, worden 28 woningen gerealiseerd in de vorm van twee woonerven. Het bestemmingsplan wordt naar verwachting in 2023 vastgesteld.
11. Pleinstraatje/Kasteelhofje, Maasbommel
De locatie van de voormalige meubelfabriek wordt herontwikkeld. Het programma bestaat uit 14 woningen. De ontwikkeling wordt mogelijk gemaakt met een uitgebreide omgevingsvergunning-procedure met ruimtelijke onderbouwing. De ruimtelijke procedure is in 2022 afgerond.

12. Oksel Waterstraat, Boven-Leeuwen
Op de hoek van de Waterstraat nabij de rotonde met de Veesteeg worden een nieuwe huisartsenpraktijk en woonzorg-centrum ontwikkeld. Het bestemmingsplan is in voorbereiding en gaat naar verwachting in 2022 in procedure.
13. Molenstraat-Zuid, Boven-Leeuwen
Aan het zuidelijke deel van de Molenstraat in Boven-Leeuwen worden 24 woningen gerealiseerd in de vorm van 2 erven. Het bestemmingsplan wordt naar verwachting in 2022 vastgesteld.
14. Lauwendael, Beneden-Leeuwen
Op het voormalige sportveld van Leones is een stedenbouwkundig ontwerp gemaakt voor 68 nieuwe woningen. Het voormalige sportveld aan de oostzijde, en de incurante bedrijfspercelen ten westen daarvan, worden getransformeerd tot een aantrekkelijk woongebied. Daarnaast krijgt de bestaande voormalige bedrijfswoning aan de Zandstraat 141, een gemeentelijk monument, een nieuwe invulling als burgerwoning. Het bestemmingsplan is in procedure en wordt naar verwachting begin 2023 vastgesteld
15. De Schoolmeester, Beneden-Leeuwen
Op deze locatie aan de Van Heemstraweg, ten oosten van de brandweerkazerne, wordt een appartementengebouw ontwikkeld met maximaal 16 appartementen. Het bestemmingsplan is in procedure,
16. Kerkstraat/Kerkdwarsstraat, Altforst
Op de planlocatie Kerkstraat worden 5 geschakelde woningen, 2 seniorenwoningen en 2 vrijstaande woningen gerealiseerd. Op de planlocatie oostelijk van Kerkdwarsstraat 6 en 8 worden 3 vrijstaande woningen opgericht. Het bestemmingsplan wordt naar verwachting begin 2023 vastgesteld.
17. Vluchtheuvelstraat 1b, Dreumel
Het bestemmingsplan is onherroepelijk, de vergunning is verleend. De realisatie is in 2022 gestart.

Prognose te verwachten resultaten

Onderstaand overzicht geeft de verwachtingen weer op basis van de laatst herziene exploitatieopzetten. De basis voor deze opzetten zijn de calculaties zoals vastgesteld bij de jaarrekening 2021

Ontwikkeling boekwaarde grexen (per 31 dec.)	Werkelijk oorspronkelijk	Actueel 2022	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
<u>Woningbouwprojecten</u>						
Appelhoek fase 1b, Alphen	-€ 456.000	€ 354.881	€ 336.865	€ 416.922	€ 114.811	-€ 193.701
Gravin van Rechteren/Spitsestraat, Appeltern	-€ 226.000	-€ 340.206	-€ 185.541			
Leeuwse Veld fase A tm D , Beneden-Leeuwen	-€ 3.982.000	-€ 103.605	-€ 73.435	-€ 42.843	-€ 11.823	€ 0
Totaal woningbouwprojecten	-€ 4.664.000	-€ 88.930	€ 77.889	€ 374.079	€ 102.988	-€ 193.701
Boekwaarde van de complexen	-€ 4.664.000	-€ 88.930	€ 77.889	€ 374.079	€ 102.988	-€ 193.701

De eindprognoses van deze 3 complexen bedragen respectievelijk € 163.000, € 187.000 en € 12.000 positief, waarbij aangetekend dat bij het Leeuwse Veld reeds € 500.000 aan tussentijds resultaat is genomen.

Omdat alle projecten winstgevend zijn, is er geen sprake van verliesvoorzieningen.

Projecten van derden

De financiële verwachtingen betreffen de projecten van derden zonder vastgestelde exploitatieopzet en zonder resultaatverwachting, waarvan de kosten verhaald worden op de initiatiefnemer > € 1.000::

Bedragen x € 1.000

Projectnr.	Omschrijving	Boekwaarde per 31 dec. 2021	Prognose	Jaar van realisatie
68600	Kraanbaan (De Doorbraak), Beneden-Leeuwen	-36	p.m.	Onbekend
68606	Krozenbogerd, Beneden-Leeuwen	-6	p.m.	Onbekend
68610	Rooijsestraat 72, Dreumel	-1	p.m.	Onbekend
68620	Industrieweg, Dreumel	1	p.m.	Onbekend
68626	Buitenhof, Maasbommel	-46	p.m.	Onbekend
68627	Van der Capellenstraat, Appeltern	3	p.m.	Onbekend
Totaal zonder vastgestelde exploitatieopzet en zonder resultaatverwachting		-85		

Naast de voornoemde projecten zijn er ook nog overige gronden en dergelijke. Deze maken geen deel meer uit van de grondexploitatie en zijn verantwoord onder de materiële vaste activa.

Bedragen x € 1.000

Projectnr.	Omschrijving	Boekwaarde per 31 dec. 2021
<i>Overig</i>		
78093	Restkavels BT Lageweg	341
78195	Strategische aankopen bouwgrondexploitatie	1.101
Totaal overig		1.442

Winst- en verliesneming

In de vastgestelde nota Grondbeleid 2020 hebben wij het volgende over de winstneming opgenomen: De gemeente neemt, zoals het BBV voorschrijft, (tussentijds) winst volgens de percentage of completion; POC-methode. Zodra te verwachten is dat een grondexploitatie verliesgevend is, dekken wij dit verlies af met de voorziening negatieve exploitatiesaldi grondexploitaties.

Reserves en voorzieningen

Reserve Bovenwijkse voorzieningen

Tot en met 2015 werd van iedere verkochte m² bouwgrond binnen onze gemeente € 10 afgedragen aan de reserve Bovenwijkse voorzieningen. Het saldo per 31 december 2021 bedraagt € 522.552.

RISICO'S

De gemeente loopt altijd financiële risico's als de verkoop van kavels minder goed verloopt, dan berekend in de grondexploitaties. Ook kunnen kostenstijgingen, vertragingen en beschikbaarheid van materiaal en menskracht een rol spelen in het eindresultaat.

De looptijd van de projecten in de exploitatieopzet wordt regelmatig geactualiseerd. Voor projecten die op basis daarvan tot een negatief resultaat zouden leiden, wordt een voorziening getroffen.

Risico's zijn in te delen in organisatorische, verhaals- en economische risico's en zitten met name in:

- planprocedure;
- renterisico;
- afzetrisico;
- voldoen aan subsidievoorwaarden.

Indien de verkoop tegen zit, wordt er op deze projecten minder winst behaald, c.q. meer verlies behaald.

Door het jaarlijks, periodiek actualiseren van de exploitatieopzetten en het nemen van maatregelen (vorming voorziening verliesgevende complexen) worden de risico's beheersbaar gehouden.

Bovendien is er ter dekking van mogelijke onverwachte verliezen de Algemene reserve.

CONCLUSIE

Het verloop van de projecten in de verschillende kernen geeft een zeer divers beeld. In onze gemeente liggen de gemiddelde verkopen de afgelopen jaren boven het langjarige gemiddelde van 100 nieuwe woningen per jaar. De som van de resultaten van de eigen gemeentelijke grondexploitaties is, rekening houdend met de gevormde verliesvoorziening, nog steeds positief. Echter doordat de ontwikkelingen en verkopen langzamer gaan dan oorspronkelijk aangenomen, wordt de looptijd van de projecten langer en zullen de resultaten lager worden.

Calculaties reageren zeer gevoelig op de wijzigingen in de omstandigheden. Ze dienen dan ook met de nodige voorzichtigheid te worden geïnterpreteerd.

DEEL 3 - FINANCIËN

ALGEMEEN

Inleiding

In onze begroting heeft het beleid een centrale plaats. Het beleid is uitgewerkt en toegelicht in deel 1 van deze begroting. De cijfers betreffen de uitwerking van het beleid. In dit financiële deel van de begroting treft u de volgende zaken aan:

- Kaders en uitgangspunten
- Algemeen financieel beeld
- Overzicht van baten en lasten
- Overzicht van Incidentele baten en lasten
- Structureel begrotingsaldo
- Geprognoseerde balans
- EMU saldo

Bij de uiteenzetting van de financiële positie gaan wij in op de uitkomsten van de begroting 2023, de meerjarenramingen 2024 - 2026 en de financiële gevolgen van bestaand en nieuw beleid, zoals dat in de programma's is verwerkt. Ook besteden wij aandacht aan het investeringsplan en de stand en het verloop van de reserves en voorzieningen. Het aan u gepresenteerde meerjarenbeeld van de Voorjaarsnota 2022 hebben wij bijgesteld aan de hand van recente ontwikkelingen. Deze ontwikkelingen en de (financiële) effecten hiervan op de programmabegroting lichten wij hierna toe.

Autorisatie budgetten

Het overzicht van baten en lasten toont het niveau waarop u als raad in het kader van het dualisme de begrotingsbudgetten autoriseert. Zoals wij bij het onderdeel autorisatie in het algemene deel van deze begroting hebben aangegeven zijn wij binnen deze budgetten geautoriseerd de begroting uit te voeren. Noodzakelijke mutaties op deze budgetten in de loop van het dienstjaar leggen wij aan uw raad ter besluitvorming voor.

KADERS EN UITGANGSPUNTEN

Deze begroting is opgesteld conform de kaders en uitgangspunten zoals u die heeft vastgesteld (Raadsbesluit Voorjaarsnota 2022, d.d. 7 juli 2022).

Onderdeel	Grondslag	Toelichting
Loonontwikkeling 2023 2024 2025 2026	2,30% 2,10% 2,40% 2,40%	De CAO loopt per 1 januari 2023 af. Er is nog geen overeenstemming over de CAO 2023 en verder. Bij het maken van de begroting gaan we uit van de verwachte loonindex uit de septembercirculaire 2021 (tabel 4.2.2). Door het uitblijven van de CAO nemen we de meerjarige loonontwikkeling uit de circulaire over.
Prijsontwikkeling 2023 2024 2025 2026	2,40% 2,40% 2,50% 2,00%	De prijsontwikkeling is in deze Voorjaarsnota is gelijk gesteld aan de indexering zoals gepubliceerd in het Centraal Economisch Plan 2022 (van maart 2022, bijlage 9). In de septembercirculaire 2021 (tabel 4.2.2) was nog uitgegaan van een prijsstijging in 2023 van 1,9% en voor de overige jaren een prijsstijging van 1,6%. De 'Nationale consumenten prijsindex' gebruiken we voor alle baten & lasten waar geen specifieke onderbouwing voor is.
Verbonden partijen	deelnemers bijdrage volgens begroting 2023 verbonden partij	Verbonden partijen maken hun eigen begroting. Op 15 april 2022 moeten ze de concept kaders voor begrotingsjaar 2023 presenteren en deelnemende gemeenten om een zienswijze vragen. We volgen de BRN 2023 (uitgave: december 2021) om te bepalen of de verbonden partijen de juiste indexeringen voor 2023 hebben toegepast.
Rente*	1,50% 0,10% 0,78%	We hanteren verschillende rentetarieven. <u>Financieringstekort</u> De berekening van het financieringstekort geeft de omvang aan van te verwachten nieuwe leningen. Voor het bepalen van de jaarlijkse lasten van deze lening gebruiken we 1,50% rente. <u>Investerings</u> Investerings hebben een lange looptijd. We rekenen kapitaallasten (rente en afschrijving) uit om de jaarkosten in de begroting te verwerken. Het rentetarief dat we hier gebruiken is 0,10%. <u>Grondexploitaties</u> Bij grondexploitatie gaan de kosten voor de baten uit. De rentekosten die hierdoor ontstaan worden toegerekend aan de complexen. Voor 2023 houden we rekening met 0,78% rente over de boekwaarde op 1 januari 2023.

Lokale heffingen		
Belastingen: OZB & RZB	Opbrengst stijging van 2,0%	Voor de jaren 2023-2026 houden wij rekening met een stijging van 2,0% per jaar. Dit is conform besluitvorming Dekkingsplan 2020 (raadsbesluit 4 november 2020). Aanvullend hierop wordt rekening gehouden met areaaluitbreiding.
Belastingen: Hondenbelasting Forensenbelasting	Tarief stijging van 0,5%	Voor de jaren 2023-2026 houden wij rekening met een stijging van 0,5% per jaar. Dit is conform eerdere besluitvorming waarbij is aangegeven dat de stijging maximaal 0,5% per jaar mag bedragen.
Belastingen: Toeristenbelasting Watertoeristenbelasting Reclamebelasting	Geen tarief stijging	Voor de jaren 2023-2026 houden wij geen rekening met een tariefstijging.
Heffingen: Afvalstoffenheffing Rioolheffing	Kosten dekkende heffing	Voor de jaren 2023-2026 houden wij rekening met een 100% kostendekkende heffing. Afhankelijk van de kostenraming worden de tarieven bepaald. (AVRI bepaalt kosten & tarief afvalstoffenheffing).
Heffingen: Marktgeld Lijkbezorgingsrechten Leges	Tarief stijging van 2,0% & maximaal kostendekkend	Voor de jaren 2023-2026 houden wij rekening met een stijging van 2% per jaar. Van deze heffingen heeft de landelijke overheid bepaald dat ze maximaal kostendekkend mogen zijn. In West Maas en Waal zijn deze heffingen niet kostendekkend, en daar streven we ook niet naar.
Aantal inwoners		
- Per 1-1-2022-werkelijk	19.675	We houden rekening met een beperkte toename van het aantal inwoners. De stijging is gebaseerd op ervaringscijfers. Gemiddelde stijging bedraagt 125 inwoners per jaar.
- Per 1-1-2023-prognose	19.800	
- Per 1-1-2024-prognose	19.925	
- Per 1-1-2025-prognose	20.050	
- Per 1-1-2026-prognose	20.175	
Aantal woningen		
- Per 1-1-2022-werkelijk	8.510	De groei hebben wij gebaseerd op ons Woningbouwprogramma. We verwachten een toename van 100 woningen per jaar. Door kleiner wordend aanbod van bestaande woningen neemt de vraag naar nieuwe woningen extra toe.
- Per 1-1-2023-prognose	8.610	
- Per 1-1-2024-prognose	8.710	
- Per 1-1-2025-prognose	8.810	
- Per 1-1-2026-prognose	8.910	
Overige		
Algemene uitkering	meicirculaire 2022	De raming van de Algemene uitkering is gebaseerd op de meicirculaire 2022. Actualisatie vindt plaats na publicatie van de septembercirculaire 2022.
Onvoorzien	€ 25.000	Voor de post onvoorzien ramen wij € 25.000. Dit is een passend bedrag voor een gemeente van onze omvang.

* De rentepercentages waren indicatief opgenomen in de Voorjaarsnota. Hier zijn de werkelijke tarieven opgenomen.

FINANCIËEL MEERJAREN PERSPECTIEF

PROGRAMMA 1 - WONEN, WERKEN EN RECREËREN

Bedragen x € 1.000

	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Actualisatie reserves en voorzieningen	63 V	63 V	-2 N	-2 N
Actuele raming hondenbelasting en forensenbelasting	2 V	2 V	2 V	2 V
Cofinanciering provinciaal Routeprogramma	-32 N	0 V	0 V	0 V
Diverse kleine wijzigingen	2 V	2 V	2 V	2 V
Energielasten - uitkomsten nieuwe aanbesteding	-2 N	-2 N	-2 N	-2 N
GREX - Actualisatie 2023-2026	-2 N	-2 N	-2 N	-2 N
Kapitaallasten 2023-2026	2 V	5 V	4 V	6 V
Omgevingswet - Verlaging legesopbrengst	-150 N	-150 N	-150 N	-150 N
Opstart merk streekproducten Land van Maas en Waal	-20 N	0 V	0 V	0 V
Personeelslasten 2023-2026	-73 N	-75 N	-77 N	-79 N
Realisatie projecten uitvoeringsagenda woonvisie	-30 N	-30 N	-30 N	-30 N
Uitwerken economische visie	-30 N	0 V	0 V	0 V
Voorbereiding/ontwikkeling Omgevingsplan	-20 N	0 V	0 V	0 V
Voorziening onderhoud gebouwen - aanpassingen stortingen	-3 N	-4 N	-4 N	-5 N
Totaal financiële effecten begroting 2023	-293 N	-191 N	-259 N	-260 N

Toelichting effecten (>€ 25.000) Programmabegroting voor het jaar 2023

Actualisatie reserves en voorzieningen 63 V
Actualisatie van de reserves en voorzieningen voor de begroting 2023 en de meerjarenraming 2024-2026

Cofinanciering provinciaal Routeprogramma -32 N
Aansluiting dorpskernen op bestaand routenetwerk langs de Waal (wandel en fiets) en mogelijk maken water recreatieve routes.

Omgevingswet - Verlaging legesopbrengst -150 N
De beoogde invoering van de Omgevingswet, samen met de invoering van de Wet Kwaliteitsborging Bouw (Wkb) per 1 januari 2023, zullen ingrijpende gevolgen hebben voor de legesheffing. Een deel van de legesinkomsten zullen wegvallen vanwege de splitsing van de bouwtechnische en de ruimtelijke omgevingsvergunning. We hebben de mogelijkheid om in de toekomst leges te heffen voor nieuwe activiteiten zoals bijvoorbeeld milieuvergunningen. Het is nog lastig om een en ander goed te kwantificeren omdat sommige beleidskeuzes nog gemaakt moeten worden en het ontbreekt aan ervaringscijfers. Op basis van onderzoeken die landelijk, regionaal en lokaal zijn uitgevoerd, is onze verwachting dat de legesopbrengst voor 2023 e.v. zullen afnemen.

<i>Personeelslasten 2023-2026</i>	-73 N
De personeelslasten zijn conform de kaders en uitgangspunten geïndexeerd met 2,3%. Op programma 5 vindt u een totaaloverzicht van de mutatie.	
<i>Realisatie projecten uitvoeringsagenda woonvisie</i>	-30 N
Uitvoering geven aan de projecten van de woonvisie.	
<i>Uitwerken economische visie</i>	-30 N
Onder andere opstart- en onderzoekskosten.	

PROGRAMMA 2 - MAATSCHAPPELIJKE ZAKEN

Bedragen x € 1.000

	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Actualisatie reserves en voorzieningen	0 V	0 V	0 V	2 V
Aframen bijdrage Marant	7 V	7 V	7 V	8 V
Amendement - Eenmalige verruiming armoederegeling	-125 N	0 V	0 V	0 V
Bijstand - bijstellen ramingen	28 V	28 V	28 V	28 V
Diverse kleine wijzigingen	3 V	3 V	3 V	3 V
Energielasten - uitkomsten nieuwe aanbesteding	-18 N	-19 N	-21 N	-22 N
Herijken minimaregelingen	-10 N	0 V	0 V	0 V
Kapitaallasten 2023-2026	-17 N	-13 N	-12 N	44 V
Lokale inclusie agenda	-10 N	-10 N	-10 N	0 V
Meerjareninvesteringsplan 2023-2026	0 V	-69 N	-68 N	-111 N
Ontmoetings- en activiteitenbudget jeugd	-5 N	-5 N	-5 N	-5 N
Opgroeien in een kansrijke omgeving	-30 N	-30 N	-30 N	-30 N
Personeelslasten 2023-2026	-158 N	-161 N	-165 N	-170 N
Voorziening onderhoud gebouwen - aanpassingen stortingen	-35 N	-38 N	-40 N	-44 N
WMO - Hulp bij het huishouden	-225 N	-230 N	-236 N	-241 N
Zilverenkrachtbeleid	-10 N	-10 N	-10 N	0 V
Totaal financiële effecten begroting 2023	-605 N	-547 N	-559 N	-538 N

Toelichting effecten (>€ 25.000) Programmabegroting voor het jaar 2023

<i>Amendement - Eenmalige verruiming armoederegeling</i>	-125 N
<p>1: De norm voor de armoederegeling voor 2023 te verhogen van 110% naar 120% van hetbijstandsniveau. Het bijstandsniveau is exclusief de bedragen voor bijzondere bijstand en individuele inkomens toeslag. Voor deze uitbreiding gelden niet de regelingen die er zijn voorduurzame gebruiksgoederen.</p> <p>2: De doelgroep die momenteel in de regeling wordt uitgesloten alsnog aanspraak te laten maken op de regeling voor 2023. Deze doelgroepen betreft:</p> <ul style="list-style-type: none"> - alleenstaanden én gehuwden/samenwonenden zonder kinderen - alleenstaanden én gehuwden/samenwonenden met kinderen jonger dan 4 jaar - alleenstaanden én gehuwden/samenwonenden met kinderen boven de 18 jaar 	
<i>Bijstand - bijstellen ramingen</i>	28 V
<p>Op basis van een analyse van de ramingen blijkt dat er een aantal bedragen uit de begroting kunnen worden gehaald.</p>	
<i>Opgroeien in een kansrijke omgeving</i>	-30 N
<p>Integraal jeugdbeleid ontwikkelen gericht op preventie, bewustwording van middelengebruik en stimuleren van activiteit en positie.</p>	
<i>Personeelslasten 2023-2026</i>	-158 N
<p>De personeelslasten zijn conform de kaders en uitgangspunten geïndexeerd met 2,3%.</p>	

Voorziening onderhoud gebouwen - aanpassingen stortingen -35 N
De voorziening onderhoud gebouwen is opnieuw doorgerekend op basis van het geïndexeerde MJOP. Dit leidt tot een aanpassing van de stortingen.

WMO - Hulp bij het huishouden -225 N
Op basis van de huidige verplichtingen zien wij een stijging van de kosten voor huishoudelijke ondersteuning. De stijging wordt veroorzaakt door een stijging van het aantal aanvragen (+10%), tariefstijging (+4%) en door complexere zorgvragen waardoor er meer ondersteuning wordt geïndiceerd. Daarnaast verwachten wij ook een aanzienlijke prijsstijging voor het komend jaar.

PROGRAMMA 3 - FYSIEKE LEEFOMGEVING

Bedragen x € 1.000

	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Actualisatie reserves en voorzieningen	-33 N	-39 N	-46 N	-62 N
Avri - Begroting 2023-2026	114 V	114 V	114 V	114 V
Beleidsplan water en riolering 2023-2027	-10 N	59 V	149 V	149 V
Diverse kleine wijzigingen	-6 N	-6 N	-7 N	-7 N
Energielasten - uitkomsten nieuwe aanbesteding	-18 N	-20 N	-21 N	-23 N
Kapitaallasten 2023-2026	119 V	-37 N	-45 N	-6 N
Meanderende Maas	0 V	0 V	-200 N	0 V
Meerjareninvesteringsplan 2023-2026	76 V	45 V	27 V	-26 N
Personeelslasten 2023-2026	-15 N	-15 N	-16 N	-16 N
Uitvoering haalbaarheidsonderzoek warmtetransitie (wijkonderzoek)	-30 N	0 V	0 V	0 V
Veerdiensten - Bijdrage Stichting Verenfonds	0 V	-26 N	-26 N	-26 N
Wegen - Onderhoud wegen	-94 N	-94 N	-94 N	-94 N
Totaal financiële effecten begroting 2023	103 V	-19 N	-165 N	3 V

Toelichting effecten (>€ 25.000) Programmabegroting voor het jaar 2023

<i>Actualisatie reserves en voorzieningen</i>	-33 N
Actualisatie van de reserves en voorzieningen voor de begroting 2023 en de meerjarenraming 2024-2026	
<i>Avri - Begroting 2023-2026</i>	114 V
In de AB vergadering van 7 juli 2022 heeft AVRI haar begroting voor de periode 2023 - 2026 vastgesteld. De gemeentelijke bijdrage voor onze gemeente wordt via deze correctie geactualiseerd. Uitgangspunt is 100% kostendekkendheid.	
<i>Kapitaallasten 2023-2026</i>	119 V
Actualisatie van de kapitaallasten voor de begroting 2023 en de meerjarenraming 2024-2026	
<i>Meerjareninvesteringsplan 2023-2026</i>	76 V
Uitwerking van het meerjareninvesteringsplan 2023-2026 (zie bijlage 3) met als basis de Nota Activabeleid.	
<i>Uitvoering haalbaarheidsonderzoek warmtetransitie (wijkonderzoek)</i>	-30 N
Na de vaststelling van de transitievisie warmte (in het najaar) willen we met betrokkenen verkennen hoe we vorm kunnen geven aan de warmtetransitie, te beginnen met een verkennend onderzoek over de financiële, technische, organisatorische en sociaal maatschappelijke randvoorwaarden. In het onderzoek nemen we, als casus, een wijk (enkele straten) onder de loep. Hierbij betrekken we nadrukkelijk de wijze waarop financiering van de (uitvoeringslasten) van de warmtetransitie vormgegeven wordt door de landelijke overheid.	
<i>Wegen - Onderhoud wegen</i>	-94 N
Op basis van het Wegenbeheerplan is er een hogere storting nodig om het wegen netwerk op het juiste niveau te brengen. De extra berekende storting is € 94.132 per jaar.	

PROGRAMMA 4 - BURGER, BESTUUR EN VEILIGHEID

Bedragen x € 1.000

	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Aanpassing legesopbrengst rijbewijzen en id-kaarten	-27 N	27 V	31 V	66 V
Actualisatie reserves en voorzieningen	-4 N	-5 N	-6 N	-8 N
Personeelslasten 2023-2026	-52 N	-53 N	-54 N	-56 N
Projectfiche agro-toerisme	0 V	-5 N	-5 N	0 V
Totaal financiële effecten begroting 2023	-83 N	-36 N	-34 N	2 V

Toelichting effecten (>€ 25.000) Programmabegroting voor het jaar 2023

Aanpassing legesopbrengst rijbewijzen en ID-kaarten -27 N
Op basis van geactualiseerde prognoses van de rijbewijzen en ID-kaarten zijn de ramingen aangepast.

Personeelslasten 2023-2026 -52 N
De personeelslasten zijn conform de kaders en uitgangspunten geïndexeerd met 2,3%. Op programma 5 vindt u een totaaloverzicht van de mutatie.

PROGRAMMA 5 - BEDRIJFSVOERING

Bedragen x € 1.000

	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Diverse kleine wijzigingen	0 V	0 V	39 V	52 V
Energielasten - uitkomsten nieuwe aanbesteding	-16 N	-18 N	-19 N	-21 N
Kapitaallasten 2023-2026	25 V	-1 N	-1 N	22 V
Meerjareninvesteringsplan 2023-2026	38 V	57 V	60 V	60 V
Personeelslasten 2023-2026	273 V	278 V	284 V	291 V
Verbeterplan ICT	-500 N	-500 N	-500 N	-500 N
Voorziening onderhoud gebouwen - aanpassingen stortingen	-11 N	-12 N	-13 N	-15 N
Totaal financiële effecten begroting 2023	-191 N	-196 N	-150 N	-111 N

Toelichting effecten (>€ 25.000) Programmabegroting voor het jaar 2023

Meerjareninvesteringsplan 2023-2026 38 V

Uitwerking van het meerjareninvesteringsplan 2023-2026 (zie bijlage 3) met als basis de Nota Activabeleid.

Personeelslasten 2023-2026 273 V

De personeelslasten zijn conform de kaders en uitgangspunten geïndexeerd met 2,3%. Op programma 5 vindt u een totaaloverzicht van de mutatie.

Verbeterplan ICT -500 N

Voor de uitvoering van de roadmap (lees; vernieuwing/vervanging en beheer ICT voorziening) zijn de geschatte structurele kosten €500.000 op jaarbasis. Deze kosten zijn additioneel op het huidige ICT-budget.

Totaaloverzicht wijziging personeelslasten 2023-2026

	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Personeelasten 2023-2026 Programma 1	-73 N	-75 N	-77 N	-79 N
Personeelasten 2023-2026 Programma 2	-158 N	-161 N	-165 N	-170 N
Personeelasten 2023-2026 Programma 3	-15 N	-15 N	-16 N	-16 N
Personeelasten 2023-2026 Programma 4	-52 N	-53 N	-54 N	-56 N
Personeelasten 2023-2026 Programma 5	273 V	278 V	284 V	291 V
Totaal financiële effecten mutatie Personeelslasten 2023-2026	-25 N	-26 N	-28 N	-30 N

ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN

Bedragen x € 1.000

	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Actuele raming hondenbelasting en forensenbelasting	-3 N	-3 N	-3 N	-3 N
Extra middelen jeugdzorg 2024 - 2026	0 V	1.155 V	692 V	335 V
Kapitaallasten 2023-2026	38 V	42 V	44 V	40 V
OZB-niet woning	-102 N	-104 N	-106 N	-108 N
Treasury	-5 N	-16 N	-22 N	1 V
Totaal financiële effecten begroting 2023	-72 N	1.074 V	605 V	265 V

Toelichting effecten (>€ 25.000) Programmabegroting voor het jaar 2023

Kapitaallasten 2023-2026 38 V

Actualisatie van de kapitaallasten voor de begroting 2023 en de meerjarenraming 2024-2026

OZB-niet woning -102 N

De OZB-opbrengsten bij niet-woningen zijn verlaagd als gevolg van; verminderingen door het toepassen van de woningvrijstellingen, door correcties bij campings en zorginstellingen die op basis van jurisprudentie onterecht voor het tarief niet-woningen waren aangeslagen en verminderingen naar aanleiding van bezwaren. Om de oorspronkelijke opbrengst te realiseren moeten de tarieven voor niet-woningen worden verhoogd met 6-8%. Hiervoor is niet gekozen, omdat dit zou leiden tot een forse toename van de lastendruk.

OVERZICHT VAN BATEN EN LASTEN

Omschrijving	Bedragen x € 1.000			
	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Voorjaarsnota 2022	34 V	752 V	1.486 V	353 V
Wijzigingen tot de Begroting 2023-2026	1.207 V	658 V	1.428 V	461 V
Saldo Meerjarenperspectief 2023 - 2026	1.241 V	1.410 V	2.914 V	814 V
Effecten Begroting 2023-2026				
Programma 1 - Wonen, werken en recreëren	-293 N	-191 N	-259 N	-260 N
Programma 2 - Maatschappelijke zaken	-606 N	-548 N	-559 N	-540 N
Programma 3 - Fysieke leefomgeving	103 V	-18 N	-164 N	3 V
Programma 4 - Burger, bestuur en veiligheid	-84 N	-37 N	-34 N	2 V
Programma 5 - Bedrijfsvoering	-192 N	-196 N	-150 N	-111 N
Algemene dekkingsmiddelen	-71 N	1.074 V	605 V	265 V
Totaal financiële effecten Begroting	-1.143 N	84 V	-561 N	-641 N
Saldo baten en lasten na Begroting	99 V	1.495 V	2.353 V	175 V

Toelichting ontwikkelingen financieel meerjarenperspectief

Begroting 2022 - 2023

De verschillen tussen de begroting 2022 en de raming voor 2023 zien er als volgt uit:

Onderdeel	Bedragen x € 1.000		
	Begroting 2022	Begroting 2023	Vershil
Lasten	51.024	47.826	-3.198
Baten	51.158	47.925	-3.233
Saldo	134	99	-36

Rekening 2021 - begroting 2023

De verschillen tussen de rekening 2021 en de raming voor 2023 zien er als volgt uit:

Onderdeel	Bedragen x € 1.000		
	Rekening 2021	Begroting 2023	Vershil
Lasten	49.592	47.826	-1.766
Baten	53.335	47.925	-5.410
Saldo	3.743	99	-3.645

Meerjarenperspectief

De verschillen tussen de raming 2023 en de raming voor 2024 tot en met 2026 zien er als volgt uit:

Onderdeel	Bedragen x € 1.000			
	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten	47.826	48.508	49.040	49.239
Baten	47.925	50.002	51.393	49.414
Saldo	99	1.495	2.353	175

Structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves

In onderstaand overzicht worden de structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves weergegeven.

Omschrijving	Bedragen x € 1.000					
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
<u>Programma 1</u>						
Toevoeging aan reserve bovenwijkse voorzieningen:						
- opslagen grondverkoop	-128	-73	0	0	0	0
Toevoeging aan reserve stimuleringsfonds recreatie & toerisme:						
- vaste toevoeging stimuleringsfonds	-15	-15	-15	-15	-15	-15
Totaal programma 1	-143	-88	-15	-15	-15	-15
Totaal van de lasten	-143	-88	-15	-15	-15	-15

Omschrijving	Bedragen x € 1.000					
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
<u>Programma 1</u>						
Aanwending van reserve stimuleringsfonds recreatie & toerisme:						
- stimuleringsbijdragen	5	15	15	15	15	15
Totaal programma 1	5	15	15	15	15	15
<u>Programma 2</u>						
Aanwending reserve kapitaallasten:						
- t.b.v. MFA Dreumel	6	7	7	7	7	8
- t.b.v. Spetterbad Dreumel	3	0	0	0	0	0
- t.b.v. Kulturhus Boven-Leeuwen	6	7	7	8	8	8
- t.b.v. MFA De Rosmolen Beneden-Leeuwen	10	10	11	11	11	12
- t.b.v. Nieuwbouw IKC	0	6	6	6	6	6
Aanwending reserve afkoopsommen erfpacht:						
- t.b.v. grond Kulturhus Boven-Leeuwen	4	4	4	4	5	5
- t.b.v. grond MFA Dreumel	4	4	4	4	4	4
- t.b.v. grond MFA De Rosmolen Beneden-Leeuwen	3	3	3	3	3	3
Totaal programma 2	36	41	42	43	44	46
<u>Programma 3</u>						
Aanwending reserve kapitaallasten:						

- t.b.v. Herinrichting Brouwershof	4	4	4	4	4	4
- t.b.v. Herinrichting Kurstjensplein	17	17	17	17	17	17
- t.b.v. Herinrichting van Heemstraweg	7	7	7	7	7	7
- t.b.v. Verkeersmaatregelen Trambaan	1	1	1	1	1	1
- t.b.v. Herinrichting Zandstraat	0	0	23	23	23	23
- t.b.v. Water- en groenopgave De Bennemaker	0	0	2	2	2	2
Totaal programma 3	29	29	54	54	54	54
Totaal van de Baten	70	85	111	112	113	115

Omschrijving	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Totaal van de lasten	-143	-88	-15	-15	-15	-15
Totaal van de Baten	70	85	111	112	113	115
Totaal structurele toevoegingen en onttrekkingen	-73	-3	96	97	98	100

OVERZICHT VAN INCIDENTELE BATEN EN LASTEN

		Bedragen x € 1.000			
Onderwerp		Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Incidentele lasten					
Programma 1 - Wonen, werken en recreëren					
Bouwgrondexploitaties algemeen		581	589	596	573
GrEx Gravin van Rechterenschool		157	-1		
GrEx Appelhoek fase 1b		312	413	33	32
Economische zaken	Cofinanciering provinciaal Routeprogramma	32			
Economische zaken	Instellen centrummanagement voor hele gemeente	30			
Recreatie en toerisme	Opstart merk streekproducten Land van Maas en Waal	20			
Omgevingswet	Implementatie Omgevingswet	33	12		
Programma 2 - Maatschappelijke zaken					
Preventieve ondersteuning	Zilverenkrachtbeleid	10	10	10	
Armoedebeleid	Herijken minimaregelingen	10			
Overige gezondheidszorg	Lokale inclusie agenda	10	10	10	
Programma 3 - Fysieke leefomgeving					
Milieu	Subsidie uitgaven Energieloket (inkomst 8438)	10	10		
Openbaar groen	Bakenbomen Meanderende Maas			200	
Verkeer	Uitvoeren onderzoek geluidsoverlast motoren op dijken en budget voor maatregelen	10			
Energie	Uitvoering haalbaarheidsonderzoek warmtetransitie (wijkonderzoek)	30			
Programma 4 - Burger, bestuur en veiligheid					
Samenwerking	Samenwerking binnen agro- toerisme	5	5	5	
Bestuurskosten	Organisatie Kersenparty 2023	10			
Programma 5 - Bedrijfsvoering					
Organisatieontwikkeling		10			
Algemene dekkingsmiddelen					
Onvoorzien lasten		25	25	25	25
Totaal incidentele lasten		1.295	1.073	879	630

Incidentele baten

Programma 1 - Wonen, werken en recreëren

Bouwgrondexploitaties algemeen	499	445	67	33
GrEx Appelhoek fase 1b	332	335	338	342

Programma 3 - Fysieke leefomgeving

Milieu	Ontvangen subsidie voor Energieket	10	10		
Mutaties reserves (P3)	Aanwending AR Bakenbomen			200	

Totaal incidentele baten	841	790	605	375
---------------------------------	------------	------------	------------	------------

Totaal incidentele lasten en baten (- is nadeel)	-454	-283	-274	-255
---	-------------	-------------	-------------	-------------

STRUCTUREEL BEGROTINGSSALDO

We staan voor een structureel en reëel sluitende begroting. In onderstaande tabel is ons structureel meerjarig begrotingssaldo weergegeven.

	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Saldo baten en lasten	2 V	1.393 V	2.049 V	69 V
Saldo toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	96 V	102 V	304 V	105 V
<i>Begrotingssaldo</i>	99 V	1.495 V	2.353 V	175 V
Waarvan incidentele baten en lasten (saldo)	454 V	283 V	274 V	255 V
Structureel begrotingssaldo	553 V	1.778 V	2.627 V	430 V

GEPROGNOSTICEERDE BALANS

Stand per 31 december, bedragen x € 1.000

Activa	2021	2022	2023	2024	2025	2026
<u>Vaste activa</u>						
(Im)Materiële vaste activa	37.817	43.729	47.439	47.949	49.560	54.331
Financiële vaste activa: Kapitaalverstrekingen	19	19	19	19	19	19
Financiële vaste activa: Leningen	0	0	0	0	0	0
Financiële vaste activa: Uitzettingen > 1 jaar	15.995	15.865	15.883	15.895	15.569	15.236
Totaal vaste activa	53.831	59.613	63.341	63.863	65.148	69.586
<u>Vlottende activa</u>						
Voorraden: Onderhanden werk & overige grond en hulpstoffen	436	-261	78	374	103	-194
Voorraden: Gereed product en handelsgoederen & vooruitbetalingen	340	0	0	0	0	0
Uitzettingen < 1 jaar	5.626	5.770	5.770	5.770	5.770	5.770
Liquide middelen	1.755	0	0	0	0	0
Overlopende activa	1.663	3.133	3.133	3.133	3.133	3.133
Totaal vlottende activa	9.820	8.642	8.981	9.277	9.006	8.709
Totaal Activa	63.651	68.255	72.322	73.140	74.154	78.295
Passiva	2021	2022	2023	2024	2025	2026
<u>Vaste passiva</u>						
Eigen vermogen						
-Algemene reserve	8.340	9.999	10.133	10.232	11.727	14.080
-Bestemmingsreserve	3.331	3.238	3.142	3.044	2.944	2.844
-Resultaat	3.743	134	99	1.495	2.353	175
Voorzieningen	8.949	8.721	8.141	7.615	6.842	6.353
Vaste schuld	30.524	26.821	23.607	20.681	17.744	15.044
Totaal vaste passiva	54.887	48.913	45.122	43.067	41.610	38.496
<u>Vlottende passiva</u>						
Vlottende schuld	4.707	3.424	3.424	3.424	3.424	3.424
Liquide middelen	0	11.865	19.723	22.596	25.067	32.322
Overlopende passiva	4.057	4.053	4.053	4.053	4.053	4.053
Totaal vlottende passiva	8.764	19.342	27.200	30.073	32.544	39.799
Totaal Passiva	63.651	68.255	72.322	73.140	74.154	78.295

EMU SALDO

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	2022	2023	2024	2025	2026
1 Exploitatiesaldo voor toevoegingen aan c.q. onttrekkingen uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-1.956	2	1.393	2.049	69
2 Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	3.573	1.924	2.114	2.193	2.226
3 Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie	1.125	1.326	1.428	1.387	1.449
4 Investerings in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	-7.804	-5.684	-2.679	-3.861	-7.058
5 Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4					
6 Desinvesteringen in (in)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), voor zover niet op exploitatie verantwoord	0	0	0	0	0
7 Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp- maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie staan)	-833	-559	-501	-121	-91
8 Baten bouwgrondexploitaties: Baten voor zover transacties niet op exploitatie verantwoord	1.881	830	780	405	375
9 Lasten op balanspost Voorzieningen voor zover deze transacties met derden betreffen	-2.932	-1.881	-1.956	-2.157	-1.938
10 Lasten i.v.m. transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet vallen onder één van bovenstaande posten	130	-18	-12	325	333
11 Verkoop van effecten:					
a Gaat u effecten verkopen? (ja/nee)	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee
b Zo ja, wat is bij verkoop de verwachte boekwinst op de exploitatie?					
EMU-saldo	-6.816	-4.060	567	220	-4.635
EMU-saldo referentiewaarde 2021 (septembercirculaire)	-1.645	-1.645	-1.645	-1.645	-1.645
Verschil EMU-saldo & referentiewaarde	-5.171	-2.415	2.212	1.865	-2.990

Het EMU-saldo vertegenwoordigt het saldo van inkomsten en uitgaven van de overheid op transactiebasis over een bepaalde periode. Alle gemeenten in Nederland tezamen leggen een beslag op het EMU saldo van 2,4 miljard, voor West Maas en Waal is de referentie 1,6 mln.

DEEL 4 - BIJLAGEN

BIJLAGE 1 - OVERZICHT PERSONEEL EN ORGANISATIE

Organisatie-eenheid	Aantal fte	Bedragen x € 1.000
		Totaal loonkosten 2023
Exploitatie		
Bestuursorganen	21,00	710
Algemeen		
* Management	1,00	133
* Raadsgriffier	0,78	90
Team Dienstverlening	27,68	2.081
Team Control	14,01	1.238
Team Samenleving	15,74	1.271
Team Beheer openbare ruimte (BOR)	26,71	1.785
Team Ruimte	13,67	1.226
<i>Totaal organisatie</i>	99,59	7.823
Totaal	120,59	8.533

BIJLAGE 2 - OVERZICHT VASTE ACTIVA

Bedragen x € 1.000

Activaklasse	Boekwrd 01-01 2023	Aflos- sing	Afschrij- ving	Rente	Boekwrd 31-12 2023	Kapitaallasten			
						2023	2024	2025	2026
Programma 1 - Wonen, werken en recreëren									
Gronden en terreinen	208		0		208	0	0	0	0
Strategische gronden	1.101		0	1	1.101	1	1	1	1
Woonruimten	63		5		58	5	5	5	5
Bedrijfsgebouwen	175		10		165	10	10	10	6
Grond, weg en waterwerk	137		3		134	3	3	3	3
Leningen aan deelnemingen	19		0		19	0	0	0	0
Totaal programma 1	1.703	0	18	1	1.685	19	19	19	15
Programma 2 - Maatschappelijke zaken									
Materiële VA in erfpacht	659			1	659	1	1	1	1
Gronden en terreinen	236		5		231	5	5	5	5
Bedrijfsgebouwen	10.026		314	10	9.712	324	324	323	312
Machines, app. en install.	182		12		170	12	12	12	12
Ov. materiële VA econ. nut	499		145		354	145	145	107	62
Totaal programma 2	11.602	0	476	11	11.126	487	487	448	392
Programma 3 - Fysieke leefomgeving									
Gronden en terreinen	5		1		4	1	1	1	1
Bedrijfsgebouwen	13		1		12	1	1	1	1
Grond, weg en waterwerk	9.319		266	9	9.053	275	373	326	318
Machines, app. en install.	87		8		79	8	8	8	8
Riolinvesteringen	16.885		866	17	16.019	883	807	839	809
Ov. materiële VA econ. nut	125				125	0	0	0	0
Ov. Materiële VA maat	3		3		0	3	0	0	0
Totaal programma 3	26.437	0	1.145	26	25.292	1.171	1.190	1.175	1.137
Programma 5 - Bedrijfsvoering									
Bedrijfsgebouwen	3.018		145	3	2.873	148	148	148	142
Vervoermiddelen	295		50		245	50	61	61	44
Machines, app. en install.	455		123		332	123	71	71	71
Ov. materiële VA econ. nut	237		17		220	17	24	24	24
Totaal programma 5	4.005	0	335	3	3.670	338	304	304	281
Algemene dekkingsmiddelen									
Ov. langlopende leningen	15.865	1.077			15.904				
Totaal algemene dekkingsmid.	15.865	1.077	0	0	15.904	0	0	0	0
TOTAAL	59.612	1.077	1.974	41	57.677	2.015	2.000	1.946	1.825

BIJLAGE 3 - MEERJAREN INVESTERINGSPLAN

Tabel: Meerjareninvesteringsplan 2023-2026

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Netto inv.	Bijdr.	Afs. termijn	Kapitaallasten				E/ M	O/G /N
				2023	2024	2025	2026		
Programma 1 - Wonen, werken en recreëren									
Vervanging speeltoestellen	2023	34	15		2	2	2	E	O
Totaal programma 1		34		0	2	2	2		
Programma 2 - Maatschappelijke zaken									
Uitbreiding IKC Beneden-Leeuwen *	2023	2.600	40		68	68	67	E	N
Hulpmiddelen WMO 2023	2023	200	5		40	40	40	E	O
Vervanging tennisbaan Lewabo Ben.-L.	2023	25	15		2	2	2	E	G
Hulpmiddelen WMO 2024	2024	200	5			40	40	E	O
Vernieuwbouw Gravin v.Rechteren school Appelt.	2025	1.471	40				38	E	N
Hulpmiddelen WMO 2025	2025	200	5				40	E	O
Vervanging tennisbaan Wamel	2025	25	15				2	E	N
Nieuwbouw scholen Wamel	2026	4.588	40					E	N
Hulpmiddelen WMO 2026	2026	200	5					E	N
Vervanging tennisbaan Appeltern	2026	25	15					E	N
Totaal programma 2		9.534		0	109	150	230		
Programma 3 - Fysieke leefomgeving									
Vervanging bomen 2023	2023	170	60		3	3	3	M	O
Vervanging bomen 2024	2024	170	60			3	3	M	O
Vervanging bomen 2025	2025	170	60				3	M	O
Vervanging bomen 2026	2026	170	60					M	N
Vervanging beplanting 2023	2023	78	20		4	4	4	M	O
Vervanging beplanting 2024	2024	78	20			4	4	M	O
Vervanging beplanting 2025	2025	78	20				4	M	O
Vervanging beplanting 2026	2026	78	20					M	N
Vervanging ivm essentaksterfte	2024	155	50			3	3	M	O
Vervanging Wegen 2023	2023	259	60		5	5	5	M	O
Vervanging Wegen 2024	2024	237	60			4	4	M	O
Vervanging Wegen 2025	2025	454	60				8	M	O
Vervanging Wegen 2026	2026	156	60					M	N
Vervanging Openbare Verlichting 2023	2023	110	20		6	6	6	E	O
Vervanging Openbare Verlichting 2024	2024	110	20			6	6	E	O
Vervanging Openbare Verlichting 2025	2025	109	20				6	E	O
Vervanging Openbare Verlichting 2026	2026	88	20					E	N
Vervanging Hoefstraat	2023	23	div.		1	1	1	M	N
Vervanging Filip- / Schutstraat Alphen	2023	56	div.		2	2	2	M	N
Vervanging Rooijsestraat Dreumel	2025	64	div.				2	M	N
Vervanging Gladiolen- / Narcissenstraat	2026	82	div.					M	N
NACL container	2023	32	10		3	3	3	E	O
Zoutstrooier fietspaden	2023	40	10		4	4	4	E	O
3 Zoutstrooiers	2023	120	10		12	12	12	E	O
3 Sneeuwschuivers	2023	38	10		4	4	4	E	O
2 Sneeuwschuivers (tractors)	2023	25	10		3	3	3	E	O
Komgrensbebording e.d.	2025	56	15				4	E	O
<i>Riolering - Gemeentelijk rioleringsplan (vGRP):</i>									
- Verbeter- en vervangingsinvesteringen	2023	1.688	div.		37	37	37	E	N
- Verbeter- en vervangingsinvesteringen	2024	1.451	div.			45	45	E	N
- Verbeter- en vervangingsinvesteringen	2025	1.144	div.				37	E	N
- Verbeter- en vervangingsinvesteringen	2026	1.478	div.					E	N
Totaal programma 3		8.966		0	83	147	211		
Programma 4 - Burger, bestuur en veiligheid									
Totaal programma 4		0		0	0	0	0		

Programma 5 - Bedrijfsvoering									
Traktor (5430 Dyna 4)	2023	65	10		7	7	7	E	O
Houtversnipperaar	2023	40	10		4	4	4	E	O
Herinrichting publieksruimte gemeentehuis	2023	27	10		3	3	3	E	O
Verrijdbare stelling archief	2023	30	25		1	1	1	E	O
Paternosterkasten kamer 17	2023	25	25		1	1	1	E	O
Geluidsinstallatie raadzaal	2024	26	6			4	4	E	O
Meubilair linkervleugel	2024	125	15			8	8	E	O
2 Bussen (VT-017-D + VS-933-V)	2024	90	8			11	11	E	O
Knik shovel	2024	38	10			4	4	E	G
Paternosterkasten Interne Zaken	2025	25	25				1	E	O
2 Bussen (V-513-JZ + V-514-JZ)	2025	90	8				11	E	O
Vrachtwagen (incl.kraan) (21-BHS-2)	2026	167	10					E	N
Totaal programma 5		748			0	16	44	56	
TOTAAL		19.283			0	210	343	499	

In de laatste 2 kolommen staan afkortingen:

In de eerste kolom is aangegeven of een investering onder het Economisch nut (E) valt of onder Maatschappelijk nut (M). Investerings met een economisch nut zijn alle investeringen die bijdragen aan de mogelijkheid middelen te verwerven (bijvoorbeeld door de kosten ervan in tarieven te verwerken (denk bijvoorbeeld aan het rioolrecht)) en/of die verhandelbaar zijn. De andere investeringen vallen onder Maatschappelijk nut.

In de laatste kolom is aangegeven of er sprake is van een oude (O), gewijzigde (G) of nieuwe (N) investering ten opzichte van het bij de Programmabegroting 2022 vastgestelde meerjareninvesteringsplan 2023-2025. Alleen de nieuwe en gewijzigde investeringen hebben een budgettair effect.

Investerings < € 25.000, die direct t.i.v. de exploitatie worden geboekt

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Netto inv.	Bijdr.	Afs. termijn	Belasting exploitatie				E/ O/G	M /N
				2023	2024	2025	2026		
Programma 1 - Wonen, werken en recreëren									
Totaal programma 1	0			0	0	0	0		
Programma 2 - Maatschappelijke zaken									
Buitenzwembad Dreumel waterstofzuiger	2023	15	1	15					O
Totaal programma 2	15			15	0	0	0		
Programma 3 - Fysieke leefomgeving									
Totaal programma 3	0			0	0	0	0		
Programma 4 - Burger, bestuur en veiligheid									
Totaal programma 4	0			0	0	0	0		
Programma 5 - Bedrijfsvoering									
Aanhanger afzethekken	2023	5	1	5				-	O
Tafels kantine	2023	9	1	9				-	O
Aanhanger snipperkar	2023	15	1	15				-	O
Aanhanger elec.hydr.kipper	2023	6	1	6				-	O
Watertank	2024	15	1		15			-	O
Vervanging aanhanger loofrek1	2024	5	1		5			-	O
Auto (Fiat Doblo VS-689-L)	2024	19	1		19			-	O
Discussiesysteem raadzaal	2024	18	1		18			-	N
Mobiele geluidsinstallatie	2025	7	1			7		-	O
Vervanging veegmachine	2025	5	1			5		-	O
Toegangscontrole systeem Gemeentehuis	2025	18	1			18		-	N
Camera- / toegangssysteem Gemeentewerf	2025	12	1			12		-	N
Vervanging Homerun	2025	18	1			18		-	N
Koffieautomaten gangen	2026	8	1				8	-	N
Hogedrukreiniger	2026	3	1				3	-	N
Vervanging dranghekken	2026	12	1				12	-	N
Aanhanger afzethekken	2026	5	1				5	-	N
Aanhanger shovel	2026	9					9	-	O
Totaal programma 5	188			35	57	60	36		
TOTAAL	203			50	57	60	36		

Bovenstaande investeringen worden direct t.i.v. de exploitatie gebracht, omdat de aanschaf waarde onder de € 25.000 blijft. We presenteren ze bij het MIP, zodat de aanschaf van de vervangingsinvesteringen gewaarborgd blijft.

BIJLAGE 4 - OVERZICHT RESERVES EN VOORZIENINGEN

Stand per 31 december, bedragen x € 1.000

Omschrijving	Saldo 2022	Saldo 2023	Saldo 2024	Saldo 2025	Saldo 2026
<u>Algemene reserves</u>					
a. Vrij besteedbaar	6.256	9.999	10.133	10.232	11.727
b. Begrotingssaldo	3.743	134	99	1.495	2.353
Totaal Algemene reserves	9.999	10.133	10.232	11.727	14.080
<u>Bestemmingsreserves</u>					
Afkoopsommen erfpacht	564	553	542	530	517
Kapitaallasten	2.197	2.112	2.026	1.939	1.851
Bovenwijkse voorzieningen	421	421	421	421	421
Privatisering voetbalvelden	10	10	10	10	10
Stimuleringsfonds recreatie en toerisme	46	46	45	45	44
Totaal Bestemmingsreserves	3.238	3.142	3.044	2.945	2.843
Totaal Reserves	13.237	13.275	13.276	14.672	16.923
<u>Voorzieningen</u>					
Beheer en onderhoud ontzandingen	3.681	3.594	3.505	3.413	3.318
Gebouwen	681	671	610	349	276
Civiele kunstwerken	40	51	46	8	0
Pensioenen wethouders	2.452	2.321	2.188	2.051	1.911
Riolering	686	662	735	734	770
Voormalig personeel	4	0	0	0	0
Wachtgelduitkeringen bestuurders	122	34	0	0	0
Wegen	1.055	808	531	287	78
Totaal Voorzieningen	8.721	8.141	7.615	6.842	6.353
Totaal Reserves en voorzieningen	21.958	21.416	20.891	21.514	23.276

Mutaties groter dan € 100.000 zijn hieronder toegelicht (om de vermogenspositie zo goed mogelijk in beeld te brengen houden we rekening met mutaties waarover besluitvorming plaatsgevonden heeft en te verwachten toekomstige claims).

Bedragen x € 1.000

Algemene reserve	2021	2022	2023	2024	2025	2026
<u>Toevoegingen</u>						
Positief rekeningresultaat voorgaand jaar	947	3.743	134	124	1.395	2.253
Netto-opbrengst ontzandingen	174					
Vrijval dekking afschrijvingslasten MFA Alphen						
Opbrengst OBS De Wijzer						
Saldo reserve leefbaarheid kernen						
Saldo reserve ondersteuning sociale woningbouw						
Saldo reserve onderwijshuisvesting						
Saldo reserve leningen Svn						
Totaal toevoegingen	1.121	3.743	134	124	1.395	2.253
<u>Onttrekkingen</u>						
Negatief rekeningresultaat voorgaand jaar						
Overhevelingen voorgaand jaar	921	473				

Boekwaarde MFA Maasbommel		1.386				
Boekwaarde kantine Leones	227					
Stimulering woningbouw maasdorpen		118				
Outsourcing bijzondere bijstand / minimaregel.	106					
Beklemming bakenbomen meanderende Maas					200	
Totaal onttrekkingen	1.254	1.977	0	0	200	0

Bedragen x € 1.000

Reserve bovenwijkse voorzieningen	2021	2022	2023	2024	2025	2026
<u>Toevoegingen</u>						
Grond verkopen Leeuwse Veld	128					
Totaal toevoegingen	128	0	0	0	0	0

Bedragen x € 1.000

Voorziening pensioenen wethouders	2021	2022	2023	2024	2025	2026
<u>Toevoegingen</u>						
Normstorting conform begroting		101	103	106	108	110
Totaal toevoegingen	0	101	103	106	108	110

Bedragen x € 1.000

Voorziening wachtgelduitkeringen bestuurders	2021	2022	2023	2024	2025	2026
<u>Toevoegingen</u>						
Actualisatie o.b.v. berekening ProAmbt	114					
Totaal toevoegingen	114	0	0	0	0	0
<u>Onttrekkingen</u>						
Verwachte onttrekkingen	189					
Totaal onttrekkingen	189	0	0	0	0	0

Bedragen x € 1.000

Voorziening gebouwen	2021	2022	2023	2024	2025	2026
<u>Toevoegingen</u>						
Normstorting conform begroting	298	309	364	373	382	390
Totaal toevoegingen	298	309	364	373	382	390
<u>Onttrekkingen</u>						
Verwachte onttrekkingen	144	1.215	374	434	642	463
Totaal onttrekkingen	144	1.215	374	434	642	463

Bedragen x € 1.000

Voorziening wegen	2021	2022	2023	2024	2025	2026
<u>Toevoegingen</u>						
Normstorting conform begroting	682	691	829	846	865	880
Totaal toevoegingen	682	691	829	846	865	880
<u>Onttrekkingen</u>						
Verwachte onttrekkingen	1.011	1.117	1.076	1.123	1.109	1.090
Totaal onttrekkingen	1.011	1.117	1.076	1.123	1.109	1.090

Bedragen x € 1.000

Voorziening beheer en onderhoud ontzandingen	2021	2022	2023	2024	2025	2026
<u>Toevoegingen</u>						
Toevoeging door de zandwinners	283	1.664				
Totaal toevoegingen	283	1.664	0	0	0	0

BIJLAGE 5 - RISICOREGISTER

Tabel klasse-indeling kans en gevolg

Kans		Gevolg		
Klasse	Referentiebeelden	Kwantitatief	Klasse	Bandbreedte
1	Zeer klein (< of 1 keer per 10 jaar) Zeer onwaarschijnlijk, komt niet voor in de branche, voor zover bekend	1-20%	1	x < € 25.000
2	Klein (1 keer per 5-10 jaar) Niet waarschijnlijk maar mogelijk, is binnen andere gemeenten wel eens voorgekomen (in de afgelopen 5 jaar)	21-40%	2	€ 25.000 < x > € 100.000
3	Gemiddeld (1 keer per 2-5 jaar) Komt zelden voor maar is wel al eens voorgekomen (in de afgelopen 5 jaar)	41-60%	3	€ 100.000 < x > € 500.000
4	Groot (1 keer per 1-2 jaar) Is verscheidene malen voorgekomen (3 x of vaker in de afgelopen 5 jaar)	61-80%	4	€ 500.000 < x > € 1.000.000
5	Zeer groot (1 keer per jaar of >) Komt met enige regelmaat voor (1 of meerdere keren per jaar)	81-100%	5	x > € 1.000.000

Nr.	Risico	Risicotype	I/S	Bedrag (x € 1.000)		Kans		Netto financieel gevolg weerstandsvermogen
				Klasse	Bedrag	Klasse	%	

Categorie: Aansprakelijkheid								
1	Bedrijfsongevallen	Deels beïnvloedbaar	S	3	100	1	5%	5
<i>Beheersing:</i>		<i>Verminderen</i>	<i>Arbo-voorschriften worden nageleefd en werkprocedures gevolgd. WABM-verzekering (bestuurders motorrijtuigen, onderweg met eigen vervoer).</i>					
21	Nalatigheid of onrechtmatig handelen	Intern - beïnvloedbaar	S	2	100	1	5%	5
<i>Beheersing:</i>		<i>Verminderen</i>	<i>Coaching en begeleiding, interne procedures en functiescheiding. WA-verzekering, WA-bestuurders en rechtsbijstandsverzekering, procedures en mandaatregeling volgen.</i>					
22	Fraude, diefstal	Intern - beïnvloedbaar	S	3	400	1	5%	20
<i>Beheersing:</i>		<i>Verminderen</i>	<i>optimaliseren AO/IC processen</i>					
34	Planschade	Extern - niet-beïnvloedbaar	S	2	50	3	20%	10
<i>Beheersing:</i>		<i>Overdragen</i>	<i>Planschade overeenkomsten ontwikkelaar. Risico binnen projecten gemeente.</i>					
35	Schadeclaims - Algemeen	Extern - beïnvloedbaar	S	3	100	2	30%	30
<i>Beheersing:</i>		<i>Verminderen</i>	<i>Planmatig onderhoud van gebouwen, wegen, riolering en groen.</i>					
Totaal Aansprakelijkheid				750				70

Categorie: Bedrijfsvoering								
23	Afwezigheid personeel wegens ziekte of anderszins (zwangerschaps- en bevallingsverlof, zorgverlof)	Deels beïnvloedbaar	S	4	500	2	50%	250
<i>Beheersing:</i>		Verminderen	<i>Ziektepercentage gemiddeld 6,6% (2021). Uitgangspunt opvangen binnen eigen budgetten, bij calamiteiten risico € 100.000. Sturing management op voorkomen uitval en snel herstel.</i>					
25	Kwalitatief goed personeel, niet vervulbare vacatures	Deels beïnvloedbaar	I	2	300	3	75%	225
<i>Beheersing:</i>		Verminderen	<i>Voeren van een actief personeelsbeleid. Extra aandacht voor medewerkers en mogelijkheden binnen een kleinere gemeente. Zorgen voor goede secundaire arbeidsvoorwaarden. In de praktijk blijkt dat het steeds moeilijker wordt goed en gekwalificeerd personeel te werven. Door moeilijk te vullen vacatures extra kosten inhuur. Door verloop van personeel is sprake van extra inwerktijd.</i>					
26	Disfunctioneren medewerkers	Intern - beïnvloedbaar	S	1	100	2	25%	25
<i>Beheersing:</i>		Verminderen	<i>Coaching en begeleiding.</i>					
28	Belastingaangiften (onvolledige, niet tijdige of onjuiste opgave en aangifte belastingdienst - BTW, loonbelastingen)	Intern - beïnvloedbaar	S	2	400	1	25%	100
<i>Beheersing:</i>		Verminderen	<i>In 2022 wordt het strategisch fiscaal beleidsplan vastgesteld. Vervolgens gaan we voor de doorontwikkeling van het Horizontaal Toezicht met de Belastingdienst.</i>					
28a	BTW Risico MFA het Hanzehuijs.	Intern - beïnvloedbaar	I	5	314	4	100%	0
<i>Beheersing:</i>		Verminderen	<i>Inmiddels is op 17-6-2021 is een suppletieaangifte gedaan van 314k. Het risico is vervallen. De niet verrekenbare BTW werkt door in de hogere investeringsbedragen en in hogere jaarlasten.</i>					
42	Uitval (de)centrale IT voorzieningen	Beïnvloedbaar	S	2	250	1	50%	125
<i>Beheersing:</i>		Verminderen	<i>De huidige ICT infrastructuur moet vervangen worden. De kans op uitval is reëel en in de praktijk een paar keer voorgevallen. In het najaar van 2022 wordt het meerjarig ICT verbeterplan (roadmap) gepresenteerd. Vernieuwing van de ICT omgeving is noodzakelijk om de continuïteit, veiligheid, betrouwbaarheid te garanderen. Door de invoering van het ICT verbeterplan moet ook de prestatie (performance) van het ICT verbeterd worden.</i>					
43a	Gevolgen wet AVG	Deels beïnvloedbaar	I	2	100	1	10%	10
<i>Beheersing:</i>		Verminderen	<i>Per 25 mei 2018 is de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) van toepassing. Er zijn maatregelen genomen op het gebied van bescherming persoonsgegevens en informatieveiligheid. De Functionaris Gegevensbescherming, en de CISO zijn benoemd. De functie van Privacy Officer is nog niet vervuld. De Fg heeft deze taak er nu bij. Regelmatig wordt gezien of de invulling op voldoende adequate wijze geschiedt. De AVG wordt gehandhaafd. Bij tekortkomingen volgen boetes. In 2022 vindt de implementatie van de BIO (Baseline Informatieveiligheid Overheid) plaats.</i>					
81	Instream medewerkers in WGA/ZW	Deels beïnvloedbaar	S	1	40	1	25%	10
<i>Beheersing:</i>		Verminderen	<i>Preventie om uitval te voorkomen.</i>					
Totaal Bedrijfsvoering					2.004			745

Categorie: Eigendommen								
36	Eigen risico schadegevallen	Extern - deels beïnvloedbaar	S	1	10	5	90%	9
<i>Beheersing:</i>		Verminderen	<i>In de verzekering is een clausule vergeten objecten opgenomen. Per jaar vindt een controle plaats of alles is gedekt door de verzekering. Vandalisme is verzekerd. Er wordt maximaal € 1.000 per schadegeval uitgekeerd. Het eigen risico is altijd € 1.000.</i>					
163	Vervuiling openbare ruimte	Extern - beïnvloedbaar	S	1	80	5	60%	48
<i>Beheersing:</i>			<i>traceren en aansprakelijk stellen van vervuilers en de BOA frequenter laten controleren in de openbare ruimte</i>					
Totaal	Eigendommen				90			57
Categorie: Financieel - economische ontwikkelingen								
27	Loon- en prijsontwikkelingen	Extern - niet-beïnvloedbaar	S	2	200	1	50%	100
<i>Beheersing:</i>		Verminderen	<i>Begrotingsposten worden geraamd op basis van de meest recente gegevens. Vanaf 2021 zijn prijsstijgingen van energie, grondstoffen en salarissen actueel. Ook voor 2023 is dit een groot item. .</i>					
45	Lagere legesopbrengsten omgevingsvergunningen	Extern - deels beïnvloedbaar	S	3	325	3	50%	163
<i>Beheersing:</i>		Accepteren	<i>Ramingen zijn bijgesteld conform bijgestelde woningbouwprogramma. Onzekerheden legesopbrengsten a.g.v. effecten van privatisering bouwtoezicht/Wet kwaliteitsborging Bouwen en Omgevingswet. Maximaal 400k minder leges 75k minder kosten.</i>					
46	Ontzandingen	Extern - niet-beïnvloedbaar	I	2	50	3	25%	13
<i>Beheersing:</i>		Accepteren	<i>Kosten door organisatie gemaakt, worden op basis van gesloten overeenkomsten, vergoed. Contractant verzorgt beheer en onderhoud.</i>					
49	Faillissement partners Grondexploitaties	Deels beïnvloedbaar	S	1	250	1	20%	50
<i>Beheersing:</i>		Verminderen	<i>Onderzoeken mogelijke samenwerkingspartners</i>					
57	Lagere opbrengsten OZB door leegstand bedrijfstvastgoed	Extern - beïnvloedbaar	I	1	10	2	25%	3
<i>Beheersing:</i>		Verminderen	<i>Door ondersteuning bedrijfscontactfunctionaris aan de lokale bedrijven proberen leegstand te beperken</i>					
58	Toename bezwaar/kwijtschelding - hogere kosten/minder opbrengsten	Extern - beïnvloedbaar	S	1	10	1	25%	3
<i>Beheersing:</i>		Verminderen	<i>Door meer aandacht te besteden aan juiste taxaties neemt aantal bezwaren af.</i>					
Totaal	Financieel - economische ontwikkelingen				845			332

Categorie: Financieel - grondexploitatie									
47	Vertraging bouwprojecten - renteverliezen	Extern - niet-beïnvloedbaar	I	3	125	0	2	20%	25
	<i>Beheersing:</i>	<i>Verminderen</i>			<i>Bouwstimulerende maatregelen</i> <i>* reclame activiteiten</i> <i>* starterslening actief promoten</i> <i>* makelaars inschakelen</i>				
88	Langere doorlooptijd projecten	Niet beïnvloedbaar	I	1	200		3	50%	100
	<i>Beheersing:</i>	<i>Accepteren</i>			<i>Jaarlijkse actualisatie exploitatieberekeningen.</i>				
89	Verlaging verkoopprijzen projecten	Beïnvloedbaar	I	2	0		1	10%	0
	<i>Beheersing:</i>	<i>Verminderen</i>			<i>Jaarlijkse actualisatie exploitatieberekeningen, inspelen op marktontwikkelingen en investeren in marketing</i>				
Totaal	Financieel - grondexploitatie				325				125
Categorie: Financieel - open einde regelingen									
56	Leerlingenvervoer	Extern - beïnvloedbaar	S	3	33		3	50%	17
	<i>Beheersing:</i>	<i>Verminderen</i>			<i>Sturing op contract en kosten.</i>				
82	Wet maatschappelijke ondersteuning	Extern - niet-beïnvloedbaar	S	2	75		1	10%	8
	<i>Beheersing:</i>	<i>Verminderen</i>			<i>Sturing op budgetten en maatregelen. Eventueel bijstelling van beleid.</i>				
83	Participatiewet	Niet beïnvloedbaar	S	2	400		2	25%	100
	<i>Beheersing:</i>	<i>Verminderen</i>			<i>Budgetten in begroting actualiseren, eventueel beleid bijstellen.</i>				
84	Bijzondere bijstand	Extern - deels beïnvloedbaar	S	2	50		3	50%	25
	<i>Beheersing:</i>	<i>Verminderen</i>			<i>De begroting wordt periodiek geactualiseerd op basis van de dan geldende inzichten. Bovendien kunnen de kaders bijgesteld worden.</i>				
85	Jeugdwet	Extern - deels beïnvloedbaar	S	3	300		2	60%	180
	<i>Beheersing:</i>	<i>Verminderen</i>			<i>Er wordt zowel lokaal als regionaal beleid ontwikkeld om deze kosten te gaan beïnvloeden.</i>				
85a	Extra middelen Jeugdzorg in Algemene Uitkering	Extern - deels beïnvloedbaar	S	3	215		2	0%	0
	<i>Beheersing:</i>	<i>Verminderen</i>			<i>Inmiddels is door toekenning van extra middelen vanuit het rijk dit risico niet meer aanwezig.</i>				
Totaal	Financieel - open einde regelingen				1.073				330

Categorie: Financieel - overige financiële risico's								
29	Wachtgeld bestuurders	Deels beïnvloedbaar	S	1	50	2	50%	25
	<i>Beheersing:</i>	Verminderen	<i>Het risico is afgedekt door een door Pro-ambt berekend bedrag dat in de voorziening is opgenomen. Risico van wegvallen van (neven)inkomsten voormalige bestuurders zou kunnen leiden tot uitkering.</i>					
53	Belastingopbrengsten	Extern - beïnvloedbaar	S	3	100	1	10%	10
	<i>Beheersing:</i>	Verminderen	<i>Er wordt continu gemonitord om de te verwachten opbrengsten ook echt te genereren.</i>					
60	Algemene uitkering	Extern - niet-beïnvloedbaar	S	3	480	3	0%	0
	<i>Beheersing:</i>	Accepteren	<i>Periodieke actualisatie budgetten. Het ministerie van BZK heeft advies aangevraagd bij de Raad voor het Openbaar Bestuur. De meest actuele uitkomsten vallen voor onze gemeente gunstig uit. We zijn voordeelgemeente. Het risico is hiermee vervallen.</i>					
63	Renterisico	Extern - niet-beïnvloedbaar	S	2	125	2	20%	25
	<i>Beheersing:</i>	Accepteren	<i>Goed volgen financiële markten en renteontwikkelingen. Bij mogelijkheden (conversie langlopende leningen of kasgeldleningen) hiervan gebruik maken om een optimaal renteresultaat te behalen.</i>					
66	Beleggingen - dividend	Extern - niet-beïnvloedbaar	S	2	0	2	25%	0
	<i>Beheersing:</i>	Accepteren	<i>Minderopbrengst is geen risico meer. Het enige dividend (Vitens) is op basis van de laatste berichtgeving afgeeraamd. De verwachting is dat Vitens tot en met boekjaar 2022 in ieder geval geen dividend zal uitkeren.</i>					
67	Decentralisaties Rijkstaken	Extern - deels beïnvloedbaar	I	2	60	4	75%	45
	<i>Beheersing:</i>	Verminderen	<i>Actie ondernemen via VNG</i>					
68	Opruiming explosieven	Extern - niet-beïnvloedbaar	S	2	125	1	20%	25
	<i>Beheersing:</i>	Accepteren	<i>In samenwerking met ministerie en de EOD de kosten beperken.</i>					
69	Bodemsanering/vervuiling openbare ruimte	Extern - niet-beïnvloedbaar	S	3	100	2	50%	50
	<i>Beheersing:</i>	Verminderen	<i>Traceren en aansprakelijk stellen vervuilers</i>					
70	Oninbare vorderingen	Extern - beïnvloedbaar	S	3	50	4	50%	25
	<i>Beheersing:</i>	Verminderen	<i>Voorziening voor dubieuze debiteuren gevormd</i>					
73	Garanties en borgstellingen	Extern - beïnvloedbaar	S	4	500	1	1%	5
	<i>Beheersing:</i>	Verminderen	<i>Kritische beoordeling garanties en borgstellingen en deel afwenteling op andere instanties (bijv. Waarborgfonds)</i>					
142	Arbeidsongeschiktheid/overlijden bestuurders	Niet beïnvloedbaar	S	4	800	1	3%	24
	<i>Beheersing:</i>	Accepteren	<i>Jaarlijkse afweging risico ten opzichte van kosten verzekering</i>					
183	Vennootschapsbelasting (VPB)	Niet beïnvloedbaar	S	2	0	3	50%	0
	<i>Beheersing:</i>	Accepteren	<i>Dit risico is vervallen. Er worden geen winsten verwacht. Jaarlijks bij de aangifte vindt doorrekening naar de toekomst plaats.</i>					
Totaal	Financieel - overige financiële risico's				2.390			234

Categorie: Financieel - verbonden partijen en instellingen								
50	Regio Rivierenland	Extern - beïnvloedbaar	S	1	0	1	10%	0
<i>Beheersing:</i>		<i>Verminderen</i>	<i>Beïnvloeden beleid en financiële huishouding via het Algemeen bestuur van de Regio.</i>					
50a	Regio Rivierenland Glasvezelproject	Extern - beïnvloedbaar	I	1	5.360	1	1%	54
<i>Beheersing:</i>		<i>Verminderen</i>	<i>Per 1 januari 2020 nemen wij deel in de UBR (Uitvoeringsorganisatie Breedband Rivierenland), samen met Culemborg, Maasdriel, Neder-Betuwe, Tiel, West Betuwe en Zaltbommel. Wij staan daarbij garant voor 3/21e van 37,5 mln = 5,36 mln.</i>					
51	GR Veiligheidsregio Gelderland-Zuid	Extern - beïnvloedbaar	S	1	57	1	0%	0
<i>Beheersing:</i>		<i>Verminderen</i>	<i>Invloed uitoefenen via het Algemeen bestuur op het beleid en de financiële huishouding van de GR. Bij de VRGZ is uit het resultaat 2021 aangevuld aan de reserve en voldoet daarmee aan de norm.</i>					
51a	Avri	Extern - beïnvloedbaar	S	1	363	1	25%	90
<i>Beheersing:</i>		<i>Verminderen</i>	<i>Beïnvloeden beleid en financiële huishouding via het Algemeen bestuur van de Regio.</i>					
51a	Avri overdracht voormalige stortplaats	Extern - beïnvloedbaar	I	1	0	1	10%	0
<i>Beheersing:</i>		<i>Verminderen</i>	<i>De overdracht van de stortplaats aan de provincie is uitgesteld met 10 jaar, vooralsnog is geen risico opgenomen.</i>					
51b	Omgevingsdienst Rivierenland	Extern - beïnvloedbaar	S	1	0	1	0%	0
<i>Beheersing:</i>		<i>Verminderen</i>	<i>Geen restrisico meer aanwezig na dotatie van voordelig saldo</i>					
51c	BSR	Extern - deels beïnvloedbaar	S	1	308	1	0%	0
<i>Beheersing:</i>		<i>Verminderen</i>	<i>Bij de BSR wordt geen weerstandsvermogen gevormd. Voor dubieuze belastingdebiteuren vormen wij een voorziening.</i>					
163	Werkzaam Rivierenland	Extern - beïnvloedbaar	S	2	0	1	0%	0
<i>Beheersing:</i>		<i>Verminderen</i>	<i>Geen restrisico meer aanwezig na dotatie van voordelig saldo</i>					
164	GGD Gelderland Zuid	Deels beïnvloedbaar	S	2	65	1	25%	16
<i>Beheersing:</i>		<i>Verminderen</i>	<i>Via het Algemeen bestuur invloed uitoefenen op het beleid en de financiële huishouding van de GGD</i>					
Totaal	Financieel - verbonden partijen en instellingen				6.153			160

Totaal Risico's	13.630		2.053
------------------------	---------------	--	--------------

Waarvan incidenteel	475
Waarvan structureel	1.578

BIJLAGE 6 - SAMENSTELLING COLLEGE VAN BURGEMEESTER EN WETHOUDERS

Burgemeester V.M. (Vincent) van Neerbos

Portefeuille Algemeen bestuur, Veiligheid en Bedrijfsvoering

- Algemeen bestuur en bestuurlijke coördinatie
 - ondermijning, integriteit, APV
- Openbare orde en integrale veiligheid
 - politie, brandweer, ambulance, GHOR
- Bestuurlijke samenwerking: Regio Rivierenland
- Integraal veiligheidsbeleid
 - rampenbestrijding –GHOR-
- Coördinatie integrale handhaving/handhavingsbeleid
- Bedrijfsvoering
 - personeel- en organisatie, informatievoorziening (inclusief gegevensbeheer), algemeen- en juridische zaken (inclusief klachtbehandeling), communicatie en burgerparticipatie.
- Gemeentelijke organisatie(ontwikkeling)
- Dienstverlening
- Inkoop en aanbesteding
- Burgerzaken
- Representatie

Oprichting samenwerkingsverbanden

- Veiligheidsregio Gelderland-Zuid
- Regio Rivierenland
- Dienstverleningsovereenkomst Connectie (P&O, inkoop en aanbesteding en ICT)

Wethouder J.E.M. (Ans) Mol- van de Camp

Portefeuille Ruimte

- Ruimtelijk beleid en ruimtelijke ordening
 - omgevingswet, structuurvisies infra- en ruimte en woonvisie
 - bestemmingsplannen, ruimtelijke onderbouwingen en omgevingsvergunningen
- Binnen- en buitendijks waterbeleid
- Ontzandingen en -grondingen
- Monumentenzorg en (ondergrondse) archeologie
- Volkshuisvesting
- Klimaatadaptatie
 - Regionaal Adaptatieprogramma (RAS), uitvoeringsprogramma klimaatbestendig WMW, waterplan 2020-2025
- Duurzaamheid
 - aanpak beleid zon, wind, warmtetransitie, RES, opdrachtgeverschap Regionaal Energieloket
- Milieu
- Economische zaken
- Recreatie en toerisme

Oprichting samenwerkingsverbanden

- Omgevingsdienst Rivierenland
- Uitvoeringsorganisatie Breedbandnetwerk Rivierenland
- Recreatieschap Neder-Rijn en Waal

1^e loco burgemeester

Wethouder R.A.N. (Rob) Reuvers

Portefeuille Sociaal Domein

- Arbeidsmarkt en werkgelegenheidsbeleid
 - inkomensvoorziening en –ondersteuning
- Integratie, participatie en emancipatie
- Wmo/Welzijn
 - zorgverlening, ouderenbeleid, minderheden, vrijwilligers, mantelzorgers en subsidiebeleid
- Jeugdbeleid en jeugdhulp
- Educatie
 - kinderopvang, peuterspeelzalen, lokaal (primair- en voortgezet) onderwijsbeleid
 - onderwijshuisvoorzieningen en -huisvesting, passend onderwijs en bibliotheekwerk
- Leerplicht
- Leerlingenvervoer
- Volksgezondheid
- Leefbaarheid kernen
 - uitvoering visie
- Sport
- Kunst en Cultuur

Opdrachtgeving samenwerkingsverbanden

- Werkzaak Rivierenland
- GGD Gelderland-Zuid
- Dienstverleningsovereenkomst Wmo/Jeugd regio Rivierenland
- Dienstverleningsovereenkomst VraagWijzer
- Dienstverleningsovereenkomst Beschermd wonen/veilig thuis

2^e loco burgemeester

Wethouder F.J.J. (Frans) van Gelder

Portefeuille Control en Openbare voorzieningen

- Control, contractsturing en rechtmatigheid
- Financiën en belastingen
- Mobiliteit
 - wegengerwetgeving, vervoersvoorzieningen (regio taxi, openbaar vervoer)
 - gemeentelijk verkeers- en vervoersplan
 - laadpalen voor elektrische voertuigen
 - veerdiensten
- Grondexploitatie en -zaken
 - grondexploitaties, pacht, huur en verhuur, aan- en verkoop gemeentelijke eigendommen
- Gemeentelijk vastgoed, accommodaties en voorzieningen
 - gemeentelijke gebouwen, sport- en dorps huizen en speelvoorzieningen
- Ruimtelijk beheer
 - openbaar groen, landschapsbeleid, begraafplaatsen, wegen en straten en openbare verlichting en rioleringen
- Afvalbeleid
 - Afvalverwijdering en -verwerking

Opdrachtgeving samenwerkingsverbanden

- Belastingssamenwerking Rivierenland
- AVRI
- Dienstverleningsovereenkomst Connectie (Financieel beheer)

3^e loco burgemeester

BIJLAGE 7 - KERNGEGEVENS

	Gegevens per 1 januari 2022 volgens Jaarrekening 2021 (p.157)	Geschatte gegevens per 1 januari 2023
Sociale structuur		
Aantal inwoners		
- totaal	19.675	19.850
- waarvan 0 - 19 jaar	3.833	3.916
- waarvan 20 - 64 jaar	11.479	11.581
- waarvan 65 jaar en ouder	4.363	4.353
Aantal periodieke bijstandsgerechtigden	194	175
Aantal tewerkgestelde in sociale werkvoorzieningsschappen	45	42
Aantal leerlingen basisscholen	1.364	1.378
Aantal leerlingen juniorcollege West Maas en Waal voortgezet onderwijs	231	249
Fysieke structuur		
Oppervlakte gemeente in ha	8.521	8.521
- waarvan binnenwater	929	929
Aantal verblijfsobjecten met woonfunctie	8.510	8.610
Oppervlakte van de wegen in m ² *	2.100.000	2.100.000

BIJLAGE 8 - TAAKVELDEN

Exploitatie - lasten	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Programma 1 - Wonen, werken en recreëren						
0.10 Mutaties reserves (P1)	317	80	15	15	15	15
0.3 Beheer overige gebouwen en grond	12	11	11	11	11	11
2.1 Verkeer en vervoer	45	0	0	0	0	0
3.1 Economische ontwikkeling	77	125	158	98	100	103
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	1.057	52	35	36	37	37
3.3 Bedrijvenlok. en bedrijfsregel.	13	15	13	13	17	17
3.4 Economische promotie	82	154	125	107	110	112
5.3 Cultuurpresentatie	53	39	38	39	40	41
5.4 Musea	47	25	26	26	29	29
5.5 Cultureel erfgoed	60	93	65	72	74	72
5.7 Openb groen en (openl) recr (P1)	63	49	41	44	45	46
8.1 Ruimtelijke ordening	570	439	553	565	579	592
8.2 Grondexploitatie	2.740	2.064	1.049	1.000	630	605
8.3 Wonen en bouwen	2.667	2.789	2.762	2.749	2.746	2.755
Subtotaal lasten na bestemming	7.803	5.935	4.891	4.775	4.433	4.435

Programma 2 - Maatschappelijke zaken

0.10 Mutaties reserves (P2)	0	170	0	0	0	0
4.2 Onderwijshuisvesting	768	2.549	914	996	1.010	1.053
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.019	916	893	914	935	953
5.1 Sportbeleid en activering	164	179	181	185	190	192
5.2 Sportaccommodaties	670	453	472	462	483	493
5.3 Kunst en cultuur	55	64	66	68	70	72
5.6 Media	326	297	313	320	325	326
6.1 Burgerparticipatie	1.791	1.831	1.916	1.952	1.985	2.012
6.2 Wijkteams	1.426	1.548	1.579	1.614	1.650	1.671
6.3 Inkomensregelingen	5.628	5.915	5.347	5.323	5.364	5.462
6.4 Begeleide participatie	1.183	1.159	1.053	995	953	939
6.5 Arbeidsparticipatie	347	314	348	354	362	370
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	308	272	292	332	334	329
6.71a Huishoudelijke hulp (WMO)	1.301	1.377	1.671	1.703	1.735	1.742
6.71b Begeleiding (WMO)	965	1.010	1.006	1.024	1.042	1.042
6.71c Dagbesteding (WMO)	671	710	632	643	653	652
6.71d Overige maatwerkarrangementen	273	279	278	283	288	288
6.72a Jeugdzorg begeleiding	1.218	1.289	1.284	1.307	1.330	1.330
6.72b Jeugdzorg behandeling	1.926	2.030	2.204	2.243	2.283	2.283
6.73a Pleegzorg	0	0	0	0	0	0
6.74a Jeugd behandeling GGZ zonder v	0	0	0	0	0	0
6.74b Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verbl	802	819	816	831	845	845
6.74c Gesloten plaatsing	0	0	0	0	0	0
6.81a Beschermd wonen (WMO)	4	21	61	62	64	65
6.81b Maatschappelijke- en vrouwenop	87	135	98	100	102	103
6.82a Jeugdbescherming	125	132	290	296	302	306
6.82b Jeugdreclassering	278	295	293	299	304	304

7.1 Volksgezondheid	1.077	1.195	1.051	1.072	1.097	1.108
Subtotaal lasten na bestemming	22.412	24.959	23.058	23.378	23.706	23.940

Programma 3 - Fysieke leefomgeving

0.10 Mutaties reserves (P3)	14	0	0	0	0	0
2.1 Verkeer en vervoer	2.106	2.367	2.401	2.567	2.595	2.650
2.5 Openbaar vervoer	74	70	72	73	75	77
5.7 Openb groen en (openl) recr (P3)	1.134	1.301	1.254	1.258	1.498	1.331
7.2 Riolering	1.730	1.878	1.892	1.950	1.981	2.049
7.3 Afval	2.377	2.149	2.132	2.138	2.139	2.140
7.4 Milieubeheer	495	410	229	200	194	199
7.5 Begraafplaatsen	41	37	30	30	32	32
Subtotaal lasten na bestemming	7.971	8.212	8.010	8.216	8.514	8.478

Programma 4 - Burger, bestuur en veiligheid

0.1 Bestuur	1.674	1.492	1.586	1.601	1.630	1.508
0.10 Mutaties reserves (P4)	0	0	0	0	0	0
0.2 Burgerzaken	449	454	404	501	512	538
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	1.445	1.557	1.553	1.553	1.554	1.554
1.2 Openbare orde en veiligheid	162	239	176	181	185	189
Subtotaal lasten na bestemming	3.730	3.742	3.719	3.836	3.881	3.789

Programma 5 - Bedrijfsvoering

0.10 Mutaties reserves (P5)	0	0	0	0	0	0
0.4 Overhead	6.909	7.289	7.315	7.462	7.652	7.764
Subtotaal lasten na bestemming	6.909	7.289	7.315	7.462	7.652	7.764

Algemene dekkingsmiddelen

0.10 Mutaties reserves (AD)	0	0	0	0	0	0
0.5 Treasury	398	359	323	314	303	285
0.61 OZB woningen	0	0	0	0	0	0
0.62 OZB niet-woningen	0	0	0	0	0	0
0.64 Belastingen overig	290	340	344	348	354	355
0.7 Gemeentefonds	0	0	0	0	0	0
0.8 Overige baten en lasten	79	189	168	179	195	196
Subtotaal lasten na bestemming	767	888	835	841	852	836

Totaal lasten na bestemming	49.592	51.025	47.828	48.508	49.038	49.242
------------------------------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

Exploitatie - baten	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
----------------------------	------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------

Programma 1 - Wonen, werken en recreëren

0.10 Mutaties reserves (P1)	205	175	15	15	15	15
0.3 Beheer overige gebouwen en grond	127	71	72	72	73	73
2.1 Verkeer en vervoer	233	25	26	27	28	28
3.1 Economische ontwikkeling	3	5	5	5	5	5
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	1.366	-2	0	0	0	0
3.3 Bedrijvenlok. en bedrijfsregel.	10	10	10	10	10	11

3.4 Economische promotie	247	173	173	173	173	173
5.3 Cultuurpresentatie	1	0	0	0	0	0
5.4 Musea	7	11	12	12	12	12
5.5 Cultureel erfgoed	2	1	1	1	1	1
5.7 Openb groen en (openl) recr (P1)	0	11	11	11	11	12
8.1 Ruimtelijke ordening	388	126	129	131	134	137
8.2 Grondexploitatie	3.749	1.881	830	780	405	375
8.3 Wonen en bouwen	1.414	1.141	962	983	1.005	1.028
Subtotaal baten na bestemming	7.752	3.628	2.246	2.220	1.872	1.870

Programma 2 - Maatschappelijke zaken

0.10 Mutaties reserves (P2)	559	1.968	42	47	49	50
4.2 Onderwijshuisvesting	3	10	3	3	3	3
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	212	28	28	28	28	28
5.1 Sportbeleid en activering	46	0	1	1	1	1
5.2 Sportaccommodaties	99	61	62	63	64	64
5.3 Kunst en cultuur	0	0	0	0	0	0
5.6 Media	0	0	0	0	0	0
6.1 Burgerparticipatie	83	212	146	122	123	123
6.2 Wijkteams	0	0	0	0	0	0
6.3 Inkomensregelingen	3.898	3.712	3.253	3.398	3.501	3.581
6.4 Begeleide participatie	17	0	0	0	0	0
6.5 Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	0	0
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	8	0	0	0	0	0
6.71a Huishoudelijke hulp (WMO)	102	98	98	98	98	98
6.71b Begeleiding (WMO)	0	0	0	0	0	0
6.71c Dagbesteding (WMO)	0	0	0	0	0	0
6.71d Overige maatwerkarrangementen	0	0	0	0	0	0
6.72a Jeugdzorg begeleiding	0	0	0	0	0	0
6.72b Jeugdzorg behandeling	0	0	0	0	0	0
6.73a Pleegzorg	0	0	0	0	0	0
6.74a Jeugd behandeling GGZ zonder v	0	0	0	0	0	0
6.74b Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verbl	0	0	0	0	0	0
6.74c Gesloten plaatsing	0	0	0	0	0	0
6.81a Beschermd wonen (WMO)	0	0	0	0	0	0
6.81b Maatschappelijke- en vrouwenop	0	17	17	17	17	17
6.82a Jeugdbescherming	0	0	0	0	0	0
6.82b Jeugdreclassering	0	0	0	0	0	0
7.1 Volksgezondheid	0	0	0	0	0	0
Subtotaal baten na bestemming	5.027	6.106	3.650	3.777	3.884	3.965

Programma 3 - Fysieke leefomgeving

0.10 Mutaties reserves (P3)	318	105	54	54	254	54
2.1 Verkeer en vervoer	51	30	31	32	33	33
2.5 Openbaar vervoer	-7	26	26	0	0	0
5.7 Openb groen en (openl) recr (P3)	11	19	1	1	1	1
7.2 Riolering	2.492	2.604	2.639	2.682	2.732	2.781
7.3 Afval	2.690	2.353	2.383	2.392	2.392	2.392
7.4 Milieubeheer	170	10	10	10	0	0

7.5 Begraafplaatsen	108	34	28	28	29	29
Subtotaal baten na bestemming	5.833	5.181	5.172	5.199	5.441	5.290

Programma 4 - Burger, bestuur en veiligheid

0.1 Bestuur	248	41	41	41	41	41
0.10 Mutaties reserves (P4)	57	57	0	0	0	0
0.2 Burgerzaken	241	203	179	325	335	392
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	0	0
1.2 Openbare orde en veiligheid	16	25	25	26	26	27
Subtotaal baten na bestemming	562	326	245	392	402	460

Programma 5 - Bedrijfsvoering

0.10 Mutaties reserves (P5)	302	0	0	0	0	0
0.4 Overhead	212	143	39	39	40	40
Subtotaal baten na bestemming	514	143	39	39	40	40

Algemene dekkingsmiddelen

0.10 Mutaties reserves (AD)	92	35	0	0	0	0
0.5 Treasury	419	375	323	318	312	306
0.61 OZB woningen	2.481	2.526	2.606	2.688	2.772	2.856
0.62 OZB niet-woningen	1.592	1.609	1.641	1.674	1.707	1.741
0.64 Belastingen overig	124	125	125	126	126	127
0.7 Gemeentefonds	28.952	31.105	31.878	33.566	34.835	32.757
0.8 Overige baten en lasten	-13	0	0	0	0	0
Subtotaal baten na bestemming	33.647	35.775	36.573	38.372	39.752	37.787

Totaal baten na bestemming	53.335	51.159	47.925	49.999	51.391	49.412
-----------------------------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

Exploitatie - saldo	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
----------------------------	------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------

Programma 1 - Wonen, werken en recreëren

0.10 Mutaties reserves (P1)	-111	95	0	0	0	0
0.3 Beheer overige gebouwen en grond	115	60	61	61	62	61
2.1 Verkeer en vervoer	188	25	26	27	28	28
3.1 Economische ontwikkeling	-74	-120	-153	-93	-95	-97
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	309	-54	-35	-36	-37	-37
3.3 Bedrijvenlok. en bedrijfsregel.	-2	-5	-3	-3	-7	-7
3.4 Economische promotie	165	19	48	66	63	61
5.3 Cultuurpresentatie	-53	-39	-38	-39	-40	-41
5.4 Musea	-40	-13	-14	-14	-17	-17
5.5 Cultureel erfgoed	-57	-91	-63	-71	-73	-70
5.7 Openb groen en (openl) recr (P1)	-63	-38	-30	-33	-34	-34
8.1 Ruimtelijke ordening	-183	-313	-424	-434	-445	-455
8.2 Grondexploitatie	1.009	-183	-219	-220	-225	-230
8.3 Wonen en bouwen	-1.253	-1.648	-1.800	-1.766	-1.741	-1.728
Subtotaal saldo na bestemming	-50	-2.305	-2.644	-2.555	-2.561	-2.566

Programma 2 - Maatschappelijke zaken

0.10 Mutaties reserves (P2)	559	1.798	42	47	49	50
4.2 Onderwijshuisvesting	-765	-2.539	-911	-993	-1.007	-1.049
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-807	-888	-865	-885	-907	-925
5.1 Sportbeleid en activering	-118	-179	-181	-185	-189	-191
5.2 Sportaccommodaties	-571	-392	-409	-399	-419	-428
5.3 Kunst en cultuur	-55	-64	-66	-68	-70	-72
5.6 Media	-326	-297	-313	-320	-325	-326
6.1 Burgerparticipatie	-1.708	-1.620	-1.770	-1.829	-1.862	-1.889
6.2 Wijkteams	-1.426	-1.548	-1.579	-1.614	-1.650	-1.671
6.3 Inkomensregelingen	-1.730	-2.203	-2.094	-1.924	-1.863	-1.881
6.4 Begeleide participatie	-1.166	-1.159	-1.053	-995	-953	-939
6.5 Arbeidsparticipatie	-347	-314	-348	-354	-362	-370
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-300	-272	-292	-332	-334	-329
6.71a Huishoudelijke hulp (WMO)	-1.199	-1.279	-1.573	-1.605	-1.637	-1.644
6.71b Begeleiding (WMO)	-965	-1.010	-1.006	-1.024	-1.042	-1.042
6.71c Dagbesteding (WMO)	-671	-710	-632	-643	-653	-652
6.71d Overige maatwerkarrangementen	-273	-279	-278	-283	-288	-288
6.72a Jeugdzorg begeleiding	-1.218	-1.289	-1.284	-1.307	-1.330	-1.330
6.72b Jeugdzorg behandeling	-1.926	-2.030	-2.204	-2.243	-2.283	-2.283
6.73a Pleegzorg	0	0	0	0	0	0
6.74a Jeugd behandeling GGZ zonder v	0	0	0	0	0	0
6.74b Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verbl	-802	-819	-816	-831	-845	-845
6.74c Gesloten plaatsing	0	0	0	0	0	0
6.81a Beschermd wonen (WMO)	-4	-21	-61	-62	-64	-65
6.81b Maatschappelijke- en vrouwenop	-87	-118	-81	-83	-85	-86
6.82a Jeugdbescherming	-125	-132	-290	-296	-302	-306
6.82b Jeugdreclassering	-278	-295	-293	-299	-304	-304
7.1 Volksgezondheid	-1.077	-1.195	-1.051	-1.072	-1.097	-1.108
Subtotaal saldo na bestemming	-17.385	-18.854	-19.408	-19.599	-19.822	-19.973

Programma 3 - Fysieke leefomgeving

0.10 Mutaties reserves (P3)	304	105	54	54	254	54
2.1 Verkeer en vervoer	-2.055	-2.336	-2.370	-2.535	-2.562	-2.617
2.5 Openbaar vervoer	-81	-44	-46	-73	-75	-77
5.7 Openb groen en (openl) recr (P3)	-1.123	-1.282	-1.253	-1.257	-1.497	-1.330
7.2 Riolering	763	726	747	732	751	733
7.3 Afval	313	204	252	254	253	252
7.4 Milieubeheer	-325	-401	-219	-190	-194	-199
7.5 Begraafplaatsen	67	-3	-2	-2	-3	-4
Subtotaal saldo na bestemming	-2.137	-3.031	-2.837	-3.017	-3.073	-3.188

Programma 4 - Burger, bestuur en veiligheid

0.1 Bestuur	-1.426	-1.452	-1.545	-1.560	-1.589	-1.467
0.10 Mutaties reserves (P4)	57	57	0	0	0	0
0.2 Burgerzaken	-208	-251	-225	-176	-177	-146
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	-1.445	-1.557	-1.553	-1.553	-1.554	-1.554
1.2 Openbare orde en veiligheid	-147	-215	-151	-155	-159	-162
Subtotaal saldo na bestemming	-3.169	-3.418	-3.474	-3.444	-3.479	-3.329

Programma 5 - Bedrijfsvoering

0.10 Mutaties reserves (P5)	302	0	0	0	0	0
0.4 Overhead	-6.697	-7.146	-7.276	-7.422	-7.612	-7.724
Subtotaal saldo na bestemming	-6.395	-7.146	-7.276	-7.422	-7.612	-7.724

Algemene dekkingsmiddelen

0.10 Mutaties reserves (AD)	92	35	0	0	0	0
0.5 Treasury	21	16	1	4	9	21
0.61 OZB woningen	2.481	2.526	2.606	2.688	2.772	2.856
0.62 OZB niet-woningen	1.592	1.609	1.641	1.674	1.707	1.741
0.64 Belastingen overig	-166	-216	-218	-222	-228	-228
0.7 Gemeentefonds	28.952	31.105	31.878	33.566	34.835	32.757
0.8 Overige baten en lasten	-92	-189	-168	-179	-195	-196
Subtotaal saldo na bestemming	32.880	34.886	35.740	37.531	38.900	36.951

Totaal saldo na bestemming	3.744	132	101	1.494	2.353	171
-----------------------------------	--------------	------------	------------	--------------	--------------	------------

BIJLAGE 9 - LIJST MET AFKORTINGEN

Om de leesbaarheid van de Programmabegroting te verbeteren, wordt een lijst met afkortingen aan het document toegevoegd. We vinden het belangrijk dat documenten als de Programmabegroting ook voor burgers goed leesbaar zijn. Daarom zijn ook afkortingen waarvan de betekenis voor geoefende lezers meteen duidelijk is toch aan dit overzicht toegevoegd.

Afkorting	Betekenis
AB	Algemeen Bestuur
AED	Automatische Externe Defibrillator
AO	Administratieve Organisatie
APV	Algemene Plaatselijke Verordening
Arbo	Arbeidsomstandigheden
ARN	Afvalverwerking regio Nijmegen
AVG	Algemene verordening gegevensbescherming
AVRI	Afvalverwerking Rivierenland
AWBZ	Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten
B&W	Burgemeester en Wethouders
BAG	Basisregistratie Adressen en Gebouwen
BBV	Besluit Begroting en Verantwoording
BBZ	Bijzondere Bijstand aan Zelfstandigen
BCF	BTW-compensatiefonds
BGBOP	Besluit brandveilig gebruik en basishulpverlening overige plaatsen
BIG	Baseline Informatieveiligheid Gemeenten
BIO	Baseline Informatieveiligheid Overheid
BLS	Besluit Locatiegebonden Subsidie
BMC	bestuur- en managementconcept
BNG	Bank Nederlandse Gemeenten
BOA	Buitengewoon Opsporings Ambtenaar
BP	Bestemmingsplan
BRN	Begrotingsrichtlijn Nijmegen
BRO	Basisregistratie Ondergrond
BS	Basisschool
BSR	Belasting Samenwerking Rivierenland
BTW	Belasting Toegevoegde Waarde
BUIG	Gebundelde uitkering
Burap	Bestuursrapportage
BV	Besloten Vennootschap
BWT	Bouw- en woningtoezicht
BZK	Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
CAO	Collectieve Arbeidsvoorwaarden
CAK	Centraal Administratie Kantoor
CEO	Cliënt ervaringsonderzoek
CJG	Centrum voor Jeugd en Gezin
CROW	Centrum voor Regelgeving en Onderzoek in de Grond-, Water- en Wegenbouw en de Verkeerstechniek
DA	Digitale agenda
DB	Dagelijks Bestuur
DigiD	Persoonlijke inlogcode waarmee burgers zich bij de overheid kunnen identificeren
DSO	Digitaal Stelsel Omgevingswet
DU	Decentralisatie Uitkering
DVO	Dienstverleningsovereenkomst

eIDAS	Electronic IDentification Authentication and trust Services
EMU	Europese Monetaire Unie
ENSIA	Eenduidige Normatiek Single Information Audit
EPR	Eikenprocessierups
EU	Europese Unie
EVZ	Ecologische verbindingzone
FBV	Fonds Bovenwijkse Voorzieningen
FMP	Financieel Meerjaren Perspectief
Fte	Fulltime equivalent
GBA	Gemeentelijke Basis Administratie
GGZ	Geestelijke Gezondheidszorg
GHOR	Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de regio
GMK	Gemeenschappelijke meldkamer
GO	Georganiseerd overleg
GR	Gemeenschappelijke Regeling
GREX	grondexploitatie
GVOP	Gemeenschappelijke voorziening officiële publicaties
GVVP	Gemeentelijk Verkeer en Vervoersplan
GW	Gemeentewet
Ha	Hectare
HR	Human Resources
HRM	Human Resource Management
HWBP	Hoogwaterbeschermingsprogramma
I&A	Informatie & automatisering
IC	Interne Controle
ICT	Informatie en Communicatie Technologie
IKB	Individueel keuzebudget
IKC	Integraal Kindcentrum
IOAW	Wet Inkomensvoorziening Oudere en gedeeltelijk Arbeidsongeschikte werkloze Werknemers
IOAZ	Wet Inkomensvoorziening Oudere en gedeeltelijk Arbeidsongeschikte werkloze Zelfstandigen
IT	Informatietechnologie
IU	Integratie-Uitkering gemeentefonds
IV	Integraal veiligheidsplan
IVN	Instituut voor natuurbeschermingseducatie
IVO	team Informatievoorziening
jr	jaar
KCC	Klant Contact Centrum
KRW	Kader Richtlijn Water
kwh	kilowattuur
LNv	ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
LOP	Landschapsontwikkelplan
MARN	Milieusamenwerking en Afvalverwerking Regio Nijmegen
Mer	Milieu effect rapportage
MBO	Middelbaar beroepsonderwijs
MFA	Multifunctionele accommodatie
MFC	Multifunctioneel centrum
mi-2	Beheersysteem onderhoud wegen
MIP	Meerjareninvesteringsprogramma
mol	eenheid voor hoeveelheid stof
N	Nadelig
NME	Natuur-en milieueducatie

NUP	Nationaal Uitvoeringsprogramma
NV	Naamloze Vennootschap
NWB	Nederlandse Waterschap Bank
OAB	Onderwijs achterstandsbeleid
OBS	Openbare Basisschool
ODR	Omgevingsdienst Rivierenland
o/g	opgenomen geldleningen
OPR	team Openbare ruimte
OV	Openbaar vervoer
OZB	Onroerende Zaakbelasting
P&C	Planning & control
P&O	Personeel & organisatie
PAS	Programma Aanpak Stikstof
PAUW	Webtool om berekening van de Algemene Uitkering te controleren
PM	pro memorie / om niet te vergeten
PSZ	Peuterspeelzaal
RAV	Regionaal Ambulance Vervoer
RB	Raadsbesluit
RIB	Raadsinformatiebrief
RO	ruimtelijke ontwikkeling
ROVL	Richtlijn voor Openbare Verlichting
RPB	Regionaal Programma Bedrijventerreinen
RTG	Rondetafelgesprek
RUD	Regionale uitvoeringsdienst
RZB	Roerende zaakbelasting
SOBL	Stichting Ondernemersfonds Beneden-Leeuwen
SOK	Samenwerkingsovereenkomst
Stg.	Stichting
S.V.	Sportvereniging
SVn	Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse Gemeenten
TU	Technische Universiteit
TV	Tennisvereniging
UBR	Uitvoeringsorganisatie Breedbandnetwerk Rivierenland
u/g	uitgegeven geldening
UWV	Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen
V	Voordelig
VAB	Vrijkomende Agrarische Bedrijfsbebouwing
vGRP	verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VRGZ	Veiligheidsregio Gelderland-Zuid
VHROSV	Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Stedelijke Vernieuwing
VLK	Visie Leefbaarheid Kernen
VNR	Vereniging Nederlandse Riviergemeenten
VO	Voortgezet onderwijs
VOF	Vennootschap onder firma
KP4	Klantprofiel 4
VVV	vereniging voor vreemdelingen verkeer
WABO	Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht
Wet Fido	Wet Financiering decentrale overheden
WGA	Wet Werkhervatting Gedeeltelijk Arbeidsongeschikten
WIA	Wet Werk en Inkomen naar Arbeidsvermogen

Wet WOZ	Wet Waardering onroerende zaken
Wlz	Wet langdurige zorg
WMO	Wet Maatschappelijke Ondersteuning
WMW	gemeente West Maas en Waal
WNRA	Wet Normalisering Rechtspositie Ambtenaren
WNT	Wet Normering bezoldiging Topfunctionarissen in de (semi) publieke sector
WPG	Wet Publieke Gezondheid
Wob	Wet openbaarheid van bestuur
Woo	Wet open overheid
WSW	Wet Sociale Werkvoorziening
Wvg	Wet voorkeursrecht gemeenten
Wvggz	Wet verplichte GGZ
WW	Werkloosheidswet
WWB	Wet Werk en Bijstand
Zvw	Zorgverzekeringswet
ZW	Ziektewet

BIJLAGE 10 - ALGEMENE UITKERING

(alle bedragen x € 1.000)

Onderdeel A - Inkomstenmaatstaven				
Maatstaf	2023	2024	2025	2026
1g WOZ niet-woningen eigenaar	-766	-778	-789	-801
1h WOZ niet-woningen gebruiker	-517	-525	-532	-540
1a Waarde woningen eigenaren	-1.938	-2.060	-2.189	-2.326
Subtotaal	-3.220	-3.362	-3.510	-3.668

Onderdeel B - Uitgavenmaatstaven waarop de uitkeringsfactor van toepassing is				
Maatstaf	2023	2024	2025	2026
8a-2 Bijstandsontvangers	992	992	990	1.002
2 Inwoners	7.417	7.466	7.516	7.570
7c-3 Huishoudens met laag inkomen boven drempel	5.930	5.110	5.135	5.174
12b Personen met migratieachtergrond	245	252	258	265
3c Eenpersoonshuishoudens	420	424	420	423
8b Loonkostensubsidie	116	116	116	117
4a Inwoners: jongeren jonger dan 18 jaar (vanaf uitkeringsjaar 2019)	1.948	1.721	1.722	1.727
8f Doelgroepenregister gemeentelijke doelgroep	96	104	112	119
5d Inwoners 75+ met drempel	755	785	797	820
7m Laag opleidingsniveau met drempel	643	633	611	602
14a Lokale centrumfunctie (max 20km)	187	189	190	191
14b Regionale centrumfunctie (max 60km)	510	481	480	483
14c Landelijke centrumfunctie	99	99	100	100
15e Leerlingen VO	71	71	71	71
15h-2 Onderwijsachterstand	65	64	64	64
38 Bedrijfsvestigingen	362	362	362	362
29 Historische woningen in bewoonde oorden 1930	35	35	35	35
36 Kernen	1.376	1.375	1.369	1.369
36a Kernen met 500 of meer adressen	376	376	376	376
34 Oeverlengte * bodemfactor gemeente	77	77	77	77
35a Oeverlengte * bodemfactor gemeente * dichtheidsfactor	78	78	79	79
32b-2 Omgevingsadressendichtheid (vanaf UJR 2016, miv septembercirc. 2016)	323	348	352	356
23 Oppervlakte bebouwing buitengebied * bodemfactor buitengebied	230	230	230	230
22 Oppervlakte bebouwing woonkernen * bodemfactor woonkernen	1.726	1.726	1.726	1.726
23a Oppervlakte bebouwing buitengebied	584	584	584	583
22a Oppervlakte bebouwing woonkern	1.033	1.033	1.033	1.032
19 Oppervlakte binnenwater	117	117	117	117
16 Oppervlakte land	296	296	296	296
18 Oppervlakte land * bodemfactor gemeente	207	207	207	207
24b-2 Woonruimten (vanaf UJR 2016, miv septembercirc. 2016)	103	105	106	107
25b-2 Woonruimten (vanaf UJR 2016, miv sept. 2016) * bodemfactor woonkernen	487	493	498	504
39 Vast bedrag	978	978	978	978
Subtotaal	27.885	26.926	27.007	27.162

Onderdeel C - Uitkeringsfactor (uf)				
Jaren	2023	2024	2025	2026
Uitkeringsfactor	1,285	1,356	1,419	1,345
Subtotaal (B x C (=uf))	35.832	36.511	38.323	36.533

Onderdeel D - Uitgavenmaatstaven waarop de uitkeringsfactor niet van toepassing is				
Maatstaf	2023	2024	2025	2026
56g Suppletie-uitkering nieuw verdeelstelsel 2023	-1.623	-1.329	-1.035	-1.035
Subtotaal	-1.623	-1.329	-1.035	-1.035

Onderdeel E - Integratie- en decentralisatieuitkeringen waarop de uitkeringsfactor niet van toepassing is				
Maatstaf	2023	2024	2025	2026
71 Brede impuls combinatiefuncties/buurtsportcoaches (DU)	86	86	86	86
170 Decentralisatie provinciale taken vergunningverlening, toezicht en handhaving (DU)	140	140	140	140

205 Voorschoolse voorziening peuters (DU)	36	36	36	36
223 Armoedebestrijding kinderen (DU)	60	60	60	60
393 Versterking omgevingsveiligheidsdiensten (DU)	4	4	0	0
421 Extra capaciteit BOAs (DU)	32	32	32	32
Subtotaal	358	358	354	354

Onderdeel F - 3 D's in het sociaal domein

Maatstaf	2023	2024	2025	2026
260 Participatie (IU)	1.016	1.015	994	1.002
Subtotaal	1.016	1.015	994	1.002

Onderdeel G - gemeenteposten:

Aanvullingen v/d gebruiker	2023	2024	2025	2026
Stelpost 20% onderuitputting accres	-484	-782	-982	-528
uitname accres volkshuisvestingsfonds en woningbouwimpuls ook voor 2026	0	0	0	-235
Extra middelen jeugdzorg 2024 -2026 IBT bericht 2-8-2022	0	1.155	692	335
Subtotaal	-484	373	-290	-428

Totaal	31.878	33.565	34.834	32.757
---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

BIJLAGE 11 - STAND VAN ZAKEN AMENDEMENT

(Raadsvergadering 7-7-2022 agendapunt Voorjaarsnota)

- ***De verkeersveiligheid rondom De Mariaschool en Trambaan Boven-Leeuwen aan te pakken;***

Rond de Mariaschool zijn snelheidsremmende maatregelen genomen. De Trambaan is niet veranderd. Indien ingrepen (bijv. drempels) gewenst zijn, heeft het de voorkeur om de werkzaamheden mee te nemen in een reconstructie.

- ***MFA Het Hanzehuys een centrumfunctie te geven en daarbij tevens het terrein gelegen bij de MFA en de basisschool her in te richten. Denk hierbij aan de locatie ter hoogte van de Kampsestraat, het autoluw maken van het doodlopend straatje en uitbreidere fietsenstalling creëren;***

Wij gaan onderzoeken welke mogelijkheden er zijn om dit te realiseren.

- ***De aanpak van de Rooijsestraat in Dreumel (gedeelte t.h.v. Hienkershoff tot aan Kanteel) zo snel als mogelijk ter kennis te brengen aan de raad;***

Na het realiseren van de Zandstraat oost, de Zandstraat west (levendig leeuwen) en de Dorpsstraat in Wamel kunnen wij ons richten op de Rooijsestraat in Dreumel.

- ***Een veilige verkeersverbinding bij Het Leeuwse Veld met de dorpskern en met de Heemstrade te creëren, met als uiteindelijke doel dat de weg meer de sfeer van een dorpsweg zal moeten gaan krijgen en niet dat er een provinciale weg door het dorp heen loopt;***

Op korte termijn plaatst de gemeente attentieborden om weggebruikers te attenderen op overstekende fietsers. Bij de oversteekplaatsen komen ook dunne dwarsmarkeringen op de weg. Ter hoogte van de rotonde worden de zebrapaden zichtbaarder gemaakt.

Op de middellange termijn komen er ter hoogte van de Heemstrade verkeerslichten. Dit heeft te maken met de komst van de Aldi en het bieden van een veilige oversteek voor fietsers, wandelaars, etc.

- ***Ruimte te bieden voor uitbreiding van bedrijven/hulp te bieden bij mogelijke verplaatsing. Door verplaatsing van bedrijven uit de dorpskernen komt er meer ruimte voor woningbouw ontwikkeling, bijvoorbeeld het gebied rondom de Industriestraat in Wamel;***

Dit punt komt terug in de aankomende economische visie. Parallel stemmen we regionaal af welke locaties in aanmerking komen voor uitbreiding. Vrijkomende terreinen kunnen ingezet worden voor andere functies, waaronder woningbouw. Een voorbeeld is de FeestExpert te Wamel welke in principe getransformeerd wordt naar wonen. Dit doen we vanuit een uitnodigende planologie. De basis is de omgevingsvisie en ander gerelateerde plannen.

- ***Om in elke kern nieuwe locaties te benoemen waar tijdelijke woningbouw (flex-woningen) mogelijk is binnen onze gemeente. Op deze manier krijgen de starters/jeugd extra kansen binnen onze gemeente en zullen zij hopelijk in onze dorpen blijven wonen;***

Vanuit de woonvisie verkennen we (samen met De Kernen en lokale/regionale ontwikkelaars) op dit moment locaties die voor tijdelijke woningbouw in aanmerking kunnen komen.

- ***Om inzichtelijk te maken welke subsidies verenigingen, evenementen etc., ontvangen, en hierbij alle steun (indirecte financiële steun, uitlenen van hekwerk, afzetten van wegen enz.) mee te nemen;***

Een overzicht kan gemaakt worden. Maar dat is uitvoering, geen beleid. Dit verzoek past niet in een overzicht van opties voor nieuw beleid.

- ***Om op zoek te gaan naar nieuwe locaties voor bedrijventerreinen.***

Dit punt wordt regionaal afgestemd. Door STEC wordt onderzocht welke vraag en prognose is. En daarop baseert de regio hoeveel terrein er nodig is en in het bijzonder wat de gemeenten nodig hebben. Transport en logistiek (ruimtevragers) komen in principe in Medel terecht.

- **Aandacht te houden voor de Regiodeal voor Altforst (Uithof, school en terrein AAC);**
De dorpdeal Altforst is een lopend project in het kader van leefbaarheid, waar samen met de partijen en de provincie aan gewerkt wordt. De provincie Gelderland heeft de subsidie toegekend en momenteel loopt de procedure voor het aanstellen van een projectleider.
- **Aandacht te geven aan woningbouw in BovenLeeuwen, en te onderzoeken of woningbouw op het terrein van DSZ haalbaar is en dit door te trekken richting het Kulturhus;**
We onderzoeken op dit moment de kansen voor in- en uitbreiding van dorpen. Deze input wordt meegenomen in de Omgevingsvisie Kernen. In dit proces kan u raad besluiten waar zij verdere woningbouw wenst.
- **Proactief aan de slag te gaan met het dossier SFBeton;**
We hebben gespreken gevoerd met SFBeton. We zijn in afwachting van de verdere stukken van de ontwikkelaar.
- **In gesprek te gaan met projectontwikkelaars om te kijken wat nodig is om het woningbouwproject aan de industrieweg in Dreumel vlot te trekken;**
Een lokale ontwikkelaar is ingestapt in de ontwikkeling Industrieweg Dreumel om de voortgang weer in het project te krijgen en zijn aandeel te leveren.
- **Actief bezig te gaan met de omgevingsvisie buitengebied, met name met de vraagstukken die nog open staan;**
Het bureau Land-ID ondersteunt ons in het maken van het programma Vitaal Platteland. Voorbereiding vindt in september en oktober 2022 plaats. De vraagstukken die nog openstaan worden in de periode november 2022 – januari 2023 behandeld. Het ontwerpprogramma vindt plaats in de periode februari – april 2023.
- **Om van Gemeente West Maas en Waal een dementie vriendelijke gemeente te maken en een Alzheimer café te realiseren in West Maas en Waal;**
Onder de noemer 'zilverenkrachtbeleid' hebben we het worden van een dementie vriendelijke gemeente opgenomen in de programmabegroting 2023-2026. Aan dit voornemen wordt een uitvoeringsagenda gekoppeld. Het realiseren van een Alzheimer café kan één van de uitvoeringsactiviteiten zijn. We houden die wens van de raad in gedachten bij het opstellen van de uitvoeringsagenda.
- **Te inventariseren welke toiletten openbaar zijn, bijv. winkels, MFA, dorpshuizen ed. En dit laten opnemen in de app 'Hoge nood' en waar nodig evt. toevoeging van openbare toiletten;**
Dit wordt al uitgevoerd. West Maas en Waal is aangesloten bij de app 'Hoge Nood'. We zijn begonnen met een inventarisatie van de bestaande openbare toiletten om deze in de app op te nemen. Daarna volgt een campagne onder winkels en horeca om hun toiletten, voor zover dat nog niet het geval is, als toegankelijk op te laten nemen in de app.
- **Om samen met onze jeugd in de dorpen te kijken of we hen een eigen plek kunnen geven d.m.v. een trapveldje, skatepark o.i.d. Deze locatie dient dan zonder direct toezicht te zijn, wellicht in de buurt van scholen en voorzien te zijn van openbare WiFi;**
In de programmabegroting 2023-2026 is opgenomen dat wij willen komen tot een integraal jeugdbeleid, onder de noemer 'opgroeien in een kansrijke omgeving'. Eén van de activiteiten binnen dat beleid is het streven naar een eigen plek voor de jeugd in elk dorp.
- **Om meer aandacht te hebben voor onze trottoirs (bijv. Wilhelminastraat Dreumel);**
De Wilhelminastraat wordt in het laatste kwartaal van 2022 onder handen genomen. De trottoirs door onze hele gemeente hebben de volle aandacht en zijn inzichtelijk gemaakt in ons beheer programma GeoVisia. Echter tijd en geld spelen een rol in datgene wat we kunnen uitvoeren.
- **De verkeersveiligheid ter hoogte van o.a. Nieuweweg/Van Heemstraweg en Ronde bij PWA-brug bespreekbaar maken met de provincie Gelderland. Dit om bijv. de Hogeweg te ontlasten;**
Op verzoek van de raad willen we dit punt onder de aandacht brengen bij de provincie.

- **De gesprekken met de scouting in Dreumel over verplaatsing naar het voormalig ponyterrein weer op te pakken en te inventariseren welke middelen nodig zijn voor verplaatsing;**
De gevoerde gesprekken leiden tot grotere aanpassingen die wij zo nodig zullen betrekken bij de omgevingsvisie.

- **Dit jaar te starten met de voorbereiding en uitvoering van de herinrichting van de Dorpstraat in Wamel;**

De voorbereiding is reeds gestart of we tot uitvoering komen is afhankelijk van wat er uit de voorbereiding naar voren komt.

- **Gesprekken te voeren in de verschillende buurten binnen een dorp om gevoelige onderwerpen bespreekbaar te maken en mensen te informeren en ideeën op te doen; Aandacht te hebben voor de dorps-entrees door deze op een nader te bepalen manier te verfraaien;**

Deze vorm van open dialoog geven we plaats in ons uitgangskader voor Burgerparticipatie.

- **Enigszins fatsoeneren van de bomenpartijen (Mag wel "ruig" blijven) op het terrein rondom de Wiel in Beneden-Leeuwen. Tevens ervoor zorgen dat de paden worden verbeterd;**

Niet al het terrein rondom de Wiel is van de gemeente. De bomen die op het terrein staan van de gemeente zullen deze winter gesnoeid worden. De paden staan nog niet op de lijst voor groot onderhoud maar er zal een visuele inspectie gedaan worden naar onveiligheden.

- **Het openbaar groen in de gehele gemeente naar een hoger niveau tillen;**

De Raad heeft het onderhoudsniveau bepaald. A B of C niveau. De afdeling BOR probeert daar zo goed mogelijk uitvoering aan te geven.

- **De mogelijkheden te bekijken voor de vondsten van de opgravingen van project Over de Maas. Het rapport Draagvlak en Inspiratie heeft nog geen vervolg gekregen. Hierover in gesprek te gaan met Provincie en omliggende gemeenten;**

Dit loopt al enige tijd. Helaas is de Provincie als eigenaar van de vondsten geen enthousiaste gesprekspartner.

- **Na te denken over de mogelijkheden die ontstaan als er een aantal kerken in onze gemeente een andere bestemming krijgen;**

We zijn druk doende met het gezamenlijk ontwikkelen van een kerkenvisie. Dit is mede op verzoek van het Rijk. Hiervoor hebben we budget gekregen om het proces te faciliteren. De kerkenvisie zoomt in op de huidige en gewenste situatie en opgaves (bijv. herbesteding). Om herbesteding mogelijk te maken is eventueel gemeentelijke steun nodig. Dit kunnen we op dit moment niet inschatten.

- **Een pilot voor deelauto's (bij bijv. De Heyacker) te realiseren. Deze pilot geldt dan niet alleen voor de toekomstige bewoners van het complex, maar tevens voor de omwonenden. Zorgen dat de pilot daadwerkelijk start bij opening van het gerenoveerde gebouw;**

Pilots voor deelauto's lopen al (Appeltern en Maasbommel). Uitbreiding vraagt een hogere raming in de begroting (of verplaatsing van de dorpsauto). Het gaat hierbij om elektrische auto's, dus de aanwezigheid van een laadpaal is hierbij ook van belang.

- **Na te denken over een verhoging van de starterslening;**

De SVn Starterslening bedraagt maximaal 20% van de koop(aanneem)som plus eventuele verbeter- of meerwerkkosten, óf de marktwaarde uit het taxatierapport. Voor de Starterslening rekenen we met het laagste bedrag van deze twee. Het maximale leenbedrag voor een bestaande woning is op dit moment 50.000, - euro. De maximale koopsom voor een bestaande woning is 355.000, - euro. Als we uitgaan van 20% zou het maximale leenbedrag 71.000, - euro kunnen zijn. Dit betekent een verhoging van 21.000, - euro. Voor de gemeente betekent dit: het organiseren van een hogere garantstelling richting SVN. Rente en aflossing zijn voor starters.

- **Burgerparticipatie te verbeteren door een toegankelijke website en duidelijke, begrijpbare schriftelijke communicatie met de inwoners;**

De uitvoering van dit voorstel is opgenomen in het uitvoeringsprogramma van het team Dienstverlening. Het voorstel past binnen het huidige beleid en bijbehorend budget.

- ***Jongeren meer te betrekken bij de gemeentepolitiek door ze structureel te laten participeren door bijvoorbeeld een jongerenraad of werkgroepen op te richten.***
Jeugdparticipatie is al onderdeel van ons jongerenbeleid. Dit idee nemen we mee onder de noemer jeugd en politiek. Mogelijk komt er een voorstel voor uitbreiding van het huidige budget van € 5.000.